

OBJECTIUS
DESTARIFATS
(IN)SOSTENIBLES

Falla Sant Valerià
Torrent, falles 2024

Llibret

Falla Sant

Valerià

Torrent, Falles 2024

El llibre ha participat en la convocatòria dels premis de la Generalitat per a la promoció de l'ús del valencià de l'any 2024.

Este llibret participa en els Premis de les Lletres Falleres.

Aquest llibret ha participat en els Premis al valencià del llibret de l'Oficina de Promoció i Ús del Valencià de l'Ajuntament de Torrent.

La nostra Comissió ha sigut beneficiària de la subvenció atorgada per la Diputació Provincial de València a les Falles 2024.

D | Diputació
V | de València

Portada:
Irene Berjillos.

Impressió:
www.samarucsg.es

Recursos gràfics:
Irene Berjillos.

Secretaria:
Paco Navarro i Gema López.

Poesies:
Gema López.

Explicació:
Juan Carlos Jordán Alba.

Publicitat:
M. Carmen García i José Nieto.

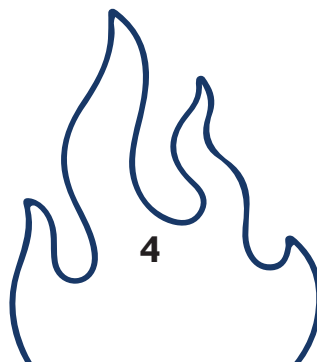
© dels textos:
els i les autors/es
© de les imatges: els i les autors/ es
i propietaris/es
© de la present
© de la present edició:
A. C. Falla Sant Valerià

Depòsit legal:
V-213-2013

Amb la col·laboració:

**SEMPRE
TEUA**
La teua llengua

Sumari

35 Fi de la pobresa...
d'idees al món de les
falles.

41 Fam Zero:
Les falles de Torrent en
acció.

47 Salut i benestar... de
la festa. Les falles i la
descomposició de la classe
mitjana.

55 Educació de qualitat:
Educar des de les falles.

69 Igualtat de gènere ...
a les falles.

79 Aigua neta i
sanejament: Aigua per
a tots!

85 Energia neta i
assequible: Cercant
materials i energia
sostenible a les falles.

95 Treball decent i
creixement econòmic:
L'Ofici de l'Artista Faller:
"Una mala salut de ferro"
Entre la Crisi i l'Esperança
d'un Treball Decent.

99 Indústria, innovació i
infraestructures:
Sostenibilitat, Falles i
empreses.

103 Reducció de les
desigualtats: Les
associacions, sempre
donant resposta.

107 Ciutats i comunitats
sostenibles: comissió
com a model sostenible,
horitzontal i eix
vertebrador de barri.
Responsabilitat fallera,
convivència veïnal.

113 Consum i producció
responsables... Nous
materials en la construcció
de falles.

117 Pau, justícia i
institucions sòlides...
Les Falles de la guerra.

129 Aliança per a assolir
els objectius:
Patronat de les Falles.

148 Vida submarina:
Llibret infantil...

160 Vida d'ecosistemes
terrestres i fallers...
Sostenibles.

194 Acció climàtica:
És temps de falles.

Juan Carlos Jordan Herrero President 2024

Benvolguts i benvolgudes fallers, falleres, patrocinadors, patrocinadores, amics, amigues i simpatitzants de la nostra estimada falla:

Un any més, m'adrece a vosaltres amb tota la meua il·lusió i ganes de fer d'aquesta, nostra comissió, un lloc de convivència, germanor i respecte.

Com quasi tots els que estàveu ja sabeu, l'any passat vam tindre un exercici complicat a causa de estar encara lidiant amb les conseqüències de la pandèmia que va canviar radicalment les nostres formes d'organització i enteniment de les nostres vides. Però, per altra banda, va ser també un any preciós i ple de activitats amprades baix la commemoració del centenari de la falla del carrer Cambrils; una

efemèride que, ara amb posteritat, podem dir que va donar a les falles de Torrent un aura d'alegria i unió que feia temps no és podia sentir amb tanta claredat.

I per què conte tot açò? Principalment per què, des del fons del meu cor, soles puc estar agraït a tots i totes per, un exercici més, confiar en els nostres projectes i fer créixer la nostra falla fins a quasi no tindre carrer suficient per a tanta gent.

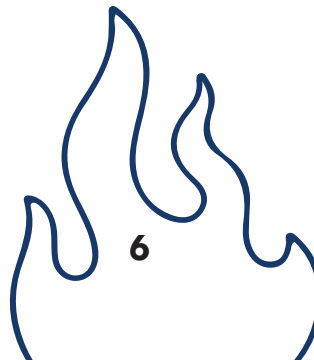
Gràcies a la junta executiva que continua treballant colze a colze al meu costat. Gràcies a tots els veïns per la seua paciència i enteniment. Gràcies als nostres patrocinadors i comerços per el seu suport. Gràcies a la meua família, fallera i de sang, per ser el recolzament que, de vegades, tot President necessita.

Gràcies als nostres artistes Fede i Fet d'Encàrrec per convertir en ninots els nostres somnis. I, sobretot, gràcies a Aitor i Bea per dur el nom de la nostra comissió amb la dignitat i passió que es mereix.

Un any més, i ja per acabar, no puc acomiadar-me sense recordar al nostre tresorer honorífic Àngel, que estic segur disfruta des d'allà dalt de la festa que tant amava i que ell va ajudar a construir com el que és ara.

Us esperem a tots en la nostra carpa per a celebrar les falles 2024. Recordeu portar tota la vostra alegria i ganes de treballar!

Amunt Falla Sant Valerià!
Saluda del vostre President,
Juan Carlos Jordán Herrero

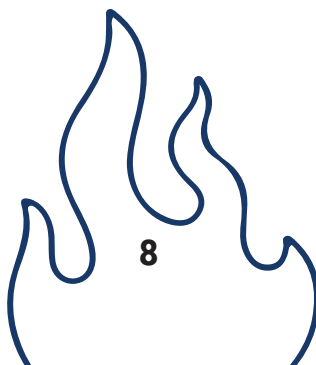
Beatriz
Perales Montoya
Fallera Major 2024

Beatriz, lluiràs amb orgull la banda
per ser enguany la nostra sobirana
amb tot el teu esplendor de la dona Valenciana,
i el teu cor que es convertix en flama.

Anirem al costat de tu
per a compartir aquest sentiment,
i veure com la música i la pólvora
estarrufen la teua pell.

Musa seràs del foc
i, quan apunte el mes de març ,
et conquerirà l'emoció
que en llàgrimes sinceres es transformarà.

Gema López Porras

Junta directiva

Falles 2024

President

Juan Carlos Jordan Herrero

Vicepresidenta 1ª

Carmina Anchel Escrihuela

Vicepresident 2n

Aitor Sánchez Collado

Vicepresident 3r

Juan José De la Rosa Montoro

Vicepresident 4t

Miguel Adrover Guna

Secretari

Paco Navarro Martínez

Tresorer Honorífic

Ángel Tarazón Tarazón

Tresorer

José Bernal Ortega

Comptador

Ángel Tarazón San Juan

Delegada d'Infantils

Maka García Cano

Delegada de Festejos

Ani Alba Godoy

Delegada d'Activitats diverses

Nuria Nieto Guijarro

Delegat d'Esports

Omar Reina Montoya

Delegat de Cultura

Juan Carlos Jordán Alba

Delegada de Recompenses

Isa Rubio Martínez

Vicesecretaria

Gema López Porras

Vicesecretaria

María Estornell Arbona

Vicedelegat d'Infantils

Cristian Serralle Del Toro

Vicedelegada d'Infantils

Mari Carmen Vinaixa Bonasur

Vicedelegada d'Infantils

Paula Peña Pallares

Vicedelegada d'Infantils

Rocío Alba Nieto

Vicedelegat de Festejos

Samuel Navarro Latorre

Vicedelegat de Festejos

Benjamín Cuadrado Aguilar

Vicedelegada de Festejos

Mireia Alba Marchan

Vicedelegada de Festejos

Anais Perales Montoya

Vicedelegat de Festejos

Paco Campos de diós

Vicedelegat de Festejos

Salva Carratalá Torrecilla

Vicedelegat de Festejos

Alex Ruiz Zaragoza

Vicedelegada d'Activitats diverses

Rake Muñoz Sánchez

Vicedelegat d'Activitats diverses

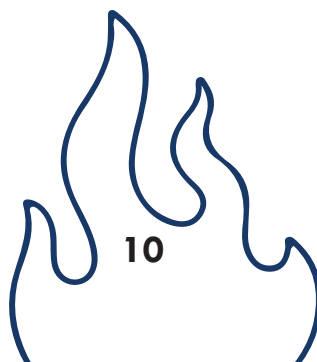
José Ángel Nieto García

Vicedelegada d'Activitats diverses

Alfonsi Cordero

Vicedelegada d'Activitats diverses

María Jesús Zaragoza Catalá

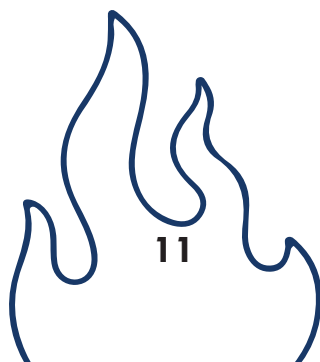
Els fallers i les falleres

Falles 2024

Adrián Salvador Layos
Agustín González Fuentes
Alejandro castellanos Rodríguez
Alejandro López Pérez
Aniceto alba Quiñones
Antonio Gómez Belmar
Antonio Moreno Morillas
Arturo Ortí Busquets
Benito Pozo Madrid
Bernardo Picazo Armero
Carlos García Ruiz
Carlos Guerrero García
Christian Pérez Yago
Daniel Atienza García
Daniel Nieto Guijarro
Daniel Sevilla Cebrián
Daniel Vega Martín
David Hernández Arance
David Lara Caballero
David Sánchez-Toril Fanega
Diego Alba Nieto
Edgar Soriano Alós
Emilio Fresneda García
Fernando Villalba Pedroza
Francisco Benito Mozo

Francisco Carrasco Cantero
Francisco Muñoz Fernández
Francisco Triguero Tarazona
Francisco Javier Hernández
Hernández
Francisco Javier Torres Cordero
Gabriel Monera Méndez
Germán Díaz Crespo
Guillermo Boscá Gómez
Hector Fulgado Morán
Hugo Ortí Anchel
Ignacio Piqueras Lozano
Isaac Peinado Morcillo
Isidoro Salvador Vilanova Marco
Ismael González Martínez
Iván Fanega López
Javier García Lorenzo
Jesús Castellanos Rodríguez
Jonathan Rodenas Vilata
Jorge Castro Martínez
Jorge Juncos Moya
José Paes Arenas
José Peña Soria
José Torres Moreno
José Agustín Paes López

José Luis Marsilla Cervera
José Manuel García García
José Manuel Monera Alonso
José Manuel Reyes Valle
José Pablo Martínez Lozano
Juan alba Godoy
Juan García Del Río
Juan guerrero García
Juan Toledo Vilanova
Juan Antonio Garrancho Grimaldi
Juan de dios Sánchez Checa
Juan Miguel Rodenas Sánchez
Juan Miguel Rodenas Vilata
Juan Vicente de Diós Gascón
Lluís Berto Guimerà
Lucio Federico Nsue Ondo
Asangono
Luis Alberto Flores Garrido
Luis Manuel López Leal
Luis Ricardo Osma Alonso
Manuel Motos Mateo
Manuel Naranjo Molina
Manuel Rodríguez Pérez
Manuel Tarancón Huerta
Marcelo Antonio Zafra Santos

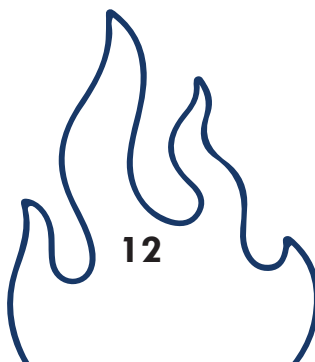
Els fallers i les falleres

Falles 2024

Marcos Lozano Jareño
Miguel Atienza Muñoz
Miguel Ángel Atienza Blanch
Miguel Ángel Atienza García
Miguel Ángel Ortí Giménez
Miguel Francisco Monterde Alepuz
Miguel José Jiménez Feo
Oscar Salvador Layos
Pedro del Toro Martínez
Raúl Díaz Crespo
Ricardo Moreno Almazán
Rubén García Latorre
Rubén Peña Pallarés
Samuel Tarazón Sanjuan
Sergio Navarro López
Sergio Pozo Muñoz
Valeriano Guerrero Molina
Víctor Benítez Gómez
Víctor Andrés López La Osa
Ainhoa Jiménez Jiménez
Alba Benites Pastor
Alba Benito Medina
Ana María Espinosa Marín
Ana María García Piqueras
Ana María Garrido Navarro

Ana María López Garrido
Ana María Lozoya Herrera
Ana María Muñoz Lozoya
Andrea Alba Marchan
Andrea Morcillo Peinado
Andrea Raya Navarrete
Andrea Saiz Bronchud
Arantxa Castello Rodríguez
Arantxa García Veguer
Arantxa Mora Espejo
Ashely Tamara Sepúlveda Torres
Azahara Peña Sánchez
Beatriz Caño Ortiz
Beatriz Castellanos Rodríguez
Camila Ferraro Garabato
Carla Cuadrado Vinaixa
Carla Hernández Soriano
Carmen Adrover Guna
Carmen Cárceles Litrán
Carmen Fernández Garrido
Carmen Navarro Martínez
Carmen Torres Murillo
Calorina Paes Arenas
Carolina Toledo Martínez
Cecilia Mataix Lazaro

Clara Roldan Mora
Claudia Navarro García
Concepción García Sánchez
Concepción La Torre Escriba
Conchin Gil Gil
Consuelo López González
Cris Pallares García
Cynthia Lapeña Carratala
Daniela Climent Méndez
Daniela Ortí Hernández
Dolores Soriano Cebrian
Dulce María Ferrer Pages
Ela María Gallego Martínez
Emi Litrán Llorca
Encarna Guijarro Serrano
Erika Jordán Alba
Estela Sandia Medina
Esther Benítez Pastor
Esther Motos Mateo
Esther Ortí Guijarro
Eva Massia López
Flori Arenas Cuadrado
Gisela Fernández Yago
Inma Bermell Vilanova
Inma Bruno García

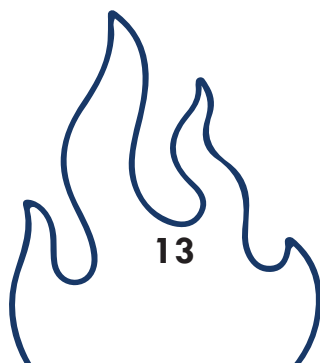
Els fallers i les falleres

Falles 2024

Inma Naranjo García
Inma Torremocha Latorre
Irene Berjillos Collado
Irene Martínez Chicano
Irene Roldan Mora
Isabel Pérez Canuto
Jara Vicente Ripoll
Jennifer Caballero Pajuelo
Juani Olivas Martínez
Julia Arbona Tormo
Laura Picazo Armero
Laura López Garrido
Leyre Martínez Nieto
Lidia Naranjo Ortiz
Lorena García Jiménez
Lorena Toribio Soriano
Lucía Marsilla Rubio
Lucía Pérez Romero del Hombre
Bueno
Lucía Tortajada Velert
Luisa María Mateo Velarde
Luz María Fernández Moreno
Lydia Scarano Lozoya
Mª Ángeles Guimerá Vilanova
Mª Ángeles López Requena

Mª Ángeles Pastor Martos
Mª Carmen Garrido Navarro
Mª Carmen Heredia Medrano
Mª Carmen Núñez Matamoros
Mª Carmen Soriano Navarro
Mª Constanza Barreda Medina
M^a del Mar Benito Medina
M^a del Mar Hernández Lara
M^a del Mar Medina Naranjo
Mª José Rodenas Vilata
Mª Jose Vilata Durá
Mª Jesús Bastan Fernández
Mª Tania Boza Cid
Mª Teresa Pages Heredia
Maika Belmonte Pérez
Maite Chust Ramos
Maite Vilanova Marco
Marga Cabañero Castillo
María Del Toro Gómez
María López Estruch
Marina Gómez de la Torre Vilanova
Marina Puchades Benlloch
Mariví Guimerá Vilanova
Marisa Marchan Aranda
Marta Casanova Bonet

Marta Molinero Santos
Marta Zaplana Menjíbar
Merche Martínez Berlanga
Merche Ramos Contreras
Minerva Vilanova Fernández
Mireia Mora Gracia
Mireya Carrasco Medina
Miriam Belloso Medina
Mónica García Piqueras
Mónica Villa Toledo
Naomi San Juan Hernández
Nerea Latorre Medina
Nerea Monera Méndez
Noelia Alfaro Garrido
Noelia Belmonte Pérez
Noelia Díaz García
Noelia Sánchez Fernández
Nuria Álvarez Cubell
Nuria Biot Castro
Nuria Fanega López
Nuria Moreno Chust
Patricia Benítez Conejos
Patricia Hernández Madrid
Patricia Miquel Calero
Patricia Mora Espejo

Els fallers i les falleres

Falles 2024

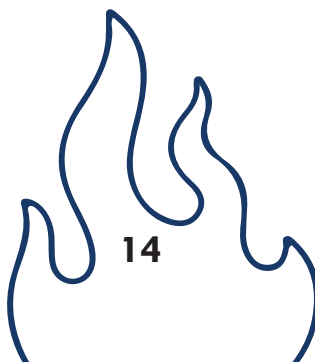
Paula Castellanos Rodríguez
Paula Hernández Soriano
Paula Roda Navarro
Pilar Sanjuan Fontarosa
Puri Guijarro Serrano
Raquel Ortiz Fernández
Rebeca Castillo Chuliá
Rebeca García Veguer
Rocío Gallego Torres
Rosa Godoy Sáez
Rosa Latorre Escriba
Rosa Pallares García
Rosario Rodríguez Machado
Rut Ortí Barbera
Sandra Barbera Ruiz
Sandra Cañabate Domenech
Sandra Carratalá Carrasco
Sandra Hernández Rodríguez
Sandra Picazo Castillo
Sandra Pozo Muñoz
Sandra Rivelles Navarro
Sandra Serrano Martínez
Sara Andrey Jiménez
Sara Ortí Guijarro
Sonia Méndez Peñuela

Sonia Mora Espejo
Soraya Vilata Torres
Tamara Lorenzo Barbera
Tania Gil Portoles
Tania Ripoll Gallego
Toñi Cantero Marín
Triana Zemp Sevilla
Vanesa Hernández Almiñana
Vanesa Jareño Utiel
Vanessa Navarro Baranda
Virginia Fernández Moreno
Yurema Casino Hernández

Ana Collado Berruga
Antonio Guimerà Merino
Brian Chillaron Navarrete
Bruno Muñoz Solera
Carmen Escrihuela Bartual
Coraima Paulino Barrajón
Cristina Carratalá Carrasco
Enrique Alfonso Albarta
Inma Nieto Reyes
José Vilanova Cases
Juan Cárceles Litrán
Juan Ruiz Romero
Juan Manuel Cárceles Hernández
Julia Ampuero Conde
Laura Ortega Castellanos
Mª Costa Medina Naranjo
Mari Ampuero Conde
Mari Carmen Carrasco Medina
María Ángeles Fernández Pérez
Saúl Sánchez Fernández
Vicenta Vilanova Raga
Vicente Morales Cerón
Yolanda Caloto Mechero
Zaida Isabel Martínez Correa

Abonats i abonades

Agustín Anchel Hernández
Alba Chust Domínguez
Alejandro Muñoz Solera
Alejandro Vilanova Fernández

Saludes de les Festes agermanades Falles 2024

Associació cultural Gaita 14 “Castalia”

Benvolguts veïns, socis, comissionats i amics de la falla San Valeriano de Torrent, tinc el plaer de dirigir-me a vosaltres en nom de la gaiata 14 “Castalia”. És un gran honor per a la gaiata i per a mi aquesta unió que hi ha entre les dues comissions, ja que els agermanaments que tenim la nostra gaiata, ens permet conèixer com viuen les festes en cada part de la comunitat valenciana, en aquest cas Torrent. També crear vincles d'amistat entre els festers, perquè done igual si som castelloners, fallers o foguerers, l'amor per la festa i per les nostres tradicions passa fronteres i pot en tot.

Queda poc per a les festes de les Falles 2024, des d'aquestes línies vull felicitar a tot l'equip i membres d'aquesta falla per tot el treball desinteressat que durant tot l'any realitzen per a les festes que volen de tot cor, començant pel seu president Carlos. També vull felicitar als seus càrrecs per aquest any que mai oblidaran, ara comença la vostra setmana gran que segur que serà inoblidable.

Sols em quede desitjar unes festes memorables i cridar a cada veí i amic de la falla que s'arribe a la carpa per a gaudir dels espectacles que la falla prepara per a tots els veïns.

Bones Falles 2024
Dani, president de l'associació cultural Gaiata 14 “Castalia”

Foguera Ciudad de Asís. Alacant

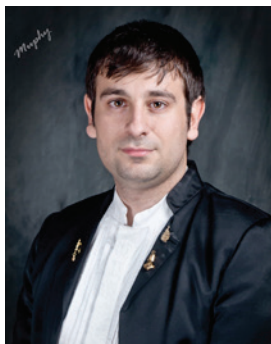
Estimada Falla Sant Valerià:

Vull donar-vos les gràcies per donar-me la oportunitat, de nou, de escriure en el vostre llibret.

Juan Carlos, a tu, en especial, volem agrair-te el poder seguir compartint les nostres festes i, sobretot, el tracte rebut.

A les Falleres Majors, President Infantil i Comissió, soles em queda desitjar-vos que passeu unes bones festes i desitjar-vos que tot vaja genial.

Presidenta Foguera “Ciudad de Asís”
Toñi Sánchez Sánchez.

Recompenses

Falles 2024

Ana María Garrido Navarro
Torre i Bunyol de Fulles de Llorer amb Brillants

Aniceto Alba Quiñones
Torre d'or amb Fulles de Llorer

José Bernal Ortega
Torre i Bunyol d'or amb Fulles de Llorer

Toñi Cantero Marín
Torre i Bunyol d'or amb Fulles de Llorer

Valeriano Guerrero Molina
Torre i Bunyol d'or amb Fulles de Llorer

Rut Orti Barbera
Torre i Bunyol d'or amb Fulles de Llorer

Rubén Peña Pallares
Torre i Bunyol d'or amb Fulles de Llorer

Rocío Alba Nieto
Torre i Bunyol d'Or

Sara Andreu Jiménez
Torre i Bunyol d'Or

Maricosta Barreda Medina
Torre i Bunyol d'Or

Ana María López Garrido
Torre i Bunyol d'Or

José Luis Marsilla Cervera
Torre i Bunyol d'Or

Nuria Moreno Chust
Torre i Bunyol d'Or

Ana Maria Muñoz Lozoya
Torre i Bunyol d'Or

Claudia Navarro García
Torre i Bunyol d'Or

Juani Olivas Martínez
Torre d'Or i Bunyol d'Argent

Carolina Paes Arenas
Torre i Bunyol d'Or

Noelia Sánchez Fernández
Torre i Bunyol d'Or

María Jesús Zaragoza Alcalá
Torre i Bunyol d'Or

Salva Carratalà Torrecilla
Torre i Bunyol d'Argent

Marta Casanova Bonet
Torre d'Argent i Bunyol d'Or

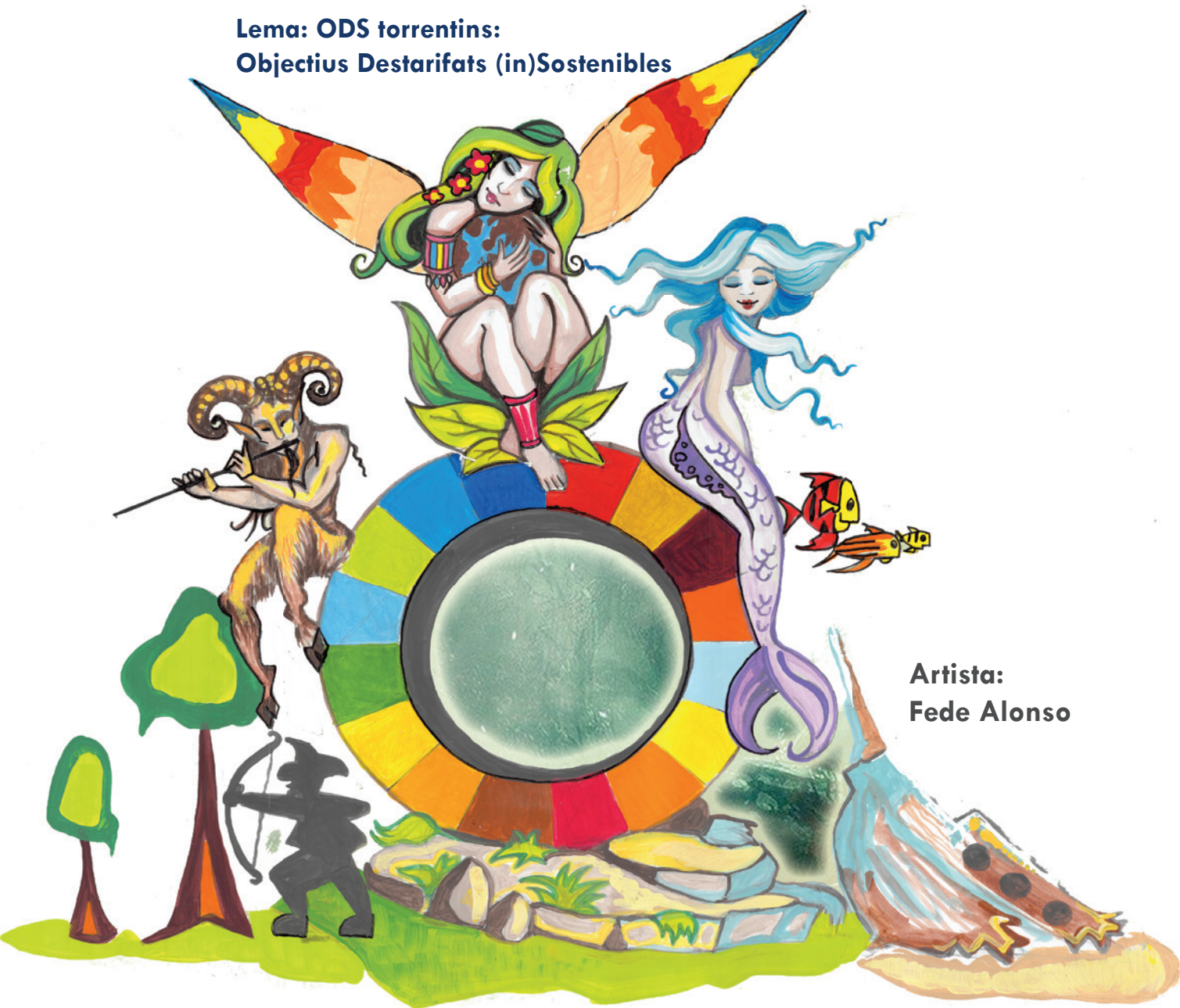
Dulce María Ferrer Pages
Torre i Bunyol d'Argent

María Ángeles López Requena
Torre i Bunyol d'Argent

Rosario Rodríguez Camacho
Torre i Bunyol d'Argent

Juan de Dios Sánchez Checa
Torre i Bunyol d'Argent

**Lema: ODS torrentins:
Objectius Destarifats (in)Sostenibles**

**Artista:
Fede Alonso**

OBJECTIUS DESTARIFATS (IN)SOSTENIBLES

Un món sostenible...

Diuen alguns erudits que a la Terra existien criatures que ningú ja esmenta, inclús diuen que amb poders màgics i encantaments eren capaços d'arreglar qualsevol inconvenient.

També es diu pels carrers de Torrent que aquests éssers vigilen pacients a veure que fem al llarg del temps i es tiren uns riures quan els imitem.

Encara que els encanta observar, de vegades les nostres accions els fan enfurrunyar per que tanta contaminació es nefasta i pareix que al ésser humà mai li basta.

Com que a les persones ens encanta destruir i no ens veuen capaços de tomar decisions aquestes criatures porten algunes solucions sobre les quals puguem construir.

Això significa aquell cercle de colors sobre el que es posen la sirena i el faune, una cridada d'auxili a tant rugit de motors per la sostenibilitat d'un entorn fiable.

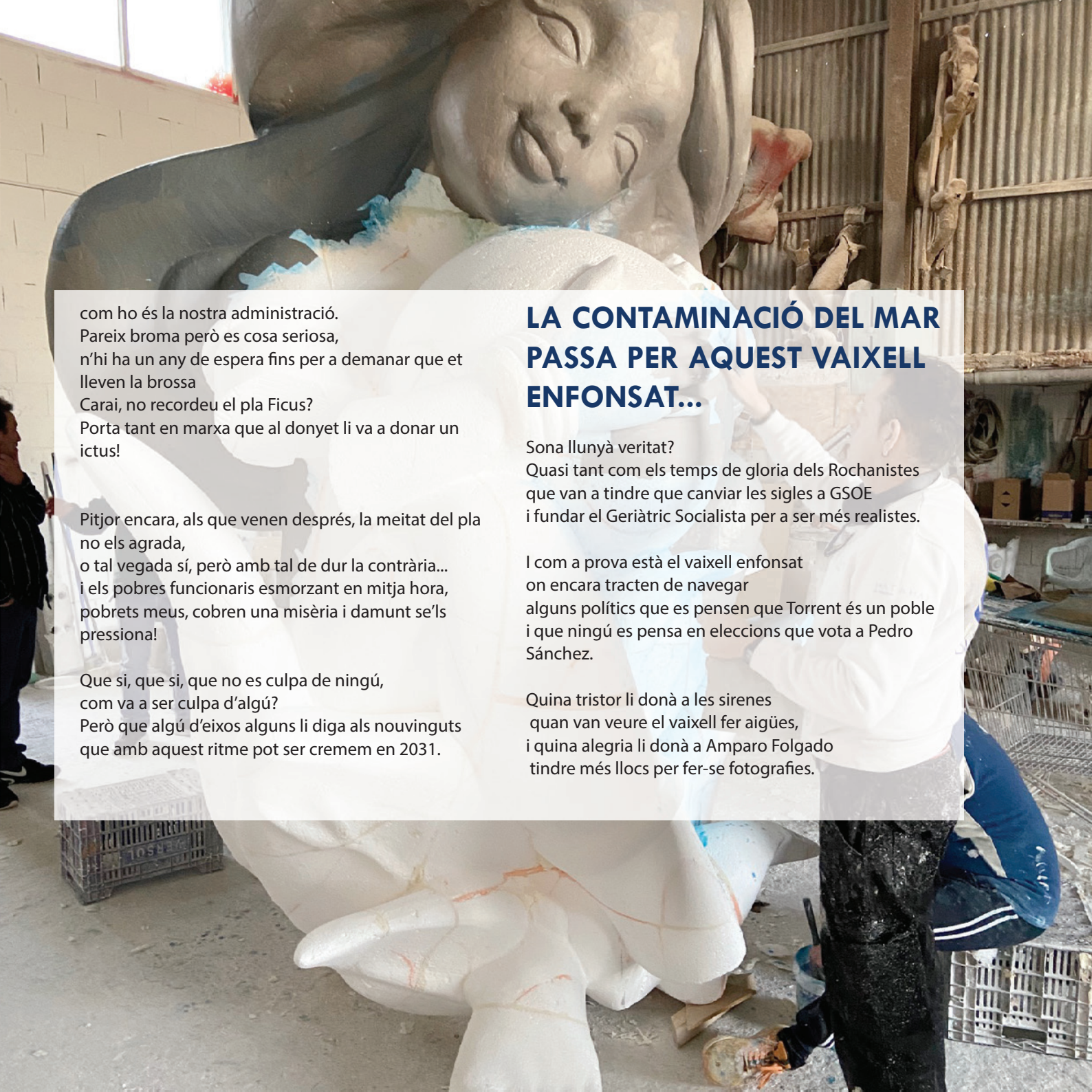
...PERÒ AMB MOLTA LENTITUD

No soles voreu criatures mitològiques al centre, si obriu bé els ulls n'hi ha un grapat al reste, fins i tot el Donyet a volgut presentar-se muntat en un caragol conduïble.

Encara que segurament no aplegue a temps per a la reunió, ja que el caragol és tan lent

Ací pots trobar l'explicació de la falla narrada per a garantir l'accessibilitat de persones amb diversitat funcional

A large, dark-colored sculpture of a Buddha figure in a meditative, sleeping pose is the central focus. It is situated in a workshop with a corrugated metal wall in the background. To the right, several smaller, more abstract sculptures are hanging from a wooden frame. In the foreground, a person's legs and feet are visible, suggesting they are working on or observing the sculpture. The floor is concrete and covered with some debris and paint containers.

com ho és la nostra administració.
Pareix broma però es cosa seriosa,
n'hi ha un any de espera fins per a demanar que et
llevem la brossa
Carai, no recordeu el pla Ficus?
Porta tant en marxa que al donyet li va a donar un
ictus!

Pitjor encara, als que venen després, la meitat del pla
no els agrada,
o tal vegada sí, però amb tal de dur la contrària...
i els pobres funcionaris esmorzant en mitja hora,
pobrets meus, cobren una misèria i damunt se'ls
pressiona!

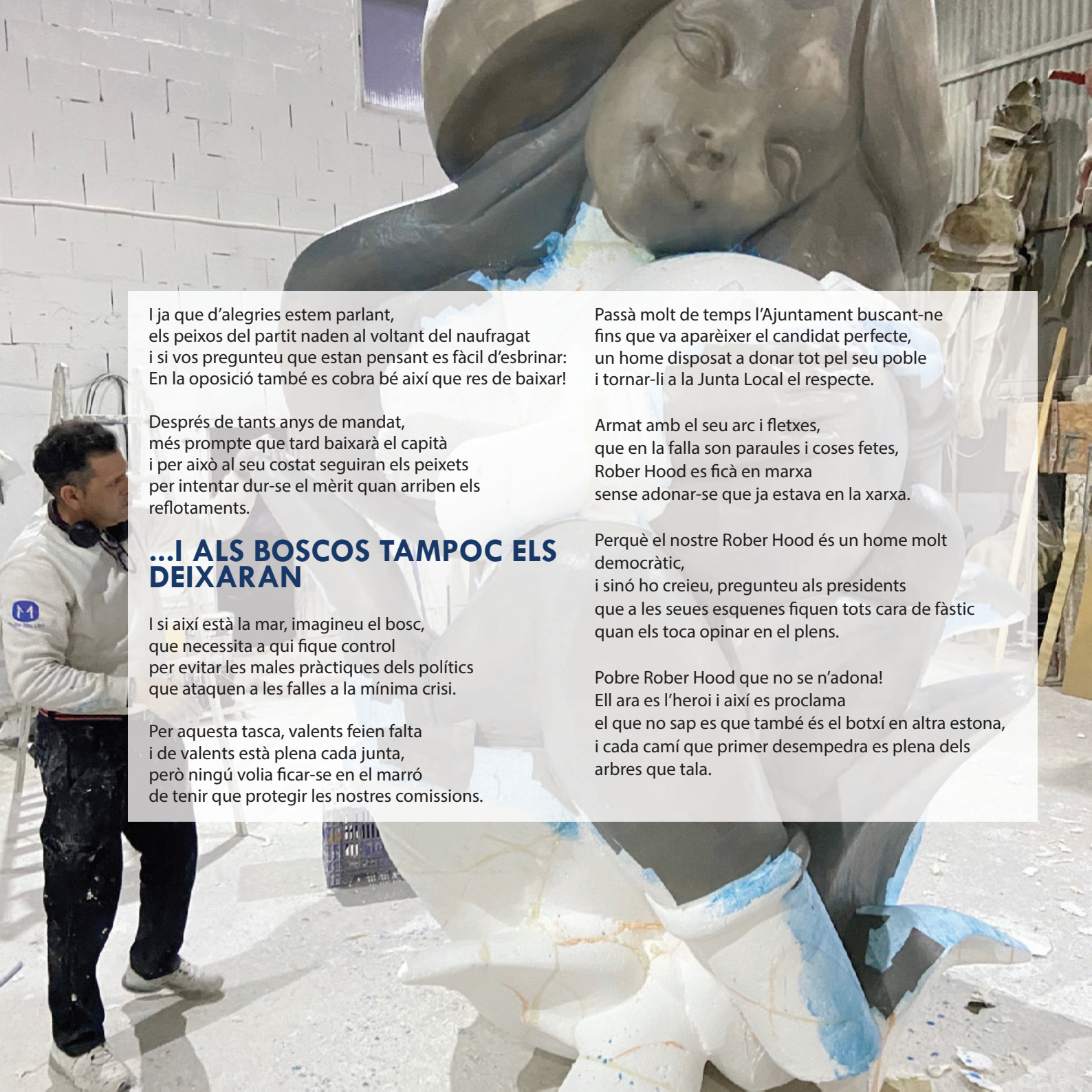
Que si, que si, que no es culpa de ningú,
com va a ser culpa d'algú?
Però que algú d'eixos alguns li diga als nouvinguts
que amb aquest ritme pot ser cremem en 2031.

LA CONTAMINACIÓ DEL MAR PASSA PER AQUEST VAIXELL ENFONSAT...

Sona llunyà veritat?
Quasi tant com els temps de gloria dels Rochanistes
que van a tindre que canviar les sigles a GSOE
i fundar el Geriàtric Socialista per a ser més realistes.

I com a prova està el vaixell enfonsat
on encara tracten de navegar
alguns polítics que es pensen que Torrent és un poble
i que ningú es pensa en eleccions que vota a Pedro
Sánchez.

Quina tristor li donà a les sirenes
quan van veure el vaixell fer aigües,
i quina alegria li donà a Amparo Folgado
tindre més llocs per fer-se fotografies.

I ja que d'alegries estem parlant,
els peixos del partit naden al voltant del naufragat
i si vos pregunteu que estan pensant es fàcil d'esbrinar:
En la oposició també es cobra bé així que res de baixar!

Després de tants anys de mandat,
més prompte que tard baixarà el capità
i per això al seu costat seguiran els peixets
per intentar dur-se el mèrit quan arriben els
reflotaments.

...I ALS BOSCOS TAMPOC ELS DEIXARAN

I si així està la mar, imagineu el bosc,
que necessita a qui fique control
per evitar les males pràctiques dels polítics
que ataquen a les falles a la mínima crisi.

Per aquesta tasca, valents feien falta
i de valents està plena cada junta,
però ningú volia ficar-se en el marró
de tenir que protegir les nostres comissions.

Passà molt de temps l'Ajuntament buscant-ne
fins que va aparèixer el candidat perfecte,
un home disposat a donar tot pel seu poble
i tornar-li a la Junta Local el respecte.

Armat amb el seu arc i fletxes,
que en la falla son paraules i coses fetes,
Rober Hood es ficà en marxa
sense adonar-se que ja estava en la xarxa.

Perquè el nostre Rober Hood és un home molt
democràtic,
i sinó ho creieu, pregunteu als presidents
que a les seues esquenes fiquen tots cara de fàstic
quan els toca opinar en el plens.

Pobre Rober Hood que no se n'adona!
Ell ara es l'heroi i així es proclama
el que no sap es que també és el botxí en altra estona,
i cada camí que primer desempedra es plena dels
arbres que tala.

I DARRERE DE TOT...

I darrere de tots aquests destarifats
n'hi ha algú a qui no podem no tornar a mencionar,
aquella que tot el poble ha empaperat
amb el nostre lema explicat.

Per a mostra un botó,
i en aquest cas el botó es la nostra alcaldessa
que meneja als seus socis amb passió
per seguir perpetrant a la dreta.

Si una festa heu de celebrar,
baix el seu paraigua vos podreu ficar,
i unes fotos ben xules
eixiran per a l'Instagram

Per que el Show must go on,
però soles si estic jo
que si son altres els que estan serà millor
que governe la llista amb més vots.

Del estat dels carrers,
millor serà que no li parlem,
per què va fer moltes promeses
però ací tots els cantons de Torrent fan olor a fem.

...DESSET PROBLEMES I CAP QUE ELS ATURE

Així és com estem,
plens de idees bones que mai complirem,
intentant aturar el desastre
mentre els polítics van al seu aire.

Per que el nostre lema queda bé en boca d'ells
però al final els problemes ens els mengem per parells
i quan pareix que per fi s'organitzem
tot el nostre esforç ens el tiren al fem.

Els objectius estan per a complir-se
no per a fer propaganda
Per què digues, quan el món ens col·lapse
creus que ens ajudarà una fada?

ACTIVITAT FALLERA EXERCICI 2023-2024

El 30 d'abril, la nostra comissió va celebrar la Feria d'Abril al nostre cassal.

El 6 de maig vam participar en el concurs de Creus de Maig amb un homenatge a Nino Bravo.

El 13 de maig assistirem i participarem en el concurs de pàdel faller organitzat per la Falla Carrer Toledo.

El 18 de maig van ser escollits els nostres representants per a l'exercici 2023-2024: Juan Carlos Jordán Herrero com a President, Beatriz Perales Montoya com a Fallera Major i Aitor Ferrer Pages com a President Infantil.

Els nostres representants van assistir a la Processó de la Mare de Déu organitzada per la Falla Camí Reial.

El 28 de maig els nostres representants acudiren al besamans de la Mare De Déu.

FOTO 9: El 6 de juny començà el torneig de futbol femení on també les nostres xiques s'animaren a participar.

El 31 de maig va donar començament el torneig de futbol masculí organitzat per la Falla Pare Méndez; on participaren.

El 4 de juny va tindre lloc el nostre tradicional concurs de paella de verdures on, com sempre, vam disfrutar de la mà culinària de moltes comissions.

L'1 de juliol vam celebrar la tradicional «verbena de San Juan» ambientada com a festa hawaiana, on ho vam passar genial!

Els nostres representants van acudir el 9 de juliol al acte de elecció de la Fallera Major de Torrent de 2024 i la seua cort d'Honor.

El 16 de juliol va tindre lloc la gran final del concurs de Playback infantil que organitza la nostra propia comissió en l'Auditori de Torrent i, com cada any, vam arreplegar aliments per a Càritas.

El 3 de setembre va tenir lloc la demanà de la nostra Fallera Major de 2024 Beatriz Perales Montoya, acompanyada per els nostres Presidents (Major e Infantil) Juan Carlos Jordán Herrero i Aitor Ferrer Pages. Per suposat, gaudiren dels inestimables consells de les anterior Falleres Majors: Aitana Torres Peinado - per cert, membre de la Cort D'Honor de la Fallera Major Infantil de Torrent - i Nuria Nieto Guijarro.

El 4 de setembre començà el torneig de futbol sala masculí, on també vam estar presents.

El 10 de setembre tots els fallers vam celebrar la «verbena de Mig Any», on els nostres Presidents Infantis van ficar-se perduts en la guerra d'aigua.

L'11 de setembre va tindre lloc el Truc Caberot organitzat per Junta Local Fallera.

El 16 de setembre va tindre lloc el Mig Any Faller, un treball col·lectiu de part de totes les comissions on també vam ficar el nostre gra d'ajuda i companyia!

El 24 de setembre, al concurs d'arròs, costelles i cigrons organitzat per la Falla Carrer Toledo, vam rebre un 2n premi! Enhorabona als cuiners!

El 5 d'Octubre vam tindre la Elecció de President Infantil de l'any, on Martín, anterior President Infantil de l'any, passava el càrrec a un altre company després d'un any ple d'emocions.

El 7 d'Octubre va tindre lloc la Elecció de President de l'Any.

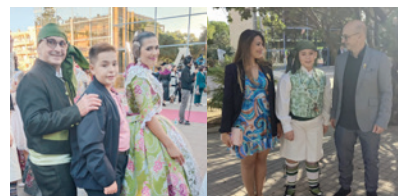
Pel dia 9 d'Octubre, els nostres menuts van fer un taller de manualitats i pintura on ho passaren genial!

El 8 d'Octubre els nostres representants acudiren al Homenatge a la Senyera organitzar per la Falla Sants Patrons.

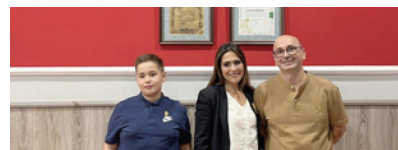
El 21 d'Octubre vam tindre el nostre sopar de Proclamació on proclamarem a Beatriz Perales Montoya com la nostra flamant Fallera Major per a l'exercici 2023-2024.

El 28 i 29 d'Octubre els nostres representants acudiren a la Exaltacions de les Falleres Majors de Torrent.

El dia 30 d'Octubre tingué lloc la pentxà i despenxà de quadres tradicional.

El 31 d'Octubre disfrutarem d'un terrorífic i divertit dia de Halloween.

El dia 5 de novembre tingué lloc la nostra Presentació Infantil on Aitor va disfrutar d'un acte molt emotiu i ple de sentiment i treball per part de tota la nostra comissió.

El 8 de novembre, els nostres juvenils presentaren l'obra «Aquest tren és la bomba» al saló d'Actes de l'Ajuntament.

El 12 de novembre va ser la nostra Presentació Major, on Bea va disfrutar, junt a Juan Carlos, d'un acte ple de sorpreses i sentiments.

El dia 3 de desembre va tindre lloc la nostra presentació d'esbossos, on Fede va contar-nos un poquet la idea de la nostra falla major i vam vore com seran els nostres monuments.

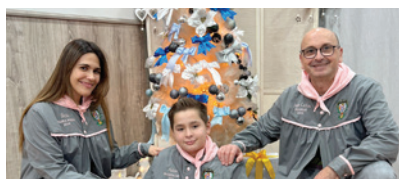

FOTO 37: El dia 14 de desembre el jurat va passar-se a vore el nostre arbre de Nadal presentat al concurs organitzat per la Falla Poble Nou.

El 16 de desembre vam presentar també en societat els nostres Betlem i el nostre naixement per als concursos de la Falla Lope de Rueda.

El 17 de desembre els nostres xiquets i majors participaren al concurs de Nadalenques de la Falla Poble Nou, on els nostres majors guanyaren un tercer premi que arreplegarem en la Gala de Nadal.

El 28 de desembre els nostres representants i Fede acudiren a la gala d'Ingeni i Gràcia.

Repàs fotogràfic

Falles 2023

Monogràfic

Objectius destarifats (in)sostenibles

1.

Fi de la pobresa... d'idees al món de les falles.

Per Hernan Mir

Des de qualsevol punt de vista posar-se a pontificar sobre les idees en les falles pot semblar una mica petulant, per no dir pudent o presumtuós. Al cap i a la fi, una falla plantada és el fruit primer d'una voluntat, segon d'una idea i en últim terme d'una convicció. El que açò sota signa suposa i interpreta que el títol/proposta de l'article dona per descomptat que hui en dia no hi ha massa idees en les falles, que manquen i sobretot en l'aspecte de la sàtira i la crítica, fins i tot d'eixe concepte tan equívoc de la gràcia. No serà l'autor de les següents línies qui qüestione esta suposició, tot al contrari. Així que, des d'este plantejament inicial, anem per feina.

Els que saben d'açò ens conten que les falles nasqueren de l'esperit

crític dels valencians, de les ganes de clavar-se amb tot aquell que fera una malifeta o perjudicara d'una manera o l'altra als seus veïns.

D'aquesta forma es conjuminaren pràctiques tan variades com els ninots de carrer o d'horta, els Mahomes, els parots dels fusters, etcètera, tots ells relacionats amb el foc. Als investigadors i curiosos ens agradaria tindre una pedra angular i primigènia sobre la qual fer-nos forts en la gènesi de les falles. Un primer cadafal o muntó de trastos que algú va dedicar al seu forner per cisar en el pes, o al regidor de l'ajuntament per mentir més que parlar, o a la veïna xafardera que havia malparlat de la seua família, o... qualsevol motiu per a llançar a la foguera aquell ninot malcarat

que s'assemblava al protagonista d'aquella història dolenta. Malauradament, això no és així, però l'essència de les falles ha perdurat en la crítica des de fa més de dos segles. Els testimonis escrits així ho demostren, sobretot a partir d'aquells fulls apegats a les parets on els poetes/crítics s'esplaiaven a les seues amples, vessant sàtira i veritats a parts iguals.

Amb el pas del temps, i sobretot, amb l'aparició dels premis, les falles han anat canviant, evolucionant es diu, a l'imposar-se, cada vegada més, el vessant artístic al vessant crític. Són moltes les intervencions escrites en diferents mitjans de comunicació en les quals, els autors d'aquestes, demanen una tornada als orígens i parlen de la mort de la crítica i la sàtira. Algunes

d'aquestes opinions tenen ja més de cent anys, el que faria pensar que eren només dèries dels seus autors, donada la continuïtat de les falles i el fet d'haver-se arribat on estem.

Hui en dia, i salvades algunes excepcions, el procés habitual de creació d'una falla comença per una imatge, per un motiu, per un referent artístic, folklòric o social. D'ací naixen els estereotips permanents de les falles amb referents literaris: Bruixes, mags, pirates, princesses, contes, etc... Falles amb referents cinematogràfics: gàngsters, oest, etcètera. Falles amb referents folklòrics: una de mexicans, una de hawaïans, una de xinesos, una d'àrabs, etcètera. Falles amb referent folklòric casolà: falleres

i fallerets a dojo, exposició d'indumentària, aparador de monuments o personatges a homenatjar.

Tot aquest procés ha desembocat en unes falles insulses, sense crítica, sense dent afilada. Falles sense idees, perquè fins a les que volen contindre una crítica, s'amaguen darrere estètiques tan innovadores i modernes que moltes d'elles no arriben a la majoria dels espectadors, perdent així l'efecte crític que busquen. Les més són artísticament immaculades, estèticament acurades, harmònicament harmòniques, és a dir, un gran pastís de merenga difícilment engolible i molt apegalós. S'ha perdut allò que tant ens agrada dir als fallers, i que sovint oblidem, d'assabentar-

se d'allò que va una falla només girar el cantó. Hui en dia això és pràcticament impossible donada la pràctica generalitzada d'oferir estètiques dolces i molt agradables a la vista. Imatges que mai impacten pel que transmeten sinó per la seua "suposada" perfecció de línies, perfecció cromàtica i perfecció compositiva. Hui en dia, trobem a faltar les bufetades espaviladores dels mestres com Modesto Gonzalez, Miguel Santaaulalia o Josep Pascual "Pepet".

D'altra banda hi ha una tendència generalitzada, que a aquest lletraferit no li agrada gens ni miqueta, que en aquestes falles teòricament crítiques i punyents porta a cremar a la víctima en lloc del culpable. És un procés

que moltes vegades veiem en el tractament de temes com el de la violència domèstica on es presenta a la dona maltractada “condemnant-la” al foc, en lloc de presentar al salvatge maltractador i condemnar-lo al foc. Fent un paral·lelisme és el mateix que si en lloc de cremar als nazis es crema als jueus. Moltes vegades presentar una imatge “impactant” que remoga consciències i retorça els budells no és, a parer meu, el millor missatge, sobretot si falta el contrapunt del “culpable” d’aquesta aberració.

Una altra de les tendències que està acabant amb les idees en les falles és la d’equiparar a tots per igual. Açò passa amb les qüestions polítiques on els ideòlegs de falles dels darrers temps han pres la tàctica d’esguitar a tots per igual.

Bo, per igual no. Si governa la dreta, peguen pals a esquerra i dreta i si governa l’esquerra, només se’n recorden de l’esquerra. No és que vulga pensar malament, i creure que tots els “crítics” són de dretes, ni de bon tros, simplement és el que Simplement és el que passa. I que cadascun s’ho faça mirar. Aquesta darrera pràctica porta a fer que la crítica siga molt més “light”, i justifica davant les possibles “represàlies” (que no vull dir que existisquen, ni de bon tros, però que formen part de l’autocensura dels que pensen les falles) el fet de “pegar-li canya a tots per igual”. Per últim, en aquest panorama decebedor, cal fer menció de les falles apologètiques, les falles homenatge, a les quals s’han afegit aquelles que, volent fer crítica d’alguns temes recurrents de

discriminació social, segueixen la mateixa drecera abans comentada de presentar els fets mostrant belles imatges reivindicatives de la qüestió en un exercici de perversió de l’essència de les falles, almenys d’aquella que m’ensenyaren des de xicotet: cremar tot allò que sobra, tot allò que “mereix” ser cremat. Missatge que cada vegada es transmet menys als nostres nanos des de l’aparició de la mal anomenada “falla didàctica”, que no és una altra cosa que una lliçó de qualsevol cosa menys d’esperit crític i sarcàstic. Amb la falla didàctica, mal que ens pese, el que s’ensenyava és a cremar llibres, bones accions i darrerament fins i tot actituds i sentiments alliberats. No entraré en aquesta darrera qüestió, ja que, per a mi, és una batalla perduda.

Arribats a aquest punt després de projectar un panorama prou fotut, la persona que llisca açò, si alguna ha sigut capaç d'aguantar-me, estarà dient-se: "Sí, és possible que tingues raó en totes eixes "barbaritats" que has vessat en l'article, però, i ara què? Quines són les teues idees? Quines les teues solucions?" I tenen raó, sempre he pensat allò d'aquella dita que diu "Si no aportes una solució, llavors formes part del problema".

En principi la solució passa per canviar de cap a peus l'estructura dels premis, la qual cosa no és gens fàcil des del moment que els "gestors" de la cosa pública, generalment, no tenen NPI del que és una falla encara que alguns o algunes estiguen censats en

una comissió. I si n'hi ha algú/na que ho sap, i fins i tot ho pensa així, una vegada ficats en farina tenen altres preferències en la seua gestió fallera i no volen ser assenyalats pel dit acusador dels "guardians de la tradició". Només una profunda remoció dels premis actuals pot canviar la pobresa d'idees en les falles. Més enllà dels premis "oficials" atorgats per la Junta Central Fallera, de res servixen premis tan "escorats" com els de la FFEIG (que només es donen a amics i coneguts, com a recompensa de l'amistat i suport mutu), o els del Casal Bernat i Baldoví (amb una clara tendència política que exclou a una gran part de les "idees" en les falles). Si no és així, que ho demostren.

Pel que fa als premis d'Ingeni i Gràcia repartits, sí repartits, pels jurats de falles "elegits" per Junta Central Fallera esdevenen, generalment, una falta de respecte a l'essència de les falles quan aquests "personatges" s'atreixen a valorar les crítiques de les falles com "massa actuals", "massa polítiques" o "massa crítiques". Poca vergonya.

Com deia no hi ha més solució que canviar el sistema de premis i amb ells els components dels jurats i sobretot, la impunitat d'aquests per a fer el que els done la gana sense haver de justificar res. Anem per parts, el sistema de premis hauria d'assemblar-se el més possible a aquell que el "trastornat" de Gil Manel Hernandez va proposar

al seu moment deslligant els premis “artístics” (disseny, pintura, modelatge, composició, etc.) dels de la idea. Açò provoca la necessitat de jurats especialitzats i formats en les diferents disciplines, els quals haurien de raonar per escrit (o gravat) el seu veredictat justificat. No és tolerable que isquen al carrer per a jutjar el treball d’artistes i comissions, falleres i fallers, que per haver assistit a un “curset” del qual no fan cas, ni assimilen, ni escolten, ni donen crèdit als que intenten ensenyar-los alguns, pocs, conceptes essencials, es creuen en la summa veritat per a dictar un veredictat. Generalment, aquests veredictats són un exemple d’incoherència i arbitrarietat palesa, basats en els gustos i les simpaties personals.

Com van a premiar-se, doncs, les idees? Siguen bones o dolentes totes passen a un segon pla. El primer premi roman per a les percepcions estètiques, la bonicor i l’hipervalorada gràcia, que se superposa a la ironia, el sarcasme i fins i tot a la tan valenciana mala llet. Aspecte, aquest últim, essencial per al qui escriu per a dur endavant el projecte (guió) d’una bona falla. La gràcia va per barris i a cada persona li fa gràcia una cosa que a d’altres no els fa gens ni miqueta. Si una falla no molesta a ningú, o almenys li pica, no és una falla, és una instal·lació enmig d’un encreuament o plaça que pots contemplar de lluny i passar ràpidament a la següent, després de fer una fotografia de conjunt abans que li calen foc.

D’altra banda, la solució per a acabar amb la pobresa d’idees en les falles demana canviar la dotació econòmica dels premis i assignar les quantitats més altes a l’autèntic primer premi, i successius, que podria passar a anomenar-se 1r Premi de Falla, que s’hauria d’atorgar a aquella falla que millor concepció, crítica, intenció i mala llet tinga. Segur que així s’acabava amb la pobresa d’idees en les falles.

Els diners ho poden tot.

Almenys així ho crec jo.

2.

Fam Zero: Les falles de Torrent en acció. Per Esmeralda Ramírez i Cristina García

En el marc dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) proposats per les Nacions Unides, l'objectiu de "Fam Zero" destaca com una meta essencial per a construir un món més just i equitatiu. Este objectiu busca garantir l'accés universal a aliments nutritius i suficients per a tots, erradicant la fam en totes les seues formes per a 2030. En este context, comunitats de tot el món es mobilitzen per a contribuir a aquest noble propòsit, i les Falles de Torrent es destaquen com un exemple vibrant de solidaritat i acció.

Les Falles no sols representen la part festiva, sinó també una oportunitat única per a fomentar la solidaritat i l'ajuda als més necessitats en un marc de continua

col·laboració entre tot el teixit associatiu que existix a la capital de l'Horta Sud. En este sentit, les comissions falleres de Torrent han assumit un paper actiu en campanyes solidàries d'arregla d'aliments, duent a terme diverses activitats durant tot l'exercici faller.

Campanyes de Recollida d'Aliments: Un esforç col·lectiu

Les Falles de Torrent han comprés la importància d'unir forces per a abordar el problema de la fam. Les comissions falleres mobilitzen als seues fallers censats i convidats per a donar productes no peribles, contribuint així a la construcció d'una xarxa de suport alimentari que arriba a aquells que més ho necessiten. Estes campanyes solen dur-se a terme en col·laboració amb organitzacions

locals, bancs d'aliments i altres institucions solidàries, com ara el Punt d'Aliments de Torrent o l'Economat de la Mare de Déu del Pópul. La participació activa de les comissions falleres en estos esforços demostra l'impacte positiu que pot tindre la unió de la tradició festiva amb la responsabilitat social.

D'entre les activitats solidàries destaquen les següents: La falla Camí Reial organitza tots els anys amb motiu de les celebracions de la Mare de Deu dels Desamparats, una arregla d'aliments a les portes de supermercats com Consum, on els fallers es fiquen en taules, i després donen els aliments a Caritas de la Sagrada Família. A l'any 2017 conseguiren arreglar 2500kg d'aliments.

Aquesta comissió davant la situació en la que es trobava Ucraïna al mes de març de 2022, va ser una de les primeres associacions involucrada en arreplegar aliments, mantes, roba, medicaments.. Iniciativa a la que immediatament es varen unir totes les comissions torrentines. La falla Sant Valerià organitza tots els anys el seu concurs de playbacks i com a entrada a la gran final en l'Auditori la comissió arreplega un quilo d'aliments per assistent, que després donen a Càritas de la Sagrada Família.

Aquest any la falla Àngel de l'Alcasser es va unir a aquesta iniciativa i a la final del concurs de Play Backs en l'Auditori de Torrent, es compraren aliments amb la donació que es va fer amb l'entrada del concurs.

La coneguda solidaritat de la falla Cronista Vicent Beguer i Esteve, sempre ha estat present en els seus monuments.

Aquest any com a gran novetat per primera vegada la comissió *torrentina desenvoluparà un projecte social amb la seua comissió infantil que es realitzarà a favor de la Casa Ronald McDonald de València. S'ha proposat aconseguir cobrir totes les necessitats d'un any de productes de neteja per a les 16 habitacions d'este centre amb el qual la Fundació oferix una "llar fora de la llar" a famílies amb xiquets que patixen malalties de llarga duració a Espanya.

Els fallers i falleres podran donar productes de neteja que

posteriorment s'entregaran al centre.

La falla gran es vincula a un projecte social junt a la associació InVisibles, una vintena d'artistes plàstics es comprometen amb aquest projecte. A més de convertir-se en voluntaris de la entitat i donar a conèixer la realitat de les persones sense hogar, al mes de febrer es realitzarà una subasta benèfica de les obres dels artistes a favor de InVisibles.

A banda dels ja nombrats, com a actes més destacables de les comissions torrentines, podem resaltar el sopar anual de corts, acte on cada any les xiques d'una cort organitzen un sopar on part del preu del ticket del sopar i després íntegrament la quantitat

que s'arregla a la rifa en la que col·laboren moltes empreses de Torrent i altres de fora lligades a la indumentària valenciana, va destinada a ajudar a una associació.

També podem destacar la cuestació contra el càncer, en la qual totes les comissions ajuden a la AACCT. El dia del sopar de gala de dita Associació, a la qual també acudeixen prou representants del món faller, es dona un reconeixement a la falla que més diners a arreglat.

Hi ha una participació molt activa en el mes de setembre a la RUN CÀNCER, on moltes falles s'organitzen per a participar i vendre dorsals i camisetes.

A banda de estes iniciatives, les falles de Torrent fan l'Operació kilo durant la setmana de falles, donant aliments a les parròquies per a que es distribuïsquen entre les persones més necessitades.

Així mateix durant l'exercici faller es fan altres aportacions a diferents associacions, per exemple en forma de rifes benèfiques com en el cant de l'estoreta organitzat per la falla Sant Roc, o en forma de arreglades d'aliments com fan la fallaAVINGUDA en la seua festa BLUE AVENIDA, la falla Nicolau Andreu en la gala de Curtmetrages, la falla Reina Sofia en el concurs de pentinats, o la falla Saragossa-Parc Central que aquest any ha fet una matinal solidària. També la falla Ramon i Cajal es suma aquest any a ajudar fent de nou la seua obra de teatre amb una entrada solidària.

Podem destacar la col·laboració general amb ADISTO, moltes falles durant anys lis han comprat els detalls que es regalen els dies de les seues presentacions, o els han convidat a a participar en actes, inclús alguns anys han participat en la organització de les exaltacions de Las FFMMT.

Enguany en la festa de Mig Any les 28 falles de la ciutat van fer una arregla solidària destinada a l'Economat de la Mare de Déu del Pópul.

Conscienciació i Educació: Claus per a la sostenibilitat a llarg termini

A més de la recollida d'aliments, les Falles de Torrent s'han dedicat a conscienciar a la població sobre la importància de la lluita contra

la fam. A través de xarrades, esdeveniments educatius i la difusió d'informació rellevant, aquestes celebracions es converteixen en plataformes de sensibilització que busquen canviar actituds i promoure una comprensió més profunda de les causes i conseqüències de la fam en la societat contemporània. L'educació exerceix un paper crucial en la sostenibilitat a llarg termini d'aquests esforços. Les comissions falleres no sols se centren en l'assistència immediata a través del lliurament d'aliments, sinó que també treballen per a crear consciència sobre la necessitat d'adoptar pràctiques alimentàries sostenibles i sistemes que assegurin l'accés equitatiu als recursos alimentaris.

Un Futur sense fam

Les Falles de Torrent han abraçat el desafiament de contribuir als ODS de Fam Zero, demostrant que les tradicions culturals poden ser poderoses eines per al canvi social. A mesura que avancem cap a 2030, és crucial que aquestes iniciatives solidàries continuen i s'enfortisquen, servint d'inspiració per a altres comunitats i demostrant que un futur sense fam és possible quan ens unim en pro d'un bé comú. En conclusió, les Falles de Torrent representen un far d'esperança en la lluita contra la fam, recordant-nos que cada acció, per xicoteta que siga, contribueix a l'assoliment d'un objectiu global més ampli. Amb la col·laboració contínua de la societat, les comissions falleres estan teixint un tapís de solidaritat que no sols

embelleix les festivitats locals, sinó que també deixa una marca indeleble en la construcció d'un món més just i sostenible.

3.

Salut i benestar... de la festa. Les falles i la descomposició de la classe mitjana. Per Gil-Manuel Hernández i Martí

Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat per la UNESCO, que va tindre lloc en 2016 en Addis Abeba. Tanmateix, des d'aleshores, una seriosa concatenació de crisis en l'àmbit global (energètica, ecològica, econòmica, sanitària, política i social) està posant en perill la continuïtat de la festa de les Falles tal com la coneixem, almenys a la ciutat de València, epicentre i referent de la celebració. En este article explorarem els efectes d'un factor que, lligat a les crisis esmentades, dificulta especialment la viabilitat i sostenibilitat de la festa actual. Ens referim a la *descomposició de la classe mitjana*, un fenomen social de gran impacte que s'està produint tant en el marc occidental, com específicament en l'àmbit europeu, espanyol i valencià. Tot

seguit, exposarem la naturalesa del problema i les conseqüències que pot tindre en la festa, així com la necessitat d'abordar canvis estructurals en ella per tal de mantindre la seua vitalitat i dimensió patrimonial.

Les Falles: de festa de classes populars a festa de classe mitjana.

Històricament, la festa de les Falles ha estat essencialment protagonitzada i organitzada per les *classes treballadores populars*, molt vinculades amb els seus veïnats i la vida local. Amb tot, també hi han hagut nuclis de la festa lligats a una petita burgesia urbana de botiguers, artesans, autònoms i xicotets empresaris, a més d'emplaçaments o demarcacions de classe mitjana-

alta o alta, en la mesura que certs sectors benestants aprofitaren la seua inserció en la festa per a promocionar-se socialment, fer negocis o guanyar una certa legitimitat cultural lligada a un valencianisme folklòric. Tanmateix, el caràcter moderadament interclassista de les Falles no li llevava el seu tarannà predominant popular, molt visible també en els continguts satírics dels cadafals. Fins i tot l'aparició del col·lectiu d'artistes fallers cal entendre-la dins del perfil popular de la festa, en estar més a prop de les condicions materials i cosmovisió dels artesans tradicionals que al món dels artistes moderns.

Estes circumstàncies es mantingueren aproximadament fins a les darreries dels anys 60 del

segle passat, quan a Espanya començà l'anomenat *desarrollismo* franquista, que va comportar l'emergència d'una incipient classe mitjana, que pugnaria per homologar-se amb una pròspera classe mitjana occidental connectada a la industrialització, la vida urbana, la formació de l'Estat del Benestar i l'expansió de la moderna societat de consum. Efectivament l'economia espanyola va experimentar un creixement notable, amb importants inversions estrangeres i un cert desenvolupament industrial, que al costat de l'expansió del turisme i la construcció va contribuir al desenvolupament i consolidació de la classe mitjana, que es va reforçar amb l'extensió de l'educació, la industrialització i la urbanització. Moltes persones van accedir a professions tècniques,

administratives o altres ocupacions que van proporcionar-los un estatus i un nivell de vida, com les vacances pagades, que es consideraven propis de la classe mitjana, una classe que habitualment sol estar associada a l'aspiració de la mobilitat social per millorar les condicions de vida.

A mesura que es desenvolupava la transició democràtica a Espanya i va aparèixer un modest però creixent Estat del Benestar, l'anomenada classe mitjana va continuar guanyant centralitat, tant social, com política, alhora que es van produir canvis en l'estructura econòmica i laboral del país, amb l'aparició de noves oportunitats d'ocupació i l'expansió de sectors com la construcció, el turisme, l'administració autonòmica i local i els servicis. En la societat

valenciana, esta dinàmica també es va reflectir en l'evolució demogràfica i urbana. Les ciutats es van expandir, i nous barris i urbanitzacions van sorgir per acollir la creixent classe mitjana. A València, entre els anys 60 i 80 es va disparar el nombre de noves comissions falleres i la festa també començà a mutar, fent-se més gran i complexa. De tal forma que, tot i conservar una base eminentment popular, va anar adquirint a un perfil definit per individus *autoreconeguts* com de classe mitjana, amb aspiracions d'estabilitat. A poc a poc, estos passaren a entendre la festa com un objecte de consum, un mitjà de projecció social i mecanisme d'afirmació identitària en clau de col·lectiu faller cohesionat.

EL Càstig DE SER MASSA. ►

El suplici de les famílies nombroses, massa xiquets per a tan pocs pares; l'escena original presentava dos xiquets més, a més de dos famílies de gossos i porcs amb el mateix nombre de fills que la família humana.
Realitzat íntegrament en cartó, i restaurada per José Puche.

Per això la festa fallera canvia en profunditat a partir dels anys 90, ja que passa a estar associada a un sector social predominant que es percep com diferent del tradicional perfil popular, i que intenta demostra-ho amb un major esforç d'inversió econòmica, com demostren la proliferació d'envelats, la despesa en indumentària i en festa-espectacle, els rituals fallesmajoristes o l'aposta per falles més grans, aprofitant l'època daurada del suro blanc. Simultàniament, els sectors socials més modestos resultaren desplaçats de la festa, alhora que els grups de classe mitjana alta i alta, lligats a les comissions amb més poder econòmic i visibilitat mediàtica, servien de referent al que aspirar per a la classe mitjana fallera, tot i que fora per la inserció

d'alguns dels seus representants en eixa aristocràcia fallera en la qual convergien els que s'ho podien permetre i els que desitjaven permetre-s'ho.

La descomposició de la classe mitjana i els seus efectes en les Falles.

Però el ben cert és que tant el cas espanyol com a valencià *la classe mitjana tenia els peus de fang*, atesa la seua dependència d'un Estat del Benestar feble i recent, i el seu lligam amb un model econòmic molt vinculat sectors productius que les successives crisis econòmiques (1973, 1993, 2008) mostraren com a fràgils i inestables. Perquè, com sosté el periodista Jorge Dioni, si la classe mitjana es definix bàsicament per l'estabilitat, en el cas espanyol en realitat era

una classe treballadora que podia anar-se'n de vacances, una mena de *classe mitjana provisional*. Així, els factors que en el seu moment van ajudar a crear el concepte de classe mitjana, com treball estable, salari constant, serveis públics, mobilitat social i consum sostingut, començaren a ser erosionats per les crisis econòmiques esmentades. Si a això afegim la convergència de les crisis a partir de 2020 (sanitària, ecològica, energètica i bèl·lica), el panorama és el de què totes les estructures que fins ara semblaven estables han començat a trontollar, especialment eixa classe mitjana aparent i provisional que semblava sòlida i permanent, i que constituïx la base social de la festa fallera. La *dura realitat* és que s'han incrementat la inseguretat laboral, la desigualtat econòmica,

l'encariment del crèdit, l'endeutament, la desconfiança en les institucions i la conflictivitat general. Paral·lelament, s'ha reduït el poder adquisitiu dels salaris, reforçant-se l'atur estructural, la subocupació, la precarietat vital i la mobilitat social ascensional. A tot això cal afegir l'impacte físic i psicològic de la pandèmia de covid-19. I cal no oblidar tampoc l'efecte destructiu que les polítiques neoliberals han tingut en desregular els mercats i reduir la intervenció de l'Estat, l'ha provocat el progressiu desmuntatge de les estructures socials de protecció social (sanitat, educació, servicis públics) en benefici d'un grup reduït de la classe alta (privatitzacions i concentració de riquesa), de tal forma que les classes mitjanes han anat entrant en descomposició i tornant-se

prescindibles per al neoliberalisme hegemònic.

En el cas valencià, com afirma el sociòleg Rafael Castelló, les classes altes s'han enfilat, mentre que les baixes s'han afonat, quedant-se les classes mitjanes més a prop de les baixes que en la resta de l'Estat espanyol. Dit d'una altra forma, la polarització interna, l'empobriment relatiu, la devaluació laboral i el maltractament estatal configurarien l'experiència de les classes mitjanes en el cas valencià, sobretot amb el domini d'un model econòmic en el qual les inversions estan dominades per les tendències extractives que intenten aprofitar les rendes monopolístiques de la ubicació geogràfica i espacial. Una suma de factors certament demolidora, més que suficient per a parlar

d'*incertesa* i la *frustració* per a la classe mitjana valenciana.

Aleshores, si tenim en compte que la festa de les Falles té actualment el seu fonament social en eixa presumpta classe mitjana en descomposició, i considerem que esta anirà molt probablement a més, el *problema estructural* per a la festa és greu. Aparentment el col·lectiu faller continua "com sempre", sobretot perquè els seus sectors més benestants segueixen tirant del carro de les aparences, però per baix augmenta la desigualtat entre comissions, s'erosiona la solvència de les més febles, es multipliquen els problemes de cohesió comunitària, d'inserció en els barris i de manteniment de la major part de comissions.

Dit d'una altra forma, el desplegament la crisi de la classe mitjana al món faller dibuixa un panorama inquietant, atès els seus efectes perniciosos: la reducció del temps disponible per a fer vida fallera activa davant la necessitat de treballar més per fer front a despeses creixents; la necessitat de prioritzar despeses i obligacions personals o familiars més immediates, que dificulten els múltiples compromisos que suposa la participació associativa; la preferència en les comissions per les activitats de consum barat front a altres que suposen aportar més, com el cadafal o les iniciatives culturals; els problemes per assegurar el relleu generacional; o les dificultats per fer front a la inevitable transició ecològica, entre altres problemàtiques.

Mentre açò succeïx, la festa es torna un gegantesc pseudoparc temàtic al servici del turisme de masses, la gentrificació i un model neoliberal de festa consumista que convertix l'espai urbà en pur espai comercial, relegant a un segon pla les relacions simbiòtiques de la festa amb el veïnat, la cultura local o el mateix patrimoni faller (especialment els cadafals). Paral·lelament, els artistes fallers (un sector amb moltes vulnerabilitats i en general desprotegit) i altres artesans vinculats a la festa, poden veure's afectats tant per l'encariment de les matèries primeres que fan servir a conseqüència de la crisi energètica i ecològica, com per la disminució del poder adquisitiu dels fallers i falleres, ja que estos, com a consumidors festius, podrien optar

per alternatives més econòmiques, el que limitaria el treball i ingressos dels artistes fallers. Tot això genera desmotivació i desànim en el col·lectiu professional, perquè s'imposa adaptar-se econòmicament i ecològicament o tancar, especialment davant la inexistència d'un ferm suport institucional per a preservar la viabilitat l'ofici.

El necessari decreixement de la festa fallera.

El principal *problema* d'estes crisis que es retroalimenten i dels seus efectes demolidors en una classe mitjana que ara es revela com una il·lusió passatgera, és no voler reconèixer la gravetat de la situació. Un comportament especialment preocupant en el món faller, que es diu a si mateix que s'ha tornat a la

normalitat, que tampoc és per a tant i que al final tot millorarà i la festa continuarà sent forta. La vida fallera, amb els seus rituals, preocupacions, grups de poder i velles idees convertides en dogmes, vol continuar com si res passara, negant-se a mirar la realitat de cara, com si el món faller estiguera en certa forma fora del món.

Però el ben cert és que les crisis aniran a més, perquè les perverses lògiques de funcionament de la nostra societat són les que són, i els problemes no fan més que acumular-se fora de les portes el casal. I comencen a entrar en ell visiblement, per molt que es faça creure que no passa res rellevant. Per tant, el primer de tot seria acceptar el que hi ha, i després

obrar en conseqüència. Des del nostre punt de vista, això passaria per un necessari *decreixement* de la festa, pensat i dirigit prèviament, perquè el temps s'esgota i d'una manera o altra eixe decreixement vindrà, i val més que no siga de manera desordenada.

Com que les classes mitjanes es van a veure abocades a tornar a ser de nou populars i treballadores, caldria reorientar la festa en eixe sentit. Caldria, per exemple, compartir recursos, buscar alternatives creatives per reduir costos i trobar maneres innovadores de mantenir viva la tradició fallera. També seria pertinent obrir la porta a la col·laboració i la innovació, fomentant una major resiliència i la capacitat d'adaptació.

Especialment en el tema de la transició ecològica, apostant per materials més sostenibles i en general per una festa més modesta, desmercantilitzada, que connectara més amb la realitat social dels barris, una festa menys turística, més inclusiva i més verda. Una festa inspirada per una cultura de "fer més amb menys", d'optimitzar els recursos disponibles, evitant l'excés i centrant-se en l'essencial.

Les mesures concretes caldria pensar-les i posar en marxa mecanismes de *participació*, *deliberació* i *governança* que pogueren donar resposta els reptes de la realitat més immediata. Les institucions, òbviament, poden i deuen ajudar, però la responsabilitat essencial està en el col·lectiu faller. Al remat

és este el que amb la seua implicació dona sentit a la trama associativa que garantix la transmissió de la festa i els seus principals valors patrimonials. El problema, cal insistir, és que *els dos pilars essencials de la festa*, les comissions i els artistes fallers, estan plenament afectats per la descomposició d'una classe mitjana que en el seu moment àlgid, marcat per un horitzó optimista, feu amb la seua implicació que la festa es fera més gran. Però la festa ja és massa gran, i la majoria dels que la sustenten ja són cada vegada menys classe mitjana i ho tindran cada vegada més difícil per mantindre les Falles com les coneixem. S'imposa, per tant, el decreixement, s'imposa mirar més enllà, s'imposa la *refundació popular* de la festa.

4.

Educació de qualitat: Educar des de les falles. Per Juanjo Medina Bonilla Revista CENDRA

Els cadafals fallers, com a suport comunicatiu, tenen l'oportunitat d'arribar a públics a qui pot no interessar una ferramenta d'informació habitual, com, tal vegada, són els xiquets i xiquetes, que solen fugir dels noticiaris. Des de les falles, es transmeten idees que queden en els cervells dels quals jugant s'arrimen a elles. Poden eixir idees educar als qui les miren? En estes pàgines intentarem respondre a eixa pregunta, veient exemples de falles i artistes que han transmés certes idees amb els seus arguments i com han anat canviant i adaptant-se al llarg dels anys.

Les falles inicials

En les primeres ressenyes falleres es parla de la vinculació que els més menuts tenien amb el foc. Així

a l'Ofici del Corregidor de la Ciutat, del 16 de març de 1851, es prohibia fer fogueres «de cualquiera classe» i s'advertia que «los contraventores, sus padres, parientes o encargados, serán responsables de la falta de cumplimiento» amenaçant amb penes circumstancials. Uns anys després, al diari *La Opinión* de 1862 es parlava de com «Los incendiarios infantiles han recorrido las calles de Valencia, haciendo completa demostración en los porches y andas, buscando trastos viejos para alimentar las hoguera de la víspera de San José.»

Per a trobar noves referències al món faller infantil, hem de viatjar fins a 1893, quan a les planes d'El Mercantil Valenciano, es nomena a un d'aquells artistes primigenis i la temàtica de la seua falla. Joaquín

García Estellés¹, plantà al pati de sa casa, al carrer de Nàquera núm. 2, una falla on Sagasta i Canovas eren dos peixos que nadaven en un fons marí. Es dir, estem davant una falla infantil amb crítica política o només davant una falla xicoteta?

En els primers anys del segle XX, trobem més casos de falles fetes pels més menuts, però que tractaven problemàtiques adultes, com la del carrer de Pelaio de 1904, que tingué per lema *La ley del embudo*, criticava l'actitud del govern cap a les minories presents al Parlament.

La Festa creix, i les falles infantils no es queden arrere, començant a tindre el seu espai

¹ Un any després la falla es traslladà al terrat de la finca.

a les publicacions festives que s'interessen per les activitats vinculades a les falles dels més menuts i menudes. A més, en les primeres dècades del segle passat, les falles prenen institucions com l'asil de Misericordia, on en 1911 els xiquets allí acollits planten una falla; o les escoles de Salesians o Pies, l'última d'estes mantenint la tradició fins la dècada dels seixanta.

Els següents anys són els de la consolidació de les falles infantils, tant per la quantitat de cadafals plantats huitanta-tres en 1936 o la creació del premi als llibrets infantils per part de Lo Rat Penat, en 1926, com s'anunciava al diari *Las Provincias* el 19 de març:

«Se creó un premio especial para libritos de “fallas” de niños,

y fué adjudicado a la plaza de Olivereta y Blanquerías.»²

Eixa falla de l'Olivereta tenia per lema *Valencia a les seues glòries*, una de les trames habituals dels cadafals, l'apologia del valencianisme més tradicional, però en les restants es parlava d'assumpes que hui en dia seria impensable trobar a una falla infantil. Almenys així ho espere. Com a exemple, en la falla dels carrers de Maties Perelló i Mestre Aguilar, de tints eròtics i moralistes, el llibret de la qual tenia versos com estos, de caràcter homòfobs, i que sorprén anaren dirigits als més menuts:

² Als extractes s'ha respectat l'ortografia original.

«Així es veu per una escala de esquena a un pollo insegur que pucha, donant la espala, al vore un plátano dur.»

També trobem exemples de falles amb un soll masclista, com les plantades a la plaça de Moncada en 1928 o al carrer de Ciril Amorós en 1933, les quals exposaven a les dones que seguien les modes. El llibret de la segona dia que «¡Ara, no's la moda aixina!/porten el monyo curtet,/la falda mes curta encara,...»

Cal destacar, que algunes donaven ressò a denúncies socials, com la mateixa falla de la Pl. de Moncada, que parlava de la dificultat de trobar casa de lloguer a preu raonable:

«En un ull del pont del riu
(qom qada dia mos pasa)
una família fa el niu
per que no se trova qasa.

I si s'entrova, está allà
per dalt dels nuvols, qe ia
val mes qe te jafe el rulo
qe alqansarla, pos está
qe pareix un qajerulo.»

El creixement, quasi exponencial,
del total de falles abans de la
Guerra Civil, es degué a l'impuls
que els va donar el concurs
organitzat pel setmanari infantil
d'*El Mercantil Valenciano*, *Los Chicos*, que protagonitzava
«Colilla»³, personatge principal del

3 «Colilla y su pato Banderilla», són creats
per Jesús Pérez del Muro i ocupen la portada
i les planes interiors de *Los Chicos*, des del
número catorze, apareguent al llarg de més
de cent números i constituint el primer clàs-

setmanari, i que feia de transmissor
de temes com la taronja,
Primat Reig de 1933; més falles
d'arguments masclistes; contraris a
les armes, plaça de l'Encarnació de
1933 i Avinguda del Port de 1935,
i crònica de barri amb referències
eròtiques com la que apareix al
de Portal de Valldigna i Salines
de 1934. I com no, en temps de
la proclamació de la II República,
de rerefons polític, en falles com
les de l'Avinguda 14 d'abril o el de
Mtre. Aguilar-M. Perelló, les dos
de 1933 que lloaven la República
i reclamaven l'Autonomia, com
versava el llibret de la primera:

sic del tebeo valencià. *Los Chicos*, promou
un periodisme infantil digne, mantenint el
contacte amb els lectors per mig de concur-
sos i col·laboracions. Destacant la relació de
la publicació amb el món faller infantil dels
anys trenta del segle passat, fent a "Colilla"
protagonista de gran quantitat de falles.

«Saludéu a la Senyera
i feuli el major honor,
demaneu l'Autonomía
¡desde "lo més alt del món!"»
Però, educaven estes falles?
Els xiquets i xiquetes es veien
representats pels temes escollits
per als cadafals del seu carrer?
Siguem sincers, no. Estes falles
infantils plasmaven una temàtica
de segell adult, segurament
influenciat per la tutela per
parts d'adults d'estes comissions
infantils, cosa que es concretà
en 1952 i després de celebrar-se
el 1r Congrés Faller, s'obliga les
comissions infantils a vincular-se
a una adulta, el que «comporta la
desaparició no sols de les falles
aparegudes de forma espontània,
sinó d'aquelles que es construïen
als col·legis» (Sanchis 232:2020).

Canvis obligats

Amb l'esclat de la Guerra Civil i la posterior regulació dels temes a tractar en les falles, els fallers i falleres més menuts hagueren que esperar quasi a les mitjanies de la dècada dels quaranta que les falles recordaren que estaven per allí. Els guions de les falles continuaven oferint una visió "major" de l'actualitat del moment, com els esports, la taronja, o l'estraperlo, les guerres i, com no podia ser d'una altra forma, de valors morals i d'advertències dels perills de les noves modes, i algunes com la plantada en la Plaça de Na Rovella en 1951, sí que parava atenció als problemes dels menuts i menudes del barri, demanant des del cadafal un espai per a jugar i l'eliminació de la brutícia que omplia l'entorn.

En 1963, els millors ninots infantils poden optar a l'Indult per primera vegada de manera oficial i en 1964, al Congrés Faller s'aprova la divisió, de les falles infantils, en les seccions A i B. Com en les falles grans, els premis fan que els artistes busquen una major qualitat en les seues creacions i també s'abandonen a temes més cridaners per als menuts, espectadors i per als jurats. Així en estos anys, comencen a proliferar —encara que ja havien aparegut en les falles uns anys abans— tota la plèiade de personatges dels contes clàssics infantils la majoria d'ells i elles agafant la simbologia emprada per la factoria Disney, com el Pinotxo i Gepetto que formen el primer grup indultat.

Després trobem falles dedicades a *La bella durmiente*, Alt Sant Tomás 1961, de Vte. Cosí; *Alicia en el país de las Maravillas*, Na Jordana 1962 de José Fabra. Encara que també es poden trobar personatges de còmic, com Axterix i Obelix, o els extrets de les novel·les de Julio Verne. Quan no eren personatges infantils, els cadafals feien apologia de valencianitat, engrandint totes les senyes d'identitat pròpies, falles, pintors i escriptors, indumentària o música.

Estes dos variants argumentals ocuparen bona part dels cadafals infantils, fins ben entrats els anys noranta, i respecte al valencianisme, de manera significativa en els anys de la Batalla de Valencia, on des de les falles es clamava per la defensa

de les particularitats identitàries. Tot açò de la mà dels estils recarregats d'artistes com Luis Boix, Hermógenes Aroca o Juan Canet, que marcaren les directrius a seguir perquè una falla infantil fora atractiva al públic. Al públic adult que les finançava i jutjava, perquè, pot ser, al seu públic intrínsec no li agradaven tant.

Les primeres falles educatives

Però abans, a finals dels anys seixanta, Alfredo Ruiz comença a deixar mostres del seu particular estil. Depura els modelatges i introduïx nous conceptes argumentals, com en *Somnis*, per a comissió Salvador- Trinitaris de 1968 i les dos falles que plantà per a Pérez Galdos- Calixte III: en 1972, *Animació- La pintura*, i en 1973, *Chiquilladas- La música*, on

relaciona les Arts amb el món infantil. Repetint ideari en les falles *Encontres amb l'art*, Cuba- Puerto Rico 1990; *El xiquet, l'arbre i el llibre*, Espartero- G. V. Ramón i Cajal, 1992; i *L'art*, Quart- Palomar de 1996. Amb estes falles, Ruiz, tracta d'apropar als xiquets i xiquetes en el món de l'art, en la defensa de la Naturalea i en el pensament crític i creatiu.

També afigen plàstiques i conceptes diferents, artistes com José Luis Santés qui donà un aire nou a les falles infantils, amb cadafals com *No me contes contes*, per a Espartero-G. V. Ramón i Cajal el 1993, criticant el consumisme feroç a què es veuen exposats els xiquets i xiquetes des de la més curta edat. O Vicente Almela, que amb propostes com *Volguts*

monstres, per a Na Jordana en 1994, tractava les pors irracionals dels més menuts, o bé *Com funciona eixe cos*, Mtre. Gozalbo- Comte d'Altea de 2005, parlant de les funcions del cos humà des d'un punt de vista educatiu i humorístic.

Qui trenca la línia, encara que anys després es deixaria seduir pel classicisme faller i l'*horror vacui*, és Miguel Santaaulalia Serrán, qui en 1987 sorprén guanyant en Especial junt amb Na Jordana, amb la falla *Ahir i hui juguem*, pot ser el primera falla que parlà de tribus urbanes i estrelles de la música del moment, representant personatges no vistos mai.

Un modelatge ben particular i unes temàtiques de caràcter educatiu, són la senya de Joan S. Blanch,

1968 Salvador-Trinitaris.

1972 Falla Calixto III.

1979 Falla infantil Plaça del Pilar. Vicente Almela.

1987 Na Jordana. Ahir i hui juguem... Però diferent. Miguel Santaaulalia Serran.

1989 Esparter - Gran Vía Ramón y Cajal. L'Oci i l'aburriment. Vicente Almela.

qui tracta de fomentar els hàbits de lectura, *Llegir sempre*, Mercat Central 2002; el pacifisme, *Ja estarà bé!*, L'antiga de Campanar 2002; l'estalvi d'aigua, *Fes un bon ús*, Exposició- M. Mascó- A. Baca, 2005; o el respecte entre persones, ètnies i races amb *Conviure*, Na Jordana, 2014.

José Manuel Alares, també va deixar —barrejades amb altres de guió apòlogista de les tradicions valencianes— algunes propostes que buscaven remoure la imaginació dels potencials espectadors, com *L'arca de Noé*, Castelló- Segorbe de 1984, i *La Natura i els homenets*, L'Antiga, 1994, cants a la protecció de la Naturalea; *El riu ja és nostre*, Exposició- M. Mascó- A. Baca, 1990, celebrant el triomf social de

la recuperació del llit del Túria; o *Llegir, pensar*, Menéndez i Pelayo- Av. de Catalunya, de 2013, el lema de la qual ho diu tot.

Entre els artistes veterans, trobem a Rafa Ferrando, qui amb un modelatge senzill, colors plans i un apropament a la cultura, *Les arts en la infància*, Pl. Rojas Clemente 2005, o bé un missatge ecologista, *Colorín, Colorado*, Pl. Del Patriarca, 2006.

Noves línies i temàtiques

Pedro Rodríguez, comença la seua trajectòria en falles adultes, per a debutar en 1991 en infantils, en les que va depurant el seu estil, fins a arribar a Especial en 1995. Amb el temps, fugí dels colors vius i empal·lidix els tons fins a torbar una paleta prop del naturalisme

més suau. Fent sempre bandera de l'humor, intercala missatge com la lluita dels refugiats sahrauís, *En sierto desierto*, Regne de València- Duc de Calabria, 2013; el pacifisme, *Un guiny a la Pau*, també per a la comissió russafenya en 2011. En els anys 2009, 2011 i 2013 va obtindre el ninot indultat per a la nomenada comissió.

Amb una línia recognoscible, Fet d'Encàrrec ofereix, en la seua extensa producció, sempre uns guions educatius, amb falles com *Què fem?*, Pl. Del Pilar, 1996, que parlava de reciclatge; altres més innovadores per a Corona, on creen els *Coronitas*, personatges presents en les seues propostes per a la comissió, o amb l'ecologia com a fons, en Na Jordana, 2008, amb *Sostenible*; i també les que

1992. Esparter - Gran Vía
Ramón y Cajal.

2004 Quart Palomar.
Ceballos i Sanabria.

2005 Mestre Gozalvo
-Comte d'Altea. *Como funciona ese cuerpo.*
Vicente Almela.

2018 La Plaça de Torrent. Un guiny a la pau.
Pedro Rodríguez.

2022 Falla Doctor JJ
Domine. *Omar el calamar.*
Fet d'encàrrec.

reclamen millores al barri on es planten, com *Què és un barri?*, Pl. de l'Àngel; o que consciencien sobre síndromes, com el TDA, en TD... què?, Els Lleons- Poeta Mas i Ros. Estes dos últimes falles plantades en 2021.

Fent gala de l'estètica pop en tots els seus treballs, Victor Valero, ha procurat oferir falles que aportaren una visió diferent amb uns guions compromesos amb la diversitat, el medi ambient i els hàbits sostenibles, que el dugueren a renunciar al suro blanc des de l'any 2016. Falles com *Sense complexes*, Palleter- E. Orellana 2006; o *Diferents*, Alt- Sant Tomàs, 2018, firmades com Marc Martell, un dels seus *alter ego*, com Mr. Changa o Golden&Famous.

Les formes particulars que David Moreno dona a la seua escultura, són, per si soles, la senya identitària del seu món plàstic. A més, les temàtiques s'acosten sempre a allò oníric, sense renunciar a la participació dels menuts i menudes, que faran de públic.

Amb *Commedia*, Pl. del Mercat Central, 2009, trenca amb la línia que venia utilitzant i comença a depurar formes i paleta, en procés que no abandona fins a les seues últimes falles plantes. Destaquem, *Glup, glup*, plantada en 2010 per a Cronista Vte. Beguer, de Torrent, una falla amb tots els elements penjants de fil per a simular que nadaven; el rerefons ecologista d'Utopia, Jesús- S. Francesc de Borja, 2011 i *Equinoccio*, Cvt. de Jerusalem- Mat. Marzal, de 2013.

Amb un estil ja imitat abans del seu parèntesi anunciat fa uns mesos, Sergio Amar, ha oferit en tots els seus treballs, de qualsevol secció, un acabat pulcre i en molt un missatge educatiu, i un estudi profund de la temàtica a tractar.

Així té falles que promouen la higiene bucodental, *En fan mal les dents*, Av. de Blasco Ibáñez- Mtre. Ripoll, 2005; les que mostren les funcions del cos, *Com funcionen?*, L'Antiga de Campanar, 2009; descobrixen els beneficis de llegir, *La gran aventura de la lectura*, Pl. del Pintor Segrelles, 2010; o bé, posen en valor la cultura autòctona, *Com la seda*, Mtre. Gozalbo- Comte d'Altea, 2021.

Les falles infantils d'Anna Ruiz, arriben al seu màxim —almenys

quant a repercussió— en 2017 quan, junt amb Giovanni Nardin, planta en la Pl. de l'Ajuntament *Descobrir i redescobrir*, un al·legat valent a favor de la lectura. Abans ja havia deixat la llavor educativa en les propostes *Com aigua lliure*, Quart- Palomar, 2002; *De les profunditats*, que junt amb els xiquets i xiquetes de la comissió, plantà en Mossén Sorell- Corona en 2011. I les falles que parlaren dels protagonistes de la Natura: aus en *Amagatalls*, M. Sorell- Corona, 2012; insectes, *Enredats*, Lepanto- Guillem de Castro, 2017; fauna autòctona i de nou aus en *Bestiari* i *Xiu, xiu xiu!*, en Tres Camins- Pinedo els anys 2018 i 2019. En totes elles, Ruiz, ha deixat la seua personal empremta.

Miguel H. ha aportat sempre una delicadeza especial als seus treballs i gran varietat d'acabats que han conformat una producció que qualsevol *miró* de falles pot reconèixer. Falles com *El bosc ambulat*, Bisbe Amigó- Conca, 2011, que parlava de Naturalea a cuidar, o *Darrere de les ombres*, Pl. de Jesús, 2012, que contava, en una falla amb dos vistes complementàries, com no tot és el que sembla. També s'ha permès, fer un poc de filosofia amb *Tempus fugit*, Malvarrosa, 2018, o didàctica per als més menuts de Corona, amb *Conèixer*, una falla que ensenyava l'interior del cos humà, jugant amb peces amb forma d'òrgans.

Amb la diversió per bandera, Marina Puche crea un univers

senzill, sense missatges adoctrinats, però sí amb la creença que el seu humor blanc, pot apropar als menuts i menudes a mons més fàcils, sempre partint de la fantasia quasi onírica dels seus esbossos. Són bona mostra dels eu quefer, falles com *El món de Daniela*, amb la qual debuta, junt amb Ceballos i Sanabria en 2011 per a Quart- Palomar; *La mar salà*, Bolsseria- Tossal, de 2015 o bé, *Tinc el cor content*, plantada en 2018, per a Regne de Valencia- Ciscar.

Precisament, José Luis Ceballos i Paco Sanabria, són —per a molts— el paradigma d'artistes que transmeten un missatge educatiu a les seues falles, ja des dels primers treballs, com en *A què jugaven nostres iaïos*, Aras d'Alpuente- Castell de Pop, 2005, la seua tercera

falla plantada. La música, *Música al teu estil*, C. Ros- J. M. Mortes Lerma, 2010; les relacions entre Valencia i la Xina o el foc, reflectides en les falles *Valencia-Pekin, un amor sense fi* i *Foc i festa*, plantades les dos a Comte de Salvatierra- C. Amorós, en els anys 2013 i 2015; o la trilogia plantada per a Reina- Pau- Sant Vicent, amb els lemes *Amunt! 100 anys de futbol*, 2019, commemorant el centenari del Valencia C.F.; *De València i monstres*, 2021, que parlava de la mitologia tradicional de la por i *A l'avantguarda*, 2022, que apropiava l'art modern als xiquets i xiquetes, són exemples del seu treball. Però on han deixat la marca més reconeguda, amb un model quasi repetitiu de falla, ha sigut a la Pl. de l'Ajuntament, on començaren a plantar en l'any 2008, amb la falla *Una ciutat... en*

plena festa, que descrivia les fetes de la ciutat i on vindrien després falles com *Entra i voràs*, 2010, com a reclam els museus de Valencia; *¡Viva la Pepa!*, que contava com nasqué la Constitució de 1812; o el binomi dels anys 2021 i 2022 amb les falles complementàries *Saps qui soc?*, i *Saps qui soc, també?*, que descobriren per a molt, majors i menuts un grapat de personatges valencians ben influents.

Un modelatge i pintura molt particulars, són les marques distintives de José Gallego, deixant alguns exemples de falles educatives al llarg de la seua trajectòria, com *I Love Horta*, Duc de Gaeta- Pobla de Farnals, 2010; *Abecedari artesà*, on repassava l'artesania tradicional valenciana, per a la comissió Cvt.

de Jerusalem- Mat. Marzal, 2017. En totes les seues falles, Gallego un apropiament als més menuts i menudes.

En 2017, Fernando Foix planta per a Bisbe Amigó- Conca *Revolució*, que tractava els canvis produïts per la revolució industrial. Un any abans, per a Illes Canaries- Dama d'Elx, creà Música Mestre, un recorregut per la història musical. Foix, a més ha creat algunes de les falles i fogueres infantils de clau més personal, per concepte i factura, que s'han vist als últims anys.

Amb només tres falles plantades amb el nom de Trementina Lux, Julia Navarro ha plasmat conceptes ben definits, sempre buscant temàtiques compromeses i amb materials els més respectuosos

possibles amb el medi. Les tres les ha plantat per a la comissió Ripalda- Beneficència, en 2021, 2022 i 2023, amb els lemes *Un lloc en la tribusfera*, *Falliruma* i *Cos i mot*, està provocant la participació del públic.

David Ojeda ha despuntat per les seues composicions desestructurades, però producte d'un estudi profund de la falla a plantar. També per la seua temàtica compromesa amb la diversitat dels afectes que tenim les persones. I per damunt de tot, pel seu estil únic de *pintar* els ninots a llapis, creant unes figures estèticament úniques. Destaquen treballs com *De quin color és l'amor?*, Serrans-Pl. dels Furs, 2023; *Frida Kahlo*, Pl. Mercat de Russafa, 2022 o *Vore't, abraçar-te, besar-te*, Portugal-Fragata, 2017.

L'artista Gio Torres, ha plantat algunes falles amb molt de comprimís social, destacant entre les mateixes les tres propostes per a Sta. M. Micaela- Martí l'Humà, dels anys 2018: *Els 4 elements*, de temàtica ecologista; 2019: *Perduts*, que parlava dels que es perden en la mar, i que contenia un grup referent als migrants que es perden en una pastera. El tema de la immigració, fou el fil de l'última d'estes falles, *Sense murs*, plantada en 2020. Gio, sempre busca amb el seu estil eclèctic fer pensar —sense deixar de divertir-se— als xiquets i xiquetes.

La formació de Reyes Pe, en moda, fotografia i escultura, li ha permés crear un segell propi, on destaca l'ús de les teles per a l'acabat dels seus ninots o falles senceres.

Després de col·laborar amb Miguel H., Reyes es va decidir a plantar en solitari falles com *Què és la bellesa?*, on volia trencar amb els cànons de bellesa, Avinguda de Torrent, 2021 o *Recreatiu*, Castielfabib- Marqués de Sant Joan 2022, que plantejava, com veuen les falles les persones amb dificultats visuals o invidents, creant una falla monocromàtica, de color rosa —el color que més difícil és d'identificar per les persones no vidents— i de textures per a poder ser descoberta per les persones invidents i per les que no ho són.

Cap de Suro Estudi, format per Ariadna González i Xavier Gurrea, han tractat des d'un modelatge suau i la paleta de colors plans, combinats amb teles, papers i altres elements per a dotar de textures els acabats, oferir falles

que es plantegen deixar sempre un rerefons que faça pensar. Cadafals com *Un llibre... ¡molts amics!*, Castelló- Segorbe 2015 que al lema deixava clar la part educativa del projecte. Un any després planten per a Gravador Esteve- C. Amorós *Ecosisterra*, que afrontava els perills per a l'ecosistema. En 2017, amb *Hortalendari*, Expocisió- M. Mascó, parlen de l'horta com a espai a protegir, per acabar destacarem, *Barri ideal*, Mossén Sorell- Corona, que feia vore com ha de ser un barri adaptat a les necessitats de la societat actual.

Una de les principals funcions que tenen les falles infantils de Ricard Balanzá, és la d'apropar l'art contemporani als infants, com ell nomena als destinataris potencials del seu treball. Ho fa per mitjà de

línies escultòriques, les textures i els colors, sempre adequat a la peça, la temàtica i inclús a l'entorn. *L'horta a escena*, Joan d'Aguiló- Gaspar Aguilar, de 2015, era una elegia del nostre espai natural més pròxim. *Naturalment*, Quart- Palomar, 2017, parlava de fauna i naturalesa. De les més evolucionades estèticament, podem nomenar *Salvatges* o *Trampantull*, les dos creades per a la falla Jesús Morante i Borrás- Caminot en els anys 2019 i 2020, i la seua particular visió dels Correfocs, per a Tres Camins- Pinedo, de 2023.

En perill d'extinció, Andrés Piles Ivars- Salvador Tuset, 2017, és una de les propostes que té un argument educatiu, de les que ha plantat Grego Acebedo, amb el seu estil que, per la seua formació, beu

de la il·lustració i el grafiti. Junt amb Fernando Foix, planta en 2019 per a Baver- Els Antigons, la foguera *Un gir copernicà!*, que acostava als xiquets i xiquetes a alguns dels personatges més importants de la història de la ciència.

Les falles infantils de Jesús i Javier García, intenten que grans i menuts es sumen al joc que plantegen, per damunt de tot, fer volar la imaginació. Personatges de falla i rom, futuristes omplien les seues falles. Com en *Explorant*, Sant Josep de la Muntanya- Terol, 2015; El tren de la vida, Salamanca- Comte d'Altea, 2017; o *Futur futurista*, del mateix any per a Pl. de Jesús, en són bon exemple. De les seues falles amb consciència ecològica, destaquen les plantades també per a Pl. de Jesús en els anys 2019

i 2021, *Ofrena i Creixent des de dins*, relacionades ja que la segona partia de la primera. De compromís social trobem *Nòmades, donetes a tota màquina*, Na Jordana, 2018 i *Porció*, que parlava de diversitat i dels canvis de rol en els xiquets i xiquetes.

Estos són, per damunt els i les artistes que, plantant falles infantils i han tingut la sensibilitat de saber vore que el seu públic principal són persones en formació, però que absorbixen més coses enllà de personatges de conte, fantasies variades i històries blanques. Que han vist que eixe públic, a partir d'una edat, és capaç de pensar i plantejar-se dubtes. I també, que les falles poden ser una ferramenta per inculcar-los un paradigma

replet de valors i conceptes que puguen utilitzar per a la seua evolució com a persones, és dir, que des dels cadafals reben un pensament educatiu, cosa que se'ls pressupon a les falles infantils, però que no sempre és aixina. Amb la voluntat dels seus adults, que aproven i financen els projectes i, per tant, haurien de vetlar perquè estos, compliren amb uns mínims respecte a transmetre idees de les quals hem parlat en estes pàgines. Amb voluntat segur que es pot fer.

Bibliografia

- Castelló Lli, J. Mir Serrano, H. i Sanchís Ambrós, M. (2001): *Fallas infantiles juego y tradición*. Ajuntament de València. Regidoria de Turisme, Fires i Festes. València.
- DD. AA. (2008): *Els camins de la innovació*. Llibret Falla Mossén Sorell-Corona 2008, València, Associació Cultural Falla Mossén Sorell-Corona.
- DD. AA. (2013): *Ornament i Delicte*. Llibret Falla Mossén Sorell-Corona 2013, València, Associació Cultural Falla Mossén Sorell-Corona.

- DD. AA. (2014): *AC Falla El Mocador. Sagunt 2014*, Sagunt, A.C. Falla El Mocador.
- DD. AA. (2020): *Creació*. Llibret A.C. Falla Penya El Mocador 2020, Sagunt, A.C. Falla Penya El Mocador.
- Explicació y relació, feta pa chiquets y grans, de la falla dels carrers de Matías Perelló y de Maestro Aguilar (1927). València.
- Llibret de la Falla de Chiquets de la plasa de la Olivereta titlà València a les seues glories (1926). València
- Llibret de la Falla Infantil de la Calle Maestro Aguilar (1933). València.
- Llibret de la Falla Infantil de la Plasa de Monqá (1927). València.
- Llibret de la Falla Infantil de Na Rovella (1951). València.
- Llibret de la Falla Infantil del carrer de Cirilo Amorós (1933). València.
- Llibret de la Falla Infantil dels carrers Castelló y Segorb (1934). València.
- Llibret de la Falla Infantil dels carrers del Portal de Valdigna y Salines (1934). València.
- Llibret de la Falla Infantil de la Plasa de Monqá Añ II (1928). València.
- Llibret en la Explicació i relació de la Falla Infantil de la Avenida del 14 de Abril (1933). València
- Pe, R., Ruiz, R. I Rodríguez, N. (2022): *Recreatiu*, Llibret Falla Infantil Castielfabib- Marqués de Sant Joan, València, A.C. Falla Castielfabib- Marqués de Sant Joan.
- Sanchís Ambrós, M. (2020): *Dels nanos a les falles per encàrrec*, dins *Creació*. Llibret A.C. Falla Penya El Mocador 2020, Sagunt, A.C. Falla Penya El Mocador.

5.

Igualtat de gènere ... a les falles.

**Per Marisa Esteve
Vicepresidenta 1^a
Falla Cotxera 2024**

Les festes són un reflex de la societat en la qual vivim. La festa popular es nodreix de la identitat, costums i tradicions d'un poble, de la seua manera d'entendre el món. El pas del temps va evolucionant les festes populars com a fruit d'aquesta connexió amb el poble. Per tant, les falles, com a màxima festa popular valenciana, són l'exemple per excel·lència de la societat valenciana. A les comissions falleres podem trobar un reflexe perfecte de l'estratificació social amb tota mena de persones; que, amb les seues diferents maneres de veure el món, han de unir forces perquè la festa evolucione i es mantinga al llarg del temps.

Com a reflex d'aquesta societat, no és gens desbaratat pensar que molts dels dèsset objectius de la nova agenda de desenvolupament sostenible de les Nacions Unides per a 2030 estiguen reflectits al món festiu i la cultura popular, i concretament, a les falles. Si posem el foc a l'objectiu cinc que abasta la igualtat de gènere, és un tema d'actualitat als últims anys i s'han donat passos de gegant al respecte a les comissions falleres. Però és només l'inici d'un llarg camí que ens queda per recórrer als fallers i falleres. Paritat en la presidència, en els càrrecs de direcció i organitzatius, en els honorífics de Fallera Major, en els artístics com el de la pirotècnia o al monument faller... són aspectes a millorar segons l'Agenda 2030 pel que fa a la igualtat de gènere.

Presidència: El concepte igualitari ja és un fet

Actualment, a ningú li resulta estrany a l'inici de l'exercici faller que les comissions estiguen encapçalades per una presidenta. La presidència té la funció principal de representació legal de la falla davant dels organismes públics i privats, direcció i disciplina d'aquesta. És un càrrec executiu, principalment. És lògic pensar que açò puga ser desenvolupat tant per un home com per una dona. Així i tot, per a moltes persones és xocant que qui acompanye a una fallera major siga altra dona. És qüestió de costums i acostumar la vista. I a Torrent açò comença a ser ja habitual.

Encara que la història de les falles ha tingut presidents hòmens

per tradició; amb el canvi de mil·lenni, les dones han presidit comissions falleres de Torrent i altres poblacions amb normalitat. Pràcticament, hi ha consens pel que fa a este assumpte.

A Torrent, haguérem d'esperar a les Falles 2007 perquè la dona arribara a la presidència. Les primeres varen ser Carla Ibáñez¹ de la falla Cronista Vicent Beguer Esteve i Alicia Úbeda de la falla La Plaça. Li va seguir Ana Royo en les falles 2013 de la fallaAVINGUDA, que també va ser la primera vicepresidenta de l'OAM Junta Local Fallera de Torrent per a les falles 2018. Fins a l'actualitat han sigut moltes dones torrentines

1 (29 de setembre de 2007). Fallas en el recuerdo del año 2007. *Vifallas Torrent*. <<https://www.vifallastorrent.es/fallas-en-el-recuerdo-del-ano-2007-falla-cronista-vicent-beguer-esteve/>>

les encarregades de presidir comissions falleres, per nomenar a algunes podem recordar en 2014, a Lucia Piqueras de la falla Plaça Santa Llúcia; en 2015, Xelo Martínez de la falla Sants Patrons; en 2018, Lorena Andreu de la falla La Plaça i Andrea Linares de la falla Lope de Rueda, en 2020, Rosa Pilar Ortí de la falla Santa Llúcia; en 2022, Júlia Pérez de la falla Sant Amador i en 2023, Carmen Sirvent de la fallaAVINGUDA i Sara Andreu de la falla Plaça Santa Llúcia, entre altres. Per a l'actual exercici 2024, presiden Teresa Bartolomé, de la falla Segon Tram; Angeles Sánchez, de la falla Àngel del Alcàsser; Carmen Sirvent de la fallaAVINGUDA, Conxa Montoro de la falla Carrer Benemérita Guardia Civil i Sara Andreu, de la falla Santa Llúcia.

A més, en l'exercici d'enguany una presidenta representa a tots els presidents de la localitat com a Presidenta de l'any, concretament, Pilar Carratalà de la falla Pare Méndez.

Tot va ser pocs anys abans de les pioneres del cap i casal, com Laura Cano, primera presidenta d'una falla d'especial com la falla Almirall Cadarso-Conde d'Altea a 2009 o Paqui Romero, la primera directiva de Junta Central Fallera.

La participació de les dones va en augment als càrrecs directius. Aquesta és una de les principals conclusions que ja recollia a 2018 l'“Anàlisi de les Falles de la ciutat de València des d'una perspectiva

de gènere”², que va efectuar el Departament de Sociologia i Antropologia de la Universitat de València dels autors: Verónica Gisbert, Joaquim Rius i Laura Martínez, que analitza la festa fallera des d’una perspectiva de gènere. “Des de l’any 1989 el percentatge de participació de les dones ha superat als homes fins al 57% de dones i el 43% d’homes que trobem en l’actual exercici faller (2018-2019).” La dona fallera als càrrecs directius és un fet.

L’Art faller como a reflex de la societat

Pel que fa als monuments, segons el mateix estudi anterior, “la

2 VERÓNICA GISBERT, JOAQUIM RIUS I LAURA MARTÍNEZ (2018). *Anàlisi de les Falles de la ciutat de València des d’una perspectiva de gènere*. València: Departament de Sociologia i Antropologia de la Universitat de València.

hipersexualització femenina és una altra de les característiques que ofereixen les falles des de la seua més que centenària història. Així el 63% de les figures que mostren a una dona en les falles ho fan de manera “hipersexualitzada”, és a dir, les mostren “com a cossos, ignorant les seues qualitats i habilitats intel·lectuals i personals, reduint-les a mers instruments de plaer d’altres persones”³.

Com a mostra, en aquest estudi de camp realitzat sobre 207 falles, es va concloure que el 71% dels ninots eren figures masculines, mentre que les femenines representaven només el 9%. En un 14% de les falles hi havia paritat en les figures, mentre que en un 6 per cent no apareixia cap representació femenina.

3 Ibid.

Com argumenta Gil-Manuel Hernández, director del Museu de Cultura Festiva de l’Ajuntament de València en declaracions fets a premsa: “els estereotips de gènere estan tan arrelats que es passen desapercebuts. També cal recalcar a la dificultat de trobar jurats que han de valorar i que manquen d’una formació feminista”⁴.

Continuant aquest vessant artístic, cal mencionar a Maria Caridad Pinto Ferrer, artista que va començar a treballar als anys 50 i que va ser la primera a obtenir el carnet del Gremi d’Artistes Fallers; i a Reyes Martí, primera dona en disparar una mascletà.

4 JM VIGARA. (8 de marzo de 2022). Lejos de unas fallas feministas y en igualdad. *Levante EMV*. <<https://www.levante-emv.com/valencia/2022/03/08/lejos-fallas-feministas-igualdad-63543637.html>>

Per a quan un president infantil de Torrent?

Malgrat tota la informació anterior, si hi ha un aspecte de la festa fallera que alça reticències és compartir la representació honorífica de les falles fins ara reservada exclusivament a les dones o a les xiquetes. Des de l'última dècada del segle XX, es va introduir la figura honorífica del president infantil, però encara hi ha falles on esta figura no és equiparable a la Fallera Major Infantil (FMI) en alguns aspectes com la fotografia del llibret, la fotografia a la cartelleria, tenir o no pergamí, gaudir d'un mantenidor a la presentació, entre altres. Per contra, en moltes comissions el president infantil ja participa en el 50% en drets i obligacions junt la Fallera Major Infantil, com en la

falla Cotxera des de 2004. Va ser els primers apunts de canvi pel que fa als xiquets representants. El president infantil d'aquesta comissió de 2016, Adrià Barberà, va demanar eixe any que es creara el càrrec de *President Infantil de Torrent* junt al de *Fallera Major Infantil de Torrent* acompanyats d'una *Cort d'Honor Mixta*. Això va ser al Congrés Faller Infantil celebrat eixe any al saló de plens de l'Ajuntament de Torrent, de manera simbòlica, en presència de tots els presidents infantils de les comissions que veien que les aspiracions de representar a la seua ciutat acaben amb el seu any com a representant de la seua comissió; mentre les seues companyes poden optar a la Cort d'Honor a nivell local. Aquesta encara és una aspiració actual comentada, sobre

tot, en les famílies de presidents infantils.

Aquesta petició va ser presentada formalment uns anys després al Congrés Faller de 2020 mitjançant esmena a l'article 54 del Reglament Faller⁵ per la falla Barri Cotxera on s'escolliria el president infantil dels candidats que presenten les falles, principalment, dels representants infantils de l'exercici anterior, passant per un procés amb jurat, tal com es fa amb les Falleres Majors Infantils. Aquesta esmena va ser rebutjada, amb sols tres vots a favor.

No així, va ser aprovada l'esmena a l'article 32 que va presentar la falla *Ramón y Cajal* perquè

5 AJUNTAMENT DE TORRENT. *Reglamentos*. <<https://torrent.es/normativas-municipales/reglamentos/>>

Juanvi Soler, primer President Infantil de Catarroja. Unió d'Associacions Falleres de Catarroja (UAFC) 2023. ►

Foto: Mon Faller Indumentaristas

la presidència infantil de les comissions puga recaure en una xiqueta. No deixa de ser cridaner, pel que fa a la igualtat, que les xiquetes puguen ser presidents, però els xiquets no puguen ser Fallers Majors i no hi haja un President Infantil de la localitat.

Així mateix, la comissió *Ramón y Cajal* va plantejar una esmena integral a tot el reglament. El col·lectiu faller del barri de l'ermita demanà a l'últim Congrés Faller que "es revise tot el reglament per a aconseguir un objectiu prioritari com és potenciar la igualtat entre homes i dones, utilitzant el llenguatge més apropiat que el faça possible".

Una igualtat que cada vegada està més present a les falles, com la falla Cronista amb la seua delegació

de Cultural i Projecte Social, que ja al 2007 va llistar els fallers i falleres com a majors e infantils sense diferenciació de sexe. O la falla Cotxera que este exercici 2024 estrena delegació d'Igualtat amb Lucia Ferrer com a delegada cooperant amb Casa de la Dona i les activitats al voltant del 25N.

Tot este debat al voltant de la igualtat no sols el tenim a casa nostra. En este mateix exercici faller, la Junta Local de Catarroja comptarà amb la figura de President Infantil de Catarroja per a les falles 2024⁶. Serà el xiquet

6 ANA DASÍ. (3 de julio de 2023) Catarroja elige a sus falleras mayores para 2023-2024. *El Periódico de aquí.com* <[Juanvi Soler el primer President Infantil del poble. Se suma a la localitat d'Alfagar que ostenta aquest carrec des de 2005 quan es va proclamar a Manuel Carrasco Delgado com a President Infantil d'Alfagar: un fet històric a la comarca de L'Horta.](https://valencia.elperiodicodeaqui.com/epda-noticias/catarroja-elige-a-sus-falleras-mayores-para-2023-2024/319938#:~:text=Este%20a%C3%B1o%20es%20la%20primera,es%20el%20ni%C3%B1o%20Juanvi%20Soler.></p></div><div data-bbox=)

Analitzant bé aquesta figura bé podria haver-se nomenat Faller Major Infantil, ja que es tracta d'un càrrec honorífic i gens equiparable al president legal de la falla. Qüestió de nomenclatura. Tal vegada, si haguera sigut així, actualment no costaria el fet que els hòmens puguen optar al càrrec honorífic de la comissió: el de Faller Major.

Fallera major, Faller major: Utopia o realitat?

Però anem als inicis. La valenciana Pepita Samper, primera Miss Espanya, va ser convidada a presidir els actes de les falles de 1929, sent així el precedent a la figura de la Reina Fallera creada en 1931. Les primeres representants de la festa es van elegir democràticament entre les candidates presentades per les comissions falleres de l'època en 1931 amb el títol de *Reina Fallera* i en 1932 amb el nom de *Reines Falleres*. Va ser en 1933 quan es va utilitzar per primera vegada el títol de *Fallera Major de València* en Leonor Aznar Carceller.

Les primeres Falleres Majors (FM) eren nomenades directes *a dit*. Sols a partir de 1980 serien

escollides d'entre les seleccionades prèviament per a formar part de la Cort d'Honor. I a poc a poc, s'ha anat prioritant el nivell d'estudis, cultural o de coneixement de les Falles enfront de temes d'imatge, quedant per a la història discursos com el de Raquel Alario (FMV 2017), amb el seu missatge de la UNESCO; Rocío Gil (FMV 2018) amb el discurs feminista, o el missatge ferm de Marina Civera (FMV 2019) reivindicant el seu paper rellevant en la festa i renunciant al paper de dona 'aparador'. Si este aspecte va disminuint a favor d'una representació honorífica protocol·lària, qui diu que un home no està preparat per a representar una comissió? Caldria tractar l'assumpte des de la serietat i amb una perspectiva de millorar la festa i complir amb els criteris exigits

per la UNESCO per a declarar les Falles com a Patrimoni Immaterial de la Humanitat. Els drets humans i l'obertura a qualsevol grup social, sense discriminació de sexe, cultura o religió són els criteris que marquen el camí de la igualtat en les falles en tots els àmbits.

Tant al Reglament Faller de Torrent⁷ (2020) com al de València⁸ (2002) s'especifica que "la fallera major és l'única dona que exercix la representació honorífica". També a l'últim Congrés Faller de València (2002) i al de Torrent (2020) han rebutjat per votació per majoria que la màxima figura representant

⁷ Ibid.

⁸ JUNTA CENTRAL FALLERA. *Reglamento Fallero*. <<https://www.fallas.com/index.php/es/main-jcf-es/main-reglamento-fallero-es/125-reglamento-fallero>>

de la festa siga paritària. Aquesta és la norma. Fins que es vullga canviar. Malgrat això, algunes comissions de diverses localitats sí que han adaptat la normativa (sense represàlies) perquè un home puga ser Faller Major.

Com antecedents, les primeres comissions que designaren un Faller Major a títol intern i sense equiparació a la Fallera Major, va ser la falla Telefònica de València que designa este càrrec des de 1983 fins a l'actualitat; i la falla Blanqueries que en 2018 va nomenar a Guillermo del Mar com a Faller Major. Tanmateix, no será fins 2022, quan s'ha nomenat diversos fallers com a càrrec honorífic paritari en diferents comissions.

Borriana va entrar per la porta gran en 2022 amb la falla Barri d'Onda, que va nomenar a Vicent Llàcer i Marc Pescador com a Faller Major i Faller Major Infantil, respectivament. En 2023, Raul Puerta ha sigut el Faller Major de la falla Borrull-Socors de València. I Erik Lozano, de la falla Plaça de la Regió de Catarroja.

Al Port de Sagunt, també ha hagut hòmens representants. Concretament, la falla La Marina va nomenar per a les falles 2023 a Víctor Belinchón, convertint-se en el primer Faller Major de tota la comarca del Camp de Morvedre.

Per a les falles 2024, Toni Leal de la falla La Mercé i Jonathan Galán de la falla Barri Escorredor de Borriana, seran els Fallers Majors

de les seues comissions. Per la seua banda, Toni Gallego ostentarà el càrrec homònim de la falla Guitarrista Tàrrrega de la Vall d'Uixò. Aquest faller ja va ser el primer en pertànyer a una Cort d'Honor.

Però no tot són postures a favor. A Gandia, la falla Escoles Pies el passat 2022 va rebutjar a un xic que es presentà en dos ocasions a Faller Major o Rei de la Falla com és coneix el càrrec. El president de la comissió va declarar a la premsa "no anem a ser tan modernos", malgrat la falta de candidates al càrrec.

Cort d'Honor mixta municipal

Si la figura del Faller Major va introduint-se en la festa a poc a poc, la Cort d'Honor paritària municipal ja és un fet en diverses

poblacions falleres amb Junta Local com la de Gandia, que compta amb huit dones i huit hòmens en les falles 2024; la de Benicarló, que va tenir huit dones i tres hòmens, cinc xiquetes i quatre xiquets en 2023; la de Xàtiva, on la Cort d'Honor de la Fallera Major Infantil compta amb quatre xiquetes i quatre xiquets i a Algemesí on el Congrés Faller de 2022 va constituir per majoria absoluta la Delegació Infantil com a Cort d'Honor Infantil Masculina. La delegació està composta pels presidents infantils de les comissions de l'exercici anterior i al mateix nivell que les acompanyants de la fallera major.

Sense eixir de la Ribera, per contra, Alzira i Sueca rebutgen en maig de 2023 crear una cort masculina com els seus veïns. Les Junes Locals

desestimen "de moment" esta delegació infantil encara que no descarten que es puga constituir en un futur.

Aquesta mateixa proposta va ser presentada al programa electoral pel grup polític Compromís del cap i casal per a les eleccions de març de 2023. Els xiquets formarien part de la Cort d'Honor de la Fallera Major Infantil de València 2024. El canvi polític a l'Ajuntament de València no ha permet esta proposta.

Festes patronals paritàries

Aquesta paritat en la representativitat no s'observa sols a les falles, sinò que també va en augment en Festes Patronals.

A la Plana Alta, la Cort d'Honor de les Festes d'Almassora està

composta per dos hòmens i dues dones des de 2023 junt a la Reina. L'alcalde de la localitat Mercedes Galí va declarar a la premsa⁹ "sols donem normalitat a un fet que ja és habitual en la mateixa corporació, en empreses, escoles, instituts i qualsevol àmbit de la societat". "Ha tingut que passar seixanta corts d'honor perquè entrarem els hòmens, no com acompanyants, sinò com a Cort d'honor paritària"¹⁰, han declarat els joves representants al diari local.

A més, al Baix Maestrat, des de 2020, el Cavaller, la Cort d'Honor i

9 R.D.M. (30 de gener de 2023) Las Fiestas de Almassora incorporan por primera vez hombres a la corte de honor. *El Periódico Mediterráneo*. <<https://www.elperiodico-mediterraneo.com/comarcas/2023/01/30/fiestas-almassora-cierran-primera-corte-cas-tellon-hombres-mujeres-82194508.html>>
10 Ibid.

la Reina són els càrrecs honorífics a Peníscola. I a Vinaròs, les festes de Sant Joan i Sant Pere de 2019 proclamen una Reina, una Reina infantil, un Rei Infantil, Dames i Cavallers com a càrrecs honorífics. A Benicarló, el regidor de Festes i Falles 2023, Pedro Manchón, va declarar a premsa¹¹ “Benicarló compta amb una figura singular, la Dulcinea; i, en este cas, el símil masculí serà el Tirant. No descartem que si hi ha candidat masculí es proclame un Rei de les Festes. En qualsevol cas, masculí o femení sols hi haurà una màxima figura.” De la mateixa manera, als

11 MARIA JOSÉ SÁNCHEZ. (6 de febrer de 2020) Benicarló abre a los hombres las cortes de honor de fiestas. *El Periódico Mediterráneo*. <<https://www.elperiodicomediterraneo.com/comarcas/2020/02/06/benicarlo-abre-hombres-cortes-honor-40901799.html>>

municipis de Moncofa i Nules, estes festes de 2023 han gaudit dels dos primers xics en la Cort de les Festes.

L'abast de festes i falles del nostre territori és ben ample. Segur que haurà més casos passats i futurs que mostraran l'evolució de la festa fallera des d'una perspectiva d'igualtat de gènere. La responsabilitat dels estats membres de complir els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030 o els requisits de la Declaració de les Falles com a Patrimoni Immaterial de la Humanitat¹² són

12 R.B.C. (1 de novembre de 2016) Estos son los cinco requisitos que cumplen las Fallas para ser Patrimonio Inmaterial de la Unesco. *ABC* <https://www.abc.es/espana/comunidad-valenciana/abci-estos-cinco-requisitos-cumplen-fallas-para-patrimonio-inmaterial-unesco-201611011744_noticia.html>

un compromís de la societat per a millorar, per fer complir unes condicions al llarg del temps i un creixement qualitatiu en la nostra festa gran. De les falleres i fallers, depen que eixe compromís siga una realitat normalitzada o casos aïllats anecdòtics d'un temps. En qualsevol cas, serà.

Erik Lozano, primer Faller Major d'una falla de L'Horta: falla Plaça de la Regió de Catarroja 2022.

Foto: Las Provincias. Irene Marsilla

6.

Aigua neta i sanejament: Aigua per a tots! Per Carles X.Puig

Cridaven els fallers. I les poaltes volaven de banda a banda del carrer. Uns les esquivaven com podien. Altres buscaven trobar-se-les. Clamaren més. Ja feia oratge de falles. Calor primaveral. No es sap d'on, potser d'una veïna, però aparegué una mànega que acabà de xopar a tots. Alguns sencers. No els importava. ¡Aigua para todos! ¡Aigua para todos! Seguien cridant. Donava igual que en Múrcia es prengueren molt seriosament aquell eslògan, la necessitat d'obtindre aigua per als seus regadius. Espanya en general i els valencians en particular sempre hem tingut un gran sentit de l'humor. Fem broma de tot. En tot moment. Fins als soterrars. També la feien amb l'aigua. Els nostres camps no es lliuraven (ni es lliuraran) de la sequera, però,

durant uns anys, aquell crit de guerra (que com a campanya publicitària fou inclús premiat) va servir per al contrari del que fou creat: per a xopar-se com si ens sobrara tota l'aigua del món.

Eixe contrasentit, tan faller, tan valencià, em voleteja ara al cap davant el repte de reflexionar sobre la responsabilitat de les comissions falleres amb l'aigua neta i el sanejament. De nou el sentit de l'humor valencià. Pretendre falleritzar els objectius de desenvolupament sostenible. Què agosarats. Què meninfots. En la recerca de cert sector del món faller per transcendir al merament festiu, de buscar el prestigi social, volen forçar els ODS, l'Agenda 2030, i reinterpretar-los per a que tinguen sentit faller. Té collons

la cosa. Què tindra que veure la necessitat de millorar l'accés d'aigua, tant per a consum i com sanitàriament, de països de l'Àfrica Subsahariana o Àsia amb les falles? No fregar els calderos després de dinar? Que els glaçons de gel dels cubates siguen més menuts? Per què, les falles malgasten realment aigua? Què poden fer?

Per a començar, prendre consciència del problema. Molts encara reneguen dels ODS. Del canvi climàtic. Però falles no hi hauran si se carreguem el planeta o el desnivellem fins a angles perillosos. A nivell hídric, com la majoria dels problemes globals, el repartiment dels recursos és molt desigual. Rics i pobres. Un món, dos classes de persones. En el cas de l'aigua, amb la gravetat que

1993 Almirant Cadarso - Comte d'Altea. Contaminació. Paco Mesado.

ser pobre, no tindre-la potable, empitjora directament els índexs de fam i desnutrició. Sanitàriament és quasi més preocupant. No tindre de sanejament, no poder realitzar aquell gest senzill de rentar-se les mans amb aigua i sabó, està provocant les condicions idònies per propagar patògens i infeccions. No oblidem la pandèmia de la COVID-19. La lliçó de la higiene de mans per a previndre la malaltia. Llavar-se les mans salva vides.

Però no són només conceptes teòrics. Apunten dades. En 2020, 2400 milions de persones vivien en països en els quals es donava escassetat d'aigua, a tot el món una de cada tres persones no té accés a aigua potable salubre, dues de cada cinc persones no disposen d'una instal·lació bàsica i més de

673 milions de persones encara defegen a l'aire lliure. Podem fer broma, que si a cagar a l'era, però no tindre banys significa un focus d'infecció que, en llocs de extrema pobresa, equival a moltes morts. Des de casa, mirant-ho des de la televisió, escoltant-ho en la notícies ja no ens afecta, vivim anestesiats, però és una realitat. Hi ha qui mor per esta causa.

Però el que busquem són solucions (i realistes) no anàlisis. I, en el nostre cas, falleres. Comencem amb un primer i fonamental principi: no es pot ser entitat social, de carrer, amb i entre persones, sense compromís amb la realitat que ens envolta. Tota associació deu mirar al seus fins, potenciar-los, però, per gènesis, està concebuda per a interactuar també amb

l'exterior. Una comissió no pot ser un club tancat, sinó una finestra al món. I, per tant, ha d'entendre-lo i treballar connectat amb ell.

Un dels principals problemes mundials és el canvi climàtic. I allí sí poden fer molt les falles. Pensen que només el 0,5% de l'aigua de la Terra és dolça, aprofitable i accessible. Obliden la mar. No val. Per això, amb tan poca disponible, limitar el calfament global a 1,5 graus en lloc de 2, reduiria a la meitat, aproximadament, la proporció de la població mundial que previsiblement patirà en el futur escassetat d'aigua. Només amb mig grau. Hi ha que prendre-se-ho seriosament. Els negacionistes quedeu-se en casa. Estalviar consum d'energia i utilitzar-la neta. Oblidar el plàstic.

Reciclar. Elaborar monuments amb materials no contaminants. I, dona quasi per a un guió faller, però també consumir menys carn (la massiva producció de carn és la responsable d'entre un 25% i un 40% de las emissions de CO2). Quines coses, al final, el veganisme salvarà el món.

Agua para todos. Com aquell eslògan que citàvem al principi, l'objectiu sisè de l'Agenda 2030 pretén aconseguir l'accés universal i equitatiu de l'aigua potable. I a un preu assequible. Perquè no es pot especular econòmicament amb ella. També busca dotar a tot ésser humà de serveis de sanejament i higiene adequats, prestant especial atenció a les necessitats de les dones, xiquetes i persones en situacions de vulnerabilitat.

Ser nosaltres rics i inconscients no ajuda massa a estes metes. Per això, els ODS també pretenen per a millorar la qualitat de l'aigua reduir la contaminació, eliminar els abocaments, l'emissió de productes químics perillosos, protegir els ecosistemes relacionats amb l'aigua i augmentar l'ús eficient dels recursos hídrics. Ja que ens sobra aigua, si no l'anem a compartir, almenys no la contaminem.

Hi ha xicotets gestos que ajuden a estalviar aigua. Els podem implantar a la comissió, però també cadascú en sa casa. Molts són coneguts, però no fem cas. El mal dels rics. Així que el primers és ser conscient. Sempre que obrim una aixeta o utilitzem l'aigua, tractem de pensar que som uns afortunats i, per tant, que hem

de fer un ús sostenible. Ja a nivell pràctic, podem enumerar alguns bàsics: col·locar papereres en els banys per a evitar usar el vàter com a fem, utilitzar cisternes de doble descàrrega per a fer-ho únicament la quantitat d'aigua necessària, tanct lleument la clau de pas del casal (no s'apreciarà quasi la diferència però s'estalvia una gran quantitat d'aigua diàriament), evitar perdre aigua de l'aixeta quan notem alguna fugida, no deixant-la córrer mentre es calfa o freda, usar reductors de cabal o airejadors a les aixetes o tractar de comprar electrodomèstics que siguen més eficients energèticament.

Hi ha més. Sobretot per a casa. Tot estalvi és bo, però sense conscienciació real cap canvi serà possible. Per això, ja que volem

2008 Quart Palomar. *Agua para todos*. Fede Ferrer.

millorar l'ús racional de l'aigua,
ser compromesos amb la natura i,
en el nostre cas concret, falleritzar
els ODS, primer de res es deuria
promoure un gran pacte faller. No
ens quedem amb uns articles al
llibret. Ja no valen brindis al sol.
Gestos puntuals. Sigueu valents.

Per què no fer un compromís medi
ambiental (i hídric, en este cas)
entre totes les comissions? Per què
no premiar les bones pràctiques?
Si hi ha palets culinàris, de jocs de
taula o decoracions de carrosses,
per què no crear guardons socials?
Un es pot sentir orgullós de la seua
falla per tindre un bon monument
i per ser respectuosa amb l'entorn,
amb el món en què vivim (i
critiquem i cremem), per creure's
que amb menuts gestos al casal,
dels fallers, es pot ser tindre un
món millor.

Serà en eixe moment quan soltar
tres poaltes, traure una mànega,
gastar lúdicament un poc d'aigua
en xopar-se, fer germanor i falla no
serà un contrasentit. Serà un gest
conseqüent. Perquè ja hi haurà
aigua per a tots.

Mentrestant, tots, començant per
un servidor, seguirem sent uns
meninfots.

7.

Energia neta i assequible: Cercant materials i energia sostenible a les falles.

**Per Iván Esbrí,
Joan Castelló, membres de
l'Associació d'Estudis Fallers**

La imatge que actualment tenim de la plantà és la d'un artista donant l'ordre d'alçar volums amb la grua, a la qual va associada la cistella elevadora que tan còmodament facilita l'accés als racons més complexos de les estructures per tal de fer-les casar. Aparells estos amb motors de combustió que generen fums i soroll carregant l'ambient de les places on les falles a poc a poc van cobrant la seua vertical.

La plantà d'antany tenia una despesa energètica molt més reduïda, sent majorment neta, assequible i sostenible en tant que la maquinària no era altra que el ser humà. Però en les últimes dècades del segle XIX i les primeres del XX, els artistes i els fallers havien que lluitar, no sols contra els elements propis de la festa (la pluja i el vent,

principalment), sinó també contra l'administració.

Per a tractar de limitar o anul·lar les crítiques contingudes en les falles, l'Ajuntament de València va crear un arbitri per l'ocupació d'un espai públic, el carrer, que va ser de 15 pessetes en 1882 i de 30 pessetes a partir de 1883. L'enginy faller va idear en 1884 un estratagema per a no pagar aquest impost, com va ser construir una falla en un carro i pegar voltes per la ciutat. La qüestió era defensar la llibertat de crítica i no sotmetre's a l'autoritat local.

En 1923, l'Ajuntament de València va imposar un impost sobre la il·luminació extraordinària de les falles. La conseqüència va ser que en la nit el primer dia, les falles a penes es podien veure. Solució

sense haver de pagar? El veïnat va traure llums de cada casa i les col·locaren als balcons perquè les falles es pogueren contemplar perfectament.

Més de mig segle després, l'Ajuntament va decidir subvencionar la il·luminació dels carrers en falles amb un 20 % del cost. Aquesta ajuda municipal va propiciar l'aparició de grans enllumenaments emulant (i superant) a la Fira de Sevilla. A partir de les 20 o 21 hores, en alguns carrers del barri de Russafa, com ara Sueca o Cuba, la nit es convertia en dia, amb instal·lacions de més de 250.000 leds i una potència de 22.500 wats. Les recomanacions establides en els Objectius de Desenvolupament sostenible (ODS) no eren una prioritat per a aquestes comissions.

Les protestes dels veïns, que no podien dormir amb tanta claror, i les mesures de seguretat imposades per l'Ajuntament, han aconseguit que en els últims exercicis l'exhibició de llums i potència s'hagen reduït considerablement, limitant també la duració dels espectacles sonors i musicals que acompanyaven a aquestes exhibicions lumíniques.

Però tornem a la plantà. El *tombe* és el més conegut dels modes tradicionals de plantar la falla i una labor que, si més no, ajuda fins i tot a tonificar el cos amb exercici de cardio. L'elevació o elevació del conjunt muntat en horitzontal en terra es portava a terme emprant la força humana, a braç amb un nombrós grup d'ajudants, quasi tots de la comissió, que després de prendre

per sopar un entrepà alçaven a pols la falla la Nit de la Plantà. No faltaven col·laboradors que, des de dos o tres balcons propers, subjectaven amb maromes el cos central perquè la vertical quedés posicionada, malgrat irregularitats, elevacions laterals o oscil·lacions momentànies que feien perillar l'assentament del cos central i coronament superior.

No són pocs els artistes han sigut fidels a la plantà *al tombe* al llarg de la seua carrera, la practiquen per qüestions de principis -per exemple ecològics- o per a oferir un espectacle visual i plàstic atractiu al públic. Podem citar d'entre ells a Pasqual Carrasquer, Vicent Almela, Juanjo García, Víctor Valero, Fede Alonso, Vicent Chaveli, Joan Simó Arlandis, Manolo García, Sergio

Carrero, Vicente Julián García Pastor, Juane Cortell, Anna Ruiz i Vicente Domínguez, entre altres. També poder citar a comissions com Arrancapins, Salamanca-Comte d'Altea, Cádiz-Cura Femenia, Ripalda-Beneficència-Sant Ramón, el Rajolar de Benetússer, el Canet de Cullera, Puente Villavieja d'Alacant o la pròpia Sant Valerià l'any passat amb el facsímil de la falla fundacional de 1923.

Coexistint amb el *tombe*, l'altre mode tradicional de plantà ha sigut *a cadiretes*, poc coneguda per ser menys practicada i extingida podria dir-se. Aquesta consisteix en anar muntant la falla per estrats des del coronament, erigint el conjunt a cada cop que s'acobla una nova secció per baix fins conformar el cos central.

Estes formes de plantà, 100% netes i sostenibles, van adquirir carta de natura a mesura que les falles van anar fent-se cada cop més complexes arquitectònicament, amb els grans cadafals de Carlos Cortina, Carmelo Roda o la jove promesa Regino Mas en la dècada dels 1930s. La memòria de Francesc de Paula Llop, transmesa pel seu fill Joan Lluís Llop Bayo, recordava *les falletes de plaçoleta* de quan era menut allà pels albors dels 1920s, esmentant el mode quasi ancestral dels muntatges fallers quant estos eren senzills bastidors que acoblaven fent un cadafal quadrangular i les penalitats sofrides a l'hora de col·locar els ninots amb escales revellides.

La plantà *al tombe* i a *cadiretes* van perdé protagonisme amb l'arribada

de les bastides, si bé encara Alfredo Ruiz va plantar en estes modalitats una falla de la secció Especial, *Fes l'amor i no la guerra*, en la Plaça del Pilar el 1975. Vicent Almela, llavors aprenent del taller de Ruiz, recorda la instal·lació a la façana de l'Església de Nostra Senyora del Pilar d'uns quinals per a recolzar l'esforç humà d'alçar i de situar en vertical tot el cos central i les figures del coronament, muntats pel reconegut fuster Tonín García.

Les bastides són conegudes en l'argot dels artistes fallers com a *torres*. Eren mòbils, similars als torreons d'assetjament medievals i sense cap motor de combustió, netes i favorables al medi ambient. Foren artefactes de solera fallera perquè malgrat el seu curt període d'activitat documentada -1960s i

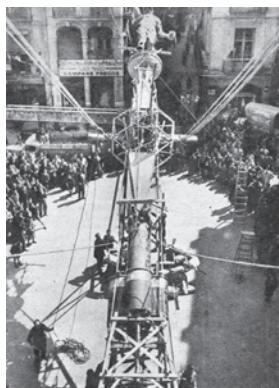
1980s-, van nàixer als propis tallers fallers de la mà dels artistes i fusters dels planters, prenent com model dos *torres* de Julián Puche.

Aquest artista, membre de la Generació d'Or junt Salvador Debón, Juan Huerta i Vicent Luna, portava les *torres* per a auxiliar les grues en treballs menors durant l'enllestiment de la falla a la plaça o carrer. Es tractava de dos bastides bessones mòbils, gràcies a unes xicotetes rodes, d'uns huit metres d'altura sobre bases de 1'60 metres de llarg per 1'10 d'ample, i construïdes en 1967 amb cabirons de pi suec de quatre per sis centímetres. Per l'interior recorria una estreta escala en zig-zag seccionada a mitjana altura.

A la dècada dels vuitanta, Luís Martínez Canuto, Francisco Tomás

Plantà al tombe.
Hércules o Tot és cinema,
León Lleó, Falla Creu i
Mislata, 1961. Arxiu Iván
Esbrí.

Plantà al tombe amb
reforç de cordes. La Rosa
dels Vents, germans
Fontelles, Falla Dr.
Collado, 1953. Foto
Triunfo.

Torres de plantà de
Julián Puche, 2015. Foto
Iván Esbrí.

Possible plantà a
cadiretes. El tramvia
de Catarroja, Adolfo
Ariño, Falla Sant Vicent-
Periodista Azzati, 1950.
Foto Finezas. Arxiu Iván
Esbrí.

Grau “Rajola” i Antonio Vidal “Tono” van emprar aquestes *torres* de Julián Puche, fins que als anys noranta la proliferació de les cistelles elevadores autònomes les van desplaçar cap a un ús interí al taller, sent apartades definitivament de tota activitat amb la jubilació de Pepe Puche a mitjans de la primera dècada dels 2000 (Esbrí, 2015: 20).

Pepe Martínez Mollà, Salvador Gimeno Navarro i José Martínez Moreno “el Liriano”, entre altres, es feren unes a imitació. La de Gimeno estava coronada per una barana i pintada amb un característic color blau. Malauradament no es conserven.

Una evolució de les bastides de fusta fou el *mecanotub* de

ferro, a mitjans de la dècada dels cinquanta. Un dels més coneguts, perquè també va ser el primer en treure la patent per al seu comerç a Espanya, va ser el de l’empresa Mundus el qual va tenir en Vicent Luna el seu principal valedor en el vessant de muntatge de falles, ja que el va emprar enseguida: *La campanya del silenci* -crítica a la contaminació acústica, per cert-, en Dr. Collado, el 1957; *Tornejos* i *La campanada*, en Convent de Jerusalem, el 1961 i 1962; i *Homo Sàpiens*, Plaça del Cabdill, el 1965. O Salvador Debón en la seua etapa pletòrica de Dr. Collado i la Plaça del Pilar en els anys seixanta.

Però el progrés va aplegar a la plantà i amb ell els primers vehicle pesats i consumidors de gasoil: camions de caixa baixa,

plataforma i inclús de ploma autoportant d’empreses com Alabau, Cones, Miguel Rico o Juliet, que començaren a ser comuns pels carrers a partir dels anys quaranta prenent el relleu de les ecològiques i netes carretes de cavalls.

Estos Benz, 3HC, Pegaso, SAVA, Barreiros, Chevrolet, Santana i Ebro hui són autèntiques relíquies però molt poc compromesos amb la protecció mediambiental pel fum negre que generen -al consumir molt d’oli- i l’incessant ronroneig. Uns pocs afortunats, es preserven en mans de particulars i museus, com la Fargo Dodge-Chrysler Power-Wagon WM300 de 1957, del Museu Nacional del Ferrocarril, en Madrid, que dóna una idea de com podrien carregar falles estos camions.

Més fums. Testimonis gràfics igualment constaten la participació de les auto-escals del parc mòbil del Consorci Provincial de Bombers de València per exemple a *La Rosa del Vents*, dels germans Fontelles, a la plaça del Dr. Collado, el 1953; *La cortesia*, de Fernando Roda, a Barques-Pasqual i Genís, el 1959; *Nou Cavall de Troia*, de Ricardo Rubert, a la Plaça del Caudillo, el 1963; *Homo Sapiens*, de Luna, a la Plaça del Caudillo, el 1965; o *La caça*, de Salvador Debón, a la Plaça del Pilar, el 1968.

Les veteranes auto-escals marca Mercedes, de 1927, i també les Delahaye de 1937, hui feliçment conservades per Bombers de València, van compartir plantà de falles amb bastides, escales i grues. Als anys setanta, va entrar en servei

l'auto-escala marca Magirus Deutz, amb al qual el 1993 es posà fi a aquesta curiosa col·laboració dels cotxes de bombers en la plantà en ordenar la Diputació de València que el parc mòbil del Consorci havia d'estar de guàrdia als retens per socórrer les urgències que pogueren sorgir.

Les fotografies donen fe que la primera grua-eruga amb ploma de gelosia amb la qual es va plantar una falla fou el 1960: *Imatges*, de Modesto González, a Barques-Pasqual i Genís. La grua, marca Jones, pertanyia l'Empresa Nacional Elcano de Manises, factoria naval.

Com a inici de l'etapa actual, s'amplià la utilització de grues sobre pneumàtics de dimensions

colossals, d'empreses com Mendoza, Ricardo Cánoves Macián "el Pernalet" o Virosque, i camions amb llargs remolcs-góndola. Podem citar ací vehicles de les patents Jones i Nelson, amb matrícula de Madrid, en l'enllestit d'*Entre polps, carrancs i llisses són el món de divises*, de Vicent Tortosa Biosca, a la Plaça de la Mercé, el 1968; *El pensador valencià*, d'Octavi Vicent, a la Plaça del Caudillo, el 1972; o la grua que degué deixar Mendoza els quatre dies de falles enganxant la gosseta del centre de *Aquest gos món*, de José Luís Ferrer, al Mercat Central, el 1977, per perill de caiguda.

Als nostres dies, Pernalet, Rigar, GJB, Ortiz, ADJ, Valma, Vamasa, Dotahur, Bonet, Alapont, March o Cuquerella despleguen a principis

Mecanotub. Si, sí... però vaca, Salvador Debón, Falla Dr. Collado, 1961. Arxiu Iván Esbrí.

Fargo Dodge, Museo Nacional del Ferrocarril, 2016. Foto Iván Esbrí.

Auto-escala Magirus. El dia abans, Julio Monterrubio, Falla Convent de Jerusalem, 1986. Arxiu Julio Monterrubio.

Auto-escala Magirus. El Temple de l'Home, Agustín Villanueva, Falla Convent de Jerusalem, 1992. Arxiu Iván Esbrí.

Grua Elcano. Imatges, Modesto González, Falla Barques, 1960. Foto Finezas. Fons Modesto González Latorre-Centre de Documentació de les Falles.

de març els seus exèrcits de grues telescòpiques autopropulsades, carretons i cistelles elevadores autònomes.

Per últim, cal citar la curiosa forma, malauradament ja no realitzable, de la plantà de la Foguera Port d'Alacant sobre una plataforma flotant o *gabarra*, tirada per un vaixell remolcador.

Les falles contaminen... però menys

Un estudi del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) de 2010 ja alertava del risc per a la salut que comportava la contaminació pel fum dels focs artificials i la cremà de les falles. La investigació posava de manifest que durant la setmana de Falles els nivells de partícules metàl·liques suspeses en l'aire de València es disparen de manera notable.

Així, la concentració de plom (Pb) es multiplica en més de 22 vegades, en passar de 17 nanograms per metre cúbic d'aire (ng/m^3) a 379. Els nivells d'estronci (Sr) detectats són 37 vegades més alts, ja que de $3 \text{ ng}/\text{m}^3$ pugen a 112, mentre que l'antimoni (Sb) ascendeix d'1 a $52 \text{ ng}/\text{m}^3$.

En 2017, un any després que la Unesco declarara les falles Patrimoni Immaterial de la Humanitat, l'Ajuntament de València va impulsar un pla estratègic amb el títol genèric "Per uneixes falles sostenibles".

Segons Ximo Esteve, llavors vice-mestre del Gremi d'Artistes Fallers, "eixe fum que es respira a la ciutat un dia a l'any el respirem cada dia els artistes. No sabem amb què estem treballant. Per això és

important fer un estudi i conèixer les seues conclusions".

La utilització d'elements com el poliestiré expandit (suro blanc), pintures i vernissos fan que la cremà siga un dels moments en què les falles generen una major contaminació. Unes 4.400 tones de CO_2 s'estima que emeten les falles de València en un any (especialment durant la cremà), però també eviten la circulació de trànsit rodat i amb això l'emissió de 5.840 tones de CO_2 .

Des d'un punt de vista pràctic, la cremà contamina, però encara ix "rendible" al medi ambient perquè evita que els vehicles contaminen encara més en tallar-se els carrers, segons un estudi realitzat en 2021 per la Universitat Politècnica de València.

Els estudis continuen a hores d'ara per a determinar com la contaminació produïda durant el procés de realització de les falles afecta a la salut dels artistes i com es poden reduir les emissions mitjançant la investigació de nous materials que puguin substituir als actuals.

A tall de conclusió

Adaptar la Festa de les Falles als Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030, no és feina fàcil però caldrà anar definint-la, concretant-la i executant-la.

En el cas concret de la plantà, hui els artistes més per motius econòmics que medi ambientals ja tracten d'amortitzar al màxim la logística de transports i alçada de volums, fent el menor número

d'eixides de góndoles des del taller, apurant l'espai de plataformes i furgonetes. Així com dedicar una o dues jornades de grua per a erigir els cadafals -cas de tindre diversos- o els volums centrals -cas de falles d'envergadura- i a partir d'ací la feina que ja siga amb cistelles, escales o arran de terra.

Tal vegada la tan escatïnada reducció de volums -recordar el manifest i proposta realitzada pels artistes de Secció Especial de València en estiu de 2019- comportaria no sols un menor nombre de transports, sinó també de camions, góndoles i grues rodant pels carrers, invasors de l'ambient amb fum i soroll.

Tal vegada també, les comissions més modestes haurien d'apostar

per plantar *al tombe*, perpetuant una pràctica tradicional, còmplice amb els usos i costums reconeguts per la UNESCO en la declaració de les Falles com a Patrimoni de la Humanitat i amb l'Agenda 2030 en els seus objectius d'energies netes, assequibles i sostenibles.

Des del prisma de la contaminació hi ha que mantindré la cerca de nous materials menys contaminants però que siguen mal·leables i competitius econòmicament per a reduir no sols les emissions de CO₂ sinó també per a protegir la salut dels artistes fallers.

Agraïments

- Joan Lluís Llop, investigador de transports i indústries.
- Julio Monterrubio, mestre artista faller.
- Vicent Almela, mestre artista faller.

Bibliografia:

Ariño Villarroya, A. (dir.) (1993): Los escultores del fuego. Aproximación a la historia del Gremio Artesano de Artistas Falleros de Valencia, València, Diputació de València, 291 p.

Esbrí Andrés, I. (2015): "Las dos torres de Julián Puche", Extra Fallas 2015 El Mundo, pàg. 20.

--- (2016): "El taller de falles, un contenedor cultural", Revista d'Estudis Fallers. Quaderns d'investigació social de la Festa, 21, pp. 48-58.

Soler i Godes, Enric (2000): Las Fallas. Notas para su Historia. València, Albatros i Gremi d'Artesà d'Artistes Fallers

Grua Mendoza. Aquest gos món, José Luís Ferrer, Falla Mercat Central, 1977. Arxiu Iván Esbrí.

Pegaso Virosque escoltat per la Guàrdia Civil per Carcaixent. El dia abans, Julio Monterrubio, Falla Convent de Jerusalem, 1986. Arxiu Julio Monterrubio.

Grua telescòpica Dotahur. ¡¡Assssúcar!!., Toni Verdugo, Falla Malva-rosa, 2016. Foto Iván Esbrí.

Plataforma flotant. Als quatre vents, Paco Gisbert, Foguera Port d'Alacant, 2014. Foto Iván Esbrí.

8.

Treball decent i creixement econòmic: L'Ofici de l'Artista
Faller: “Una mala salut de ferro” Entre la Crisi i l'Esperança d'un Treball Decent.
Per Raúl Martínez Ruiz ‘Chuky’

Què seria de la Comunitat Valenciana sense les seues Falles?

Una pregunta, sens dubte, complicada de contestar, però que, si alguna cosa podem donar com segura, és que seria una comunitat més avorrida, menys cultural i molt menys acolorida. Però darrere d'eixos gegants de cartó-pedra, fusta i suro, hi ha uns *artistazos* que estan passant-la de tots colors. Els artistes fallers, eixos “mags” que convertixen idees en escultures gegants, passen necessitat, i això ens hauria de preocupar a tots.

Primer, parlem clar: ser artista faller no és moc de polit. Es necessita un talent artístic brutal, una capacitat d'observació de la realitat que li envolta molt àgil, i, per damunt

de tot, una paciència de sant per construir eixes obres d'art que, al final, acabem cremant. A més, a la equació hem de sumar que es necessita una infraestructura i un coneixement empresarial que va més enllà d'un simple taller artesà. Però, i després què? Quan s'apaguen les flames i es recull la cendra, molts d'aquests artistes es queden amb un buit... i no parle sol de l'emocional, sinó també de la butxaca.

La crisi econòmica, que ja venia esperonant els tallers, es va posar pitjor amb la pandèmia. Molts tallers van haver de tirar el tancament, o soltar als professionals que treballaven en ells per no poder mantindre tota la infraestructura empresarial

necessària. I amb ells es va anar un tros de la nostra cultura. I és que treballar d'això és realment complicat, ja que, als artistes, ens agrada donar el millor de nosaltres, veure els projectes acabats tan bé com siga possible i que contenen el que ens abellix comptar i això confronta directament amb l'economia que tenen les comissions falleres. De tal forma que és facilíssim que un artista acabe oferint una obra que, en altres camps comercials, estaria bastant per damunt de la xifra pagada. I no és que els altres camps comercials siguen cars, ni abusius, al contrari, tenen el preu just i competitiu perquè una empresa mitjana puga contractar professionals a sous dignes, mantindre infraestructures

d'administració, comunicació, vendes, etc, fins i tot perquè quede un romanent a invertir en creixement professional, d'infraestructura o tècnic.

Però no tot està perdut. Hi ha maneres de tirar avant aquest ofici sense perdre l'art ni l'essència. Per a començar, cal ficar-li mà a això del 'treball decent'. No és just que eñs artistes es trenquen el llom per a al final no poder traure una remuneració digna. Cal aconseguir-los contractes que no siguin un acudit satíric en si mateix, secundar-los des de les institucions públiques com el que són, artesans especialistes d'un art local que és patrimoni immaterial de la humanitat per la UNESCO, des de la comissió fallera donar-los suport

en les decisions responsables dels dissenys dels treballs presentats, i fins i tot corregir-los si s'observa que s'estan desviant a una cosa massa descontrolada econòmicament. Moltes vegades, he d'admetre ens embocem en el treball de taller sense mirar massa la part econòmica i no tenim perspectiva exterior.

I després està el tema de fer créixer el quiosquet. L'art faller és únic, i això es pot vendre tot l'any, no sols al març. Per què no muntem més exposicions, més falles o tallers que ensenyen aquest art a tothom i per tot el món? Alguna cosa s'ha fet, però es pot fer molt més, segur.

També és important que els tallers aprenguen a diversificar el

seu treball buscant nous clients potencials. No ens oblidem de la gent jove. Cal ficar als caps dels xavals l'amor per les Falles des de xicotets. Si des de l'escola els ensenyem el que mola ser artista faller, segur que més d'un s'anima a seguir el camí. I, clar, cal donar-li bombo a nivell mundial, que tot el planeta sàpia el fanfarrons que som. Si un jove es posa a fer *trap* o a pintar *grafitis* perquè té la necessitat de comptar alguna cosa... Perquè no ho va ha poder fer en una falla? Només cal explicar-li-ho i oferir-li-ho. Ensenyem com aplicar les noves tecnologies en aquest art singular, per exemple.

Fotografia generada amb IA d'un artista faller plantant. ►

Comptat i debatut l'ofici de l'artista faller es troba en una cruïlla crítica. És imperatiu que societat, govern i el propi sector cultural unisquen esforços per a redefinir i revitalitzar la professió. Només així podrem garantir no sols la supervivència d'un ofici carregat d'història i talent, sinó també el desenvolupament d'un treball decent i un creixement econòmic sostenible i just per als nostres guardians de la tradició i la creativitat. Això no és només cosa dels quals tallen i peguen cartó. És un rotllo de tota la societat.

Per això, si volem continuar al·lucinant cada any amb les Falles, cal posar-se les piles per a fer costat a estos *cracks*. Perquè, al final, sense ells, València perdria un trosset de la seua ànima. I això, col·legues, seria una vertadera llàstima. No creieu?

9.

Indústria, innovació i infraestructures: Sostenibilitat, Falles i empreses. **Per Cristina Plumed**

Fa 10 anys, la majoria d'empreses no coneixien la responsabilitat social empresarial, o corporativa, encara que sí que participaven de l'entorn i ajudaven a la societat.

Moltes vegades he pensat que les empreses que fan les coses bé són, en si mateixes, generadores de riquesa i beneficien a l'entorn. Les falles també generen riquesa, mouen l'economia i beneficien a l'entorn.

Però va anar en 2015, quan l'ONU va publicar l'agenda 2030, amb 17 objectius i 169 metes, i són moltes les empreses que tenen alineada la seua

estratègia amb els ODS, la RSE impregna l'organització, i no sols cuiden a l'entorn, si no als seus treballadors i els tenen en compte per a prendre decisions en l'àmbit social, econòmic i ambiental.

Conec també falles que s'alineen amb els ODS, fins i tot en la vessant mediambiental de la responsabilitat social, inclús calculant la seua petjada de carboni i compensen emissions. I cada vegada més des de tots els àmbits de la societat es coneixen els ODS i es treballa en ells. Cada vegada es fa més difusió dels mateixos i es coneixen a edats més primerenques.

L'objectiu 17 és un dels quals considere més importants per a aconseguir la resta. Parla d'aliances per a aconseguir objectius. Les aliances empresarials són fonamentals, a vegades per a poder dur a terme projectes, unes altres per a créixer i altres fins i tot per a aprendre. El caràcter individualista de l'empresa ha canviat.

Les falles saben molt d'aliances, encara que és cert que en massa ocasions s'han separat en lloc d'aliar-se, en la pandèmia es va demostrar que la unió ens convertix en millors i ens porta a complir els nostres objectius. Les aliances en les falles són importants per a innovar, per a

evolucionar, per a créixer i per a ser millors.

Però a més de treballar les aliances en les falles, igual que en l'empresa, es treballa en altres objectius, com el número 1, contribuir a la fi de la pobresa, amb recollida d'aliments, joguets... assegurant que cap persona es quede arrere.

També en les falles i l'empresa es treballa en l'objectiu número 5, igualtat de gènere. Al Camp de Morvedre tenim fins i tot un distintiu anual a la falla més igualitària. A vegades s'ha confós la rellevància que té la dona en el món de les Falles, que la dona siga "una dona florir". I cada vegada més hi

ha manifestacions en les quals es mostra que les falles si són igualitàries.

També des de l'empresa i les falles és fonamental treballar en l'objectiu número 11, ciutats i comunitats sostenibles i per tant innovadores. Cada dia es treballa més en la Sostenibilitat del col·lectiu empresarial i faller, perquè aquell sector/ens que no siga sostenible no serà. És summament important el concepte sostenibilitat i treballar en ella de manera conjunta com a societat.

Cada vegada més es treballa des de l'educació, col·legis i instituts per a sensibilitzar a xiquets i xiquetes i joves sobre

cuidar el nostre entorn. I com no pot ser d'una altra manera, també s'educa als nostres fallers i falleres infantils en els *ODS, i en les empreses també es genera sensibilitat entre els empleats i empleades.

Quan parlem de societat, parlem de sectors productius, també parlem de falles, i és important que estiguem alineats en Sostenibilitat i que col·laborem.

Nomenaré de nou les Falles del Camp de Morvedre, per a ressenyar que una empresa va crear el premi a la falla més sostenible, i des de llavors, les Falles es mesuren també en Sostenibilitat i és bonic no sols

"I tot era una
continua festa,
una ignorància
perfecta del
treball que la
generositat de la
terra feia inútil"

— José Boscà
— Víctor J. Soler
— Lluís de la Torre

EXP-NOM
DE CARTO
FALLER
TIRAR DE
MÓVEL
ANTIC DEL
FALLER DE
BELLINI MÀ

que realitzen estes accions, si no que les expliquen i es preocupen per millorar.

Les falles i les empreses també ens assemblem, en què en moltes ocasions la societat té una imatge negativa de nosaltres, i és important comptar per tant eixes accions sostenible i innovadores que no sols beneficien internament si no a tots i totes.

Estem davant el que seria una nova revolució industrial, però esta és una revolució tecnològica imparable que afecta a tots, la *IA, i totes les eines tecnològiques disponibles i futures, revolucionaren tots els àmbits i hem d'estar preparats per a usar-les, la indústria està avançant amb passes de gegant en determinats processos introduint noves tecnologies.

Segur que enguany llegim algun article de *llibret que

té alguna aportació de la *IA, benvingudes siguen les noves tecnologies si ens fan ser millors. No hem de tindre por al progrés, només hem d'educar per a saber usar estes tecnologies.

Junts, només junts, serem capaços de complir els nostres objectius i les Falles i les empreses tenen molt a treballar en comú per a ser millors i arribar més lluny, per a innovar i ser sostenibles.

**Reducció de les desigualtats:
Les associacions, sempre
donant resposta.
Per Aleix Pujol, Fundació
Comunitària Horta Sud**

Fa menys d'un any, des de la Fundació Comunitària Horta Sud i amb la col·laboració de l'IVAJ, vam emprendre una campanya anomenada 'Festival de Bones Raons'¹. Una campanya que posa en valor el treball de les associacions i que té com un dels seus principals eslògans "Les associacions: sempre donant resposta, sempre donant suport". Tenim el convenciment -i les proves que ho constaten- que aquesta és una de les moltes fortaleses del moviment associatiu. Una de les tantes i tantes raons per les quals cal no sols preservar les associacions, sinó també treballar per a enfortir-les.

¹ <https://fundaciohortasud.org/festival-bones-raons/>

Durant la pandèmia provocada per la COVID-19, les associacions van demostrar ser el primer mur de contenció, les primeres encarregades de donar resposta a la nova i crítica situació a la qual ens enfrontàvem com a societat. Les associacions van arribar allà on ni les administracions públiques ni les empreses podien arribar. Les causes d'açò, moltes: la seua agilitat, la seua implicació i, principalment, la seua connexió amb la comunitat. Tot açò fa que les associacions siguen un agent clau en la nostra societat. Són elements d'integració, de reflexió i articulació d'una ciutadania crítica i compromesa, de construcció de memòria, de defensa de la cultura, la tradició, la llengua o el patrimoni...

El moviment associatiu que tenim al País Valencià és, per tots aquests motius, una de les nostres majors riqueses. Tenim unes cases de joventut i uns espais que ofereixen a les nostres joves uns models saludables d'oci. Tenim unes associacions que contribueixen a la protecció del territori davant la inèrcia especuladora del sistema. Tenim unes entitats que ofereixen expectatives a persones que, per raó d'origen, gènere, classe social o capacitats les tenen coartades. Tenim unes associacions esportives que fomenten hàbits saludables i generen cohesió. Tenim un teixit musical tant potent que fins i tot les societats musicals valencianes estan reconegudes com a Patrimoni Cultural Immaterial. Tenim les falles, que preserven la

2003 Falla Plaça de l'Ajuntament.
Lema Bandas. Alejandro Santaaulalia.

cultura popular i la tradició, i que vertebrin i dinamitzen el nostre territori. I podríem continuar.

Tot aquest moviment associatiu és hui més important que mai. Davant els reptes globals que hem d'afrontar com a societat sols l'acció col·lectiva pot ser el camí. No hi ha alternativa individual per fer-hi front. Cal que ens ajuntem i que treballem conjuntament per poder abordar reptes globals com l'avançament cap a una igualtat de gènere real i fer front a l'emergència climàtica des de l'acció local.

En aquest sentit, tenim els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i l'Agenda Urbana Espanyola que avalen la importància del teixit associatiu

per donar-hi resposta. Per la seua pròpia naturalesa, el teixit associatiu treballa en xarxa. Tal i com destaca l'ODS 17, les aliances per assolir els objectius són de vital importància. Així mateix, l'Objectiu Estratègic 6 de l'Agenda Urbana Espanyola exposa com a línia d'actuació la necessitat de fomentar l'associacionisme de barri, mentre que l'Objectiu Estratègic 10 especifica que és precís fomentar el diàleg social que permeti a les associacions participar en totes les fases de les polítiques públiques que l'afecten.

Fa aproximadament tres anys, a l'Horta Sud vam decidir fer el pas, des del moviment associatiu, perquè aquests objectius passaren a formar part de l'ADN polític de la nostra comarca. Amb la posada

en marxa del projecte Serà Horta Sud 2030, no hem sols treballat per aconseguir millores concretes en els diferents eixos de treball, sinó també per generar consciència col·lectiva sobre la importància del treball en xarxa.

Els reptes en matèria d'igualtat o de medi ambient requereixen decisions polítiques valentes, però si aquestes polítiques públiques no tenen en consideració els coneixements del teixit associatiu, tenim el convenciment que no tindran l'impacte esperat. Com ja hem comentat prèviament, qui coneix la comunitat i, per tant, la idiosincràsia, problemes, reptes i oportunitats del barri, poble o ciutat, són aquelles persones que hi viuen i s'organitzen i treballen per a millorar-la a diari. Les falles

de la nostra comarca són grans coneixedores d'aquesta situació. Durant el mes de març veiem a les falles dinamitzant l'espai públic, però durant la resta de l'any la seua tasca és igual o més important. A Torrent i a la comarca en general tenim centenars d'exemples, des de recollides de menjar fins a reforestacions. Sols cal entrar en les seues xarxes socials o fer un repàs ràpid a qualsevol cercador per donar-se compte de l'impacte que tenen.

Les associacions, com començava aquest article, sempre estan donant resposta i suport. L'estudi d'avaluació de l'impacte de la ciutat de Torrent així ho constata².

² Descarregable ací: <https://fundaciohorta-sud.org/avaluacio-impacte/>

Gairebé 4.500 persones de Torrent dediquen hores del seu temps lliure al voluntariat, fent possible que anualment s'organitzen més de 4.300 activitats puntuals i més de 2.300 activitats periòdiques i que es generen gairebé 500 llocs de treball en el sector associatiu. Posar dades a l'aportació del teixit associatiu permet veure la seua magnitud i, conseqüentment, la seua importància. Fem d'aquesta riquesa la nostra major joia.

11.

**Ciutats i comunitats
sostenibles: comissió com a
model sostenible, horitzontal
i eix vertebrador de barri.
Responsabilitat fallera,
convivència veïnal.
Per Sebas Marín**

Recorde el dia que van decidir a la meua comissió fer un taller de pressupost participatiu. Van acordar en la directiva que destinaríem 1000 € del pressupost perquè les persones de la comissió s'adjuntarem per decidir en què gastar-los. Ara bé, aquests diners haurien d'anar a accions, inversions o projectes sostenibles o que estigueren dins dels objectius de l'agenda 2030.

Recorde la cara d'incredulitat de les persones falleres de més edat, que no entenien, ni perquè no es gastaven com sempre en begudes o en dinars i, molt menys perquè destinar-los a l'agenda 2030, eixa!! Després de mirades de sorpresa i la intervenció de la vicepresidència econòmica, es va decidir que per ser la primera vegada, el taller

participatiu decidira només 500 € i, els altres 500 € seria la directiva la que destinaria a accions sostenibles. El segon any destinarem 800 € i ara, ja està consolidat el taller participatiu.

Les accions dutes a terme des de la participació, són sentides com a pròpies, reivindicades i respectades i es configuren també com un mode de control popular, que obliga a la directiva en escoltar i a l'acció. Pot ser la participació és més important del que pensem per aconseguir els objectius plantejats per al 2030. Una participació activa que crea sinergies i reflexiona al voltant de les mancances i avantatges del col·lectiu. No es tractava d'anar a votar quina acció ens agrada més o quina ens fa més feliços, es tractava d'implicació en el projecte sostenible de la falla.

Es tracta d'un exercici d'intel·ligència col·lectiva en el qual intercanviar opinions, donar idees noves, aportar l'experiència i el coneixement de cadascú per a formar una cosa comuna, que de pas, en consciència en pro de la sostenibilitat de la falla i ens espenta a l'acció.

Cal conèixer la trajectòria de la comissió Borrull Socors fins que arriba a aquesta proposta, des del 2009 que decidirem treballar amb els infants un projecte de sostenibilitat, afrontant les tres potes de la sostenibilitat per plantar una falla sense suro blanc. Per aquell moment, que els motles de cartó començaven a ser història, qualsevol idea es podia convertir fàcilment en el ninot més realista de la factoria Disney. Però no,

decidirem fer una falla de cartó, fusta i poc més.

Parlar de sostenibilitat i més a la comissió infantil, era fer pedagogia amb els tres pilars necessaris per a fer qualsevol acció sostenible; el medi ambient, l'economia i l'acceptació social. Aquella falla, mediambientalment era perfecta, tota de cartó, econòmicament també perquè va eixir més bé barat el projecte. Però, l'acceptació social i, més concretament de la comissió infantil, va ser negativa. Així doncs, aquell projecte no era sostenible, fins que ens van donar premi. A partir d'eixe moment, xiquets i xiquetes van acceptar aquella falla com a seua i, per tant, el projecte començava a ser sostenible amb totes les lletres.

Aquell premi va donar suport al projecte i va fer que ja no deixarem de fer projectes sostenibles, des de la falla que es planta, fins a totes les accions diàries del casal. Aquells infants que no acabaven d'acceptar la falla, són hui els responsables de dirigir la comissió cap al taller participatiu, entre altres objectius que ens marquem i, que ens van conduint per la senda de les ecofalles. Per tant, els premis o el suport econòmic de les Administracions o entitats privades, són claus per facilitar l'assimilació dels objectius establerts de forma genèrica i fer-los propis.

Recentment, l'Ajuntament de València va convocar el premi Sostenible a les comissions falleres en conjunt, no només per la falla plantada, sinó en el dia a dia de la

comissió. Premi que va caure, tant infantil com majors, en la comissió de la falla Borrull Socors i, que indubtablement ajuda a continuar el camí.

Recorde també quan van prendre la decisió, ajudats també per les polítiques actives de l'Ajuntament de València, al voltant de la no utilització de got d'un sol ús. Aquells dies no van ser fàcils, teníem tants gots de plàstic que no entrava en el cap de les persones falleres deixar-los pels gots reutilitzables. A més, els nous gots calia netejar-los cada nit, per tindre'ls preparats per la festa de dia següent. La compra d'un rentaplats era una solució, que a mitjà termini va resultar insuficient, per culpa del temps dels programes de neteja i al treball

de les persones responsables de cada nit. Així, la solució aquesta vegada tampoc era sostenible. L'alt preu d'un renta gots industrial, dels que tenen els restaurants i que en 3 minuts tens els gots preparats, trencava de nou l'equilibri de la sostenibilitat.

Per tant, la comissió serà un model de sostenibilitat en funció dels tres pilars, hem de plantejar projectes mediambientals, rendibles econòmicament i amb l'acceptació de les persones implicades.

Per cert, les accions que van eixir del primer taller van ser relativament fàcils d'implementar, com ara la contractació d'una font d'aigua amb tractament d'osmosi que ens estalviem utilitzar botelles de plàstic. Això comporta comprar-

ne de vidre i omplir-les després de cada servei. He de reconèixer que encara que signifiqui més feina, la gent ho fa de bon grau.

En l'últim taller, la proposta que va resultar guanyadora era la instal·lació de sensor en els banys del casal, ja que sistemàticament la gent es deixa les llums enceses. Però com pot ser que siga necessària aquesta mesura en persones en teoria compromeses? No sabem molt bé el perquè, però és una acció relativament senzilla, des del punt de vista de la sostenibilitat. Ara el problema vindrà amb la resta de propostes que van sorgir d'allí.

Substitució del paper per eixugamans d'aire, accions de mitigació per compensar la

petjada de carboni de la falla, ficar ventiladors de sostre, desendollar regletes i optimització per facilitar l'apagada, la millora de l'eficiència de l'enllumenament de la demarcació o buscar un sistema de marcadors personals per a reduir el nombre de gots utilitzats/rentats, Som accions que no tenen per què ser difícil d'implementar a la comissió de Borrull Socors, però per fer un pas més caldrà ser més utòpics.

La utopia de crear en la falla una comunitat energètica, amb la implicació dels veïns compartint recursos i objectius comuns. Serà utopia o no, però entronca directament amb ser una comissió com a model sostenible, horitzontal i eix vertebrador de barri. Els nostres veïns no són

VEÏNS

Conèixem la història dels nostres veïns del barri 7 de com viuen a les seues cases? Critiquem sense saber què els ocorre o què els està passant?

MIREU PER LA FINESTRA, LA REALITAT ES TROBA A L'INTERIOR

ja fàcil
TICAR

SUPER
MESTRA,
SALUTAT
BONA A
TARDOR

massa problemàtics o millor, hauríem de dir que la nostra falla no és massa problemàtica amb el barri, intentem molestar el mínim possible. Amb aquesta iniciativa tenim la possibilitat d'aportar al barri un bé comú amb responsabilitat i compromís per la millor convivència.

L'última mesura del taller em provoca també records d'altres èpoques d'activisme i participació. Instaurar un sistema de voluntariat verd amb una quota reduïda per al faller verd per millorar els àmbits de sostenibilitat resulta tant interessant com complex. Les falles són alguna cosa gràcies al motor social de les persones falleres amb quota i sobretot amb temps voluntari dedicar. Així doncs, compensar a un determinat grup

voluntari pel front a altres potser no és una mesura acceptada pel voluntariat del llibret, de la loteria, d'ajudants de cuina, etc. Tenim feina de conscienciació al davant. Però sí que cal destacar les funcions d'aquest voluntariat verd dins de la comissió (compensat o no amb la quota), ja que són funcions que ens ajudaran a visibilitzar i conscienciar de les nostres accions cap a un objectiu comú. Funcions que passen des d'ajudar i informar en la forma correcta de separar residus en acabar els dinars, fer torns pel funcionament del renta gots, conscienciar de la necessitat de totes les accions cap als objectius de l'agenda 2030, etc.

Som comissió amb un model sostenible instaurat, respectuosa amb el veïnat i amb

ecoresponsabilitat que ha de ser motor social aprofitant l'eix vertebrador de la cultura festiva i de tot el teixit associatiu que ens envolta.

Aquest ecocompromís ens impulsa a proposar un premi organitzat per la comissió incentivant a la resta d'entitats socials a continuar l'agenda 2030, dins dels nostres premis Manolo Latorre, que ja premien la trajectòria fallera i la cultura valenciana.

T'esperem per la senda de la sostenibilitat!!

Consum i producció responsables... Nous materials en la construcció de falles.

Per Julio Fontán López

El canvi climàtic és un fet inqüestionable. Les seues conseqüències les tenim davant dels nostres ulls per molt que encara existisca qui vullguen negar-les. No hi ha marcha arrere, i vullgam o no, el món deu caminar cap a la sostenibilitat en lloc de cap a l'autodestrucció.

Les falles no poden ni deuen quedar-se al marge. En realitat, no ho varen fer mai, encara que potser sobren polítics menys interessats en el seu melic i falten fets reals en els que afrontar el futur.

Les falles en el punt de mira

Protocols com el de Gotemburgo primer i posteriorment Kyoto, varen fixar les bases de les directrius que establixen 2030 com una data marcada en roig.

La reducció de contaminants i emissió de gasos d'efecte hivernàcul deuen ser una realitat pel be de la nostra pròpia supervivència, i és ací a on estranyament s'apunta directament als fallers i falleres pel material predominant en la construcció de les seues falles. Dic estranyament perquè no vaig escoltar a ningú responsabilitzar dels sucres i calories d'un refresc al seu consumidor, si no a l'empresa elaboradora, que en el cas que nos ocupa no és el faller, puix el seu comés es limita a finançar una cultura pròpia declarada Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat. Açò no li eximix d'un compromís del que hui en dia són eixemple, la sostenibilitat. Per posar un eixemple, no recorde entitat o administració que realisen

la recollida de vidre en tanta eixemplaritat com l'acometen les comissions falleres. Unes exigències de neteja i sostenibilitat que no trobem en atres entitats quan organisen els seus actes.

Artistes Fallers, pioners en evitar la senyal de carbono

Tornant a la falla com a element en conflicte, si tirem la vista arrere podrem comprovar com a lo llarc de l'història, la seua construcció va evolucionar, en ocasions sense saber-ho, de manera conjunta al compromís ecològic. Els artistes fallers varen ser per eixemple pioners en l'eliminació de verniços i pintures contaminants en les seues obres.

L'inclusió i posterior generalització del 'poliestireno expandido' a

partir de la dècada dels 80 del segle passat, seria un pas més en eixe camí. Parlem d'un producte que destacava llavors per la seua higiene com a suport de productes frescs destinats a l'alimentació. Que ningú va plantejar la seua utilitaci  com un contaminant, si no com un nou recurs que permetia la construcció de volums, junt a la ventaja de la reducció del pes i per tant seguretat, en comparació a lo dispost fins a la data.

El EPS (Expanded polystyrene) evidentment era i és un plàstic. Un derivat del petr leu en tot lo que a o supon i coneixem actualment, i i junt a un detall que se nos oblida freqüentment, més del 90% de la seua composició  s aire. Si nos parem a pensar-lo objectivament,  s infinitament m s ecològic que

la cremà d'aquelles robes velles en les que es vestien als ninots, i molt menys contaminant que el propi cartó pedra tan enyorat per alguns indocumentats, que sembla no recorden o no volen informar-se de quina era la seua composició o cost ecològic de la seua fabricació.

Ecologia de postal

Qui ya tenen una edat recordaran aquells anys 80 citats en anterioritat. La situació política del moment i el suc que li varen traure alguns senyalant a les falles. Eren temps del famós 'Cintur n rojo', de festejos 'morocristsians' com a substituïts d'aquells irreductibles casals, plagats dels tildats despectivament com 'blaveros'. La política devia prendre posicions despres de quaranta anys acallada, i que millor que fer-ho des de les

bases de les festes populars. Hereus d'aquella tendència interessada, resorgirien vint anys després un grup de pseudopol tics, pseudointelectuals i pseudofalleros, que amagats baix un disfr s de progressistes, posaven a la falla i fallers en dubte per aquell fum negre que delatava la presència del EPS en una falla. A este es varen acollir els nous profetes per a predicar un discurs populiste a on es priorisa més la captació d'adeptes que les possibles soluci ns reals. Havia naixcut el 'greenwashing' faller.

Alcan at el poder, l'absurt es transforma en ridícul quan calçats en unes deportives i ajustats vaquers, defenen un discurs vert que en realitat és més negre que el

fum del poliespán en cremar. Mentre ignoren les emissions de diòxid de carbono que es generen en la fabricació de les sabatilles de deport que calcen, o els pràcticament 3.000 litres d'aigua necessaris per a la fabricació dels seus vaquers, apunten hipòcritament en els seus discursos a les falles, recitant-nos una cantinela disfressada d'ecologia barata, tan de postal com els punkys als que cantava Evaristo Páramos en el 84. ¿Per qué les falles i no els seus vaquers o sabatilles? ¿Per qué les falles i no la pirotècnia?

El fum negre com a argument polític

En un clar interès electoralista, varen fer i fan bandera d'una falsa política verda que nos du a estampes berlanguianes.

La reivindicació de 'L'Estoreta velleta' com a essència fallera els du al foment i organització de concursos en bases exentes de qualsevol rigor científic. Sigam sensats, no hi ha major incongruència que defensar la sostenibilitat premiant la cremà d'allò que trobem en un contenidor, fustes tractades o mobles vells pintats, lacats o envernissats. Repassem l'hemeroteca, açò ha succeït. Al marge de l'indesitjable fum negre, la falla actual, construïda en EPS, és sense dubte, infinitament més sostenible que les d'anys enrere a on cartons de dubtosa procedència, vernissos, olis i pintures en plom, junt a fustes tractades, que deixaven en la seua combustió unes cendres a les que millor no tornar ni de

broma. Un discurs que pot semblar impopular en estos moments, a on nos vanagloriem erròneament de monumentals construccions en fusta i vareta, que nos ofereixen una flama estèticament impoluta, evidentment més bonica, però que per la seua consistència i major duració de la seua combustió, no cal ser molt intel·ligent per a intuir que les seues partícules en suspensió poden ser inclús més que qüestionables, ecològicament parlant, que els gasos que emet el EPS quan es derretix. Gasos que per cert han segut testats en diversos informes ja que són l'aïllant més utilitzat en les actuals construccions. Són infinitat les vivendes que tenen entre els seus tabics aïllants d'EPS, el comportament de les quals ha segut analitzat per als diversos

cossos de bombers, primers interessats en conèixer-lo en cas d'incendi.

La palla d'arròs com a excusa per la foto

Primer seria la corfa de taronja, pero davant la poca viabilitat econòmica del projecte, s'iniciava l'estudi en la palla de l'arròs com a protagonista.

Els falsos profetes varen tornar a sentir-se deus, i al marge de lo que puguen pensar els asmàtics a els qui igual caldria invitar educadament a que abandonaren les nostres ciutats en festes, la política verda de cara a la galeria quedaria plasmada per a l'història en quatre ninots de palla d'arròs

i un numeret institucional en la pertinent foto per a cremar una falla.

Dèu anys estirant la madeixa ecològica sense una inversió d'acort al discurs establert, el motiu del qual sembla més propenc a la necessitat de vots que a buscar possibles solucions. Permeten-me per tant dubtar d'els qui no es varen fer més que quatre fotos quan varen tindre 'Mando en plaza', si ara nos proponen pactes per a l'ús de materials sostenibles

Tot és una qüestió de voluntat i diners

Existix una necessitat de reducció de contaminants i emissió d'hidrocarburs. Açò és un fet. De moment les falles, només en plantar, conseguixen reduir el

tràfic rodat de les nostres ciutats de forma considerable. Açò també és un fet. Ara be, no és suficient. En estos moments hi ha projectes reals, tangibles, com la resina plàstica expansible que el seu 'estireno' prové de residus vegetals. Un suro blanc ecològic, pràcticament igual a l'actual, pero que triplica en cost a l'EPS utilitzat fins a la data. Tenim igualment pintures que podríem pràcticament ingerir-les en dos gèls com aperitiu, pero el seu preu quintuplica a les actuals.

Existixen per tant solucions, un camí realitzat i molts atres per investigar, pero falta compromís polític. Sobren discursos electoralistes en evidents mostres d'ecopostureo, i falta una inversió real en I+D+i

Pau, justícia i institucions sòlides...

Les Falles de la guerra.

Per Ramón Estellés Feliu

Entre finals dels anys 20 i el període de la II República, les falles van experimentar un important procés d'institucionalització i, a més, s'hi va consolidar un canvi de paradigma, des de la falla improvisada d'arrel veïnal a la falla monumental, reclam del turisme.

Així, la Sociedad Valenciana del Fomento del Turismo organitza el tren faller des de 1927. El 10 de febrer de 1928 es constitueix el Comité Central Faller. En 1929, tindrem ja el primer cartell oficial de Falles. Fins a arribar a finals de 1930, quan es crea la figura de la Reina Fallera, precedent de la Fallera Major de València.

De fet, el mateix any 1931, la festa de les Falles és la que més despesa municipal concita, per davant

de la Fira de juliol. El mateix any, s'organitzarà, per primera vegada, la Crida i s'instaura la Setmana Fallera. La Cavalcada del Foc naix el 1932. L'Exposició del Ninot i la Cavalcada del Ninot el 1934.

Les falles van eixir de les limitacions de la dictadura de Primo de Rivera (13/09/1923 a 28/01/1930) i de la indefinició dels governs de Berenguer (28/01/1930 a 17/02/1931) i d'Aznar (18/02/1931 a 14/04/1931) amb l'exaltació de l'adveniment de la II República; però el canvi envers un model monumental i turístic de les falles ja estava molt avançat, i no anava sol, perquè l'ajuntament lluitava contra el component crític de la festa, tant pel que en feia a les temàtiques com a l'estil i la intensitat.

A més, el clima de llibertat generat pel nou règim republicà i, en concret, durant el bienni republicanosocialista (1931-1933), va provocar canvis en la temàtica d'algunes falles i en el tractament donat a motius ja coneguts; sobretot, el de les qüestions lligades al sexe o la manera de representar assumptes de temàtica religiosa. De fet, la minoria municipal de la Dreta Regional Valenciana va presentar una proposició molt crítica en el ple de l'ajuntament de 20 de març de 1933, i acabà per crear-se un "jurat de censura", encarregat de revisar les falles una vegada plantades, per vore si s'ajustaven als esbossos i les memòries presentats i evitar "excesos y ataques a la moral y el buen gusto". Serà operatiu l'any següent, quan ja governava a

Espanya la coalició radical-cedista (19/12/1933-18/02/1936).

El cas és que la victòria del Front Popular, el 16 de febrer, va trobar les falles de 1936, pràcticament acabades. L'any 36, les fonts fan replega de fins a 93 falletes infantils i 116 falles grans. No hem constatat que, entre els actors de la festa, hi haguera cap sospita respecte del que passaria només començara l'estiu.

Les falles suspeses de 1937

L'exercici faller 1936-37 ha passat a la nostra història, sobretot, perquè va iniciar el període més llarg, fins ara, de carència constatada de celebracions falleres des que la Festa té seguiment als mitjans de comunicació, allà per la segona mitat del segle XIX.

L'Ajuntament de València va decidir al límit, el 12 de març de 1937, suspendre les Falles en atenció a la situació bèl·lica encetada entre el 17 i el 19 de juliol de 1936. Però les comissions de falla de la ciutat no havien estat quietes fins aquell moment. Després, la guerra va fer que, sense necessitat de confirmar la decisió, aquesta s'estenguera a les Falles de 1938 i 1939.

Els festejos oficials

Com és conegut, per iniciativa de la Direcció General de Belles Arts, al capdavant de la qual estava el valencià Josep Renau Berenguer, el Ministeri aprovava dedicar 40.000 pessetes a la construcció de quatre falles antifeixistes, sota la direcció de l'Aliança d'Intel·lectuals per a la Defensa de la Cultura, que en

reservaria l'execució al Sindicat d'Art Popular, de la CNT.

Tanmateix, sols unes poques escenes es van poder exposar a la Llotja l'abril de 1937, per celebrar l'aniversari de l'adveniment de la República, i sembla que, al maig, també, amb algun afegit, a la seu del "Sindicato de Profesionales Liberales", lligat a la C.N.T.

L'activitat d'aquell grup d'artistes es va perllongar gràcies a la celebració de la Setmana d'Homenatge a l'URSS organitzada per l'Associació d'Amics de la Unió Soviètica entre els dies 1 i 7 de novembre de 1937. Sembla que l'homenatge va implicar que s'elaboraren dos falles al·legòriques, una de les quals simbolitzava la defensa de Madrid.

Segons *Frente Rojo*, en notícia del 22 d'octubre, la falla que representava Madrid estava encara en construcció i una altra ja havia eixit cap a l'URSS.

En qualsevol cas, la conjuntura bèl·lica va determinar que el treball dels artistes fallers se centrara, amb la inevitable concurrència d'activitats lligades a la propaganda, en l'elaboració d'elements o instal·lacions de camuflatge.

Les comissions de falla de la ciutat de València

En la premsa diària de la ciutat, en aquell moment, hi ha abundant informació corresponent a 124 falles grans i 52 infantils de la ciutat de València.

Podem constatar que les comissions de la ciutat de València van iniciar la preparació de les Falles de 1937 com més tard el 28 de març de 1936, que es pot considerar altament probable la constitució d'alguna falla encara després de l'esclat de la guerra i que l'activitat de les comissions va arribar en alguns casos fins al mes de març de 1937.

El Comité Central Faller havia convocat les comissions de falla de la capital perquè constituïren l'Associació General Fallera Valenciana 1936-37 i n'escolliren el Comité Directiu en una assemblea que es va celebrar el 29 de maig de 1936 en el Palau de Parcent. A més, l'Ateneu Mercantil continuava oferint les seues instal·lacions perquè el Comité en

mantinguera les oficines. Aquest havia convocat una Assemblea General Extraordinària de l'AGFV per al dia 9 de juliol.

Al final, l'Ajuntament de València va decidir la suspensió de les Falles de 1937 en la sessió ordinària del Consell Municipal de 12 de març de 1937. Cal remarcar que el Consell Municipal va prohibir el festeig tradicional de les Falles, però no prengué cap decisió respecte dels "festejos oficiales" en què havia intervingut el Ministeri de Propaganda.

Els bombardejos sobre la ciutat de València havien començat el 13 de gener de 1937 i no era previsible que cessaren, amb falles o sense. No era convenient permetre aglomeracions de públic, ni, molt menys, llums nocturns.

mundo
gráfico

UNION DE AY
GRAN NILE

Reservado todos los derechos
de esta obra.

L'última referència, en un diari, d'una falla de la ciutat de València en l'exercici 1936-37 és la que va publicar *Adelante* el 20 de març de 1937, on es relacionava una successió de tres donatius que la falla Cadis-Patrici Huguet havia concretat el 4 de setembre i el 24 de novembre de 1936 i el mateix 19 de març de 1937, aquest últim amb el concepte de "liquidación de su fondo".

L'activitat de les comissions falleres de València en 1937:

Les activitats de les comissions de falla que la premsa recull des del 20 de març de 1936 fins al 20 de març de 1937 són la major còpia de notícies falleres d'un mateix exercici publicada mai fins aquell moment.

Revetles populars, balls i activitats teatrals omplien el període fins al 18 de juliol de 1936. Després, amb un contingut benèfic, també n'hi haurà.

A més, des del 12 d'agost de 1936 fins al 20 de març de 1937 es viuen, en paral·lel, un procés pel qual les nostres comissions col·laboren amb l'esforç de guerra, mitjançant donacions, i un altre de dissolució de les entitats.

1. La constitució de les comissions:

Entre el 28 de març i l'11 d'agost de 1936 la premsa diària dona notícia *in extenso* de la composició de 64 comissions de falles grans de la ciutat de València; a més, entre el 9 i el 14 d'abril de 1936, hi ha la publicació dels components de dos falletes infantils de la capital.

En altres ocasions, la premsa ofereix les dades d'alguns components de les mateixes comissions o d'altres. Tenim dades parcials de 40 comissions grans distintes de les 64 esmentades adés. En allò que fa a les falletes infantils, hi ha dades parcials d'unes altres 10 comissions.

És la primera vegada que es posa en marxa un programa sistemàtic de publicació dels components de les comissions grans.

Una altra cosa són les falles infantils, ja que la revista *Los Chicos*, suplement infantil d'*El Mercantil Valenciano*, fa recollida de molts fallerets de les campanyes de 1933, 1934, 1935 i 1936 i d'alguns noms de la de 1932.

2. Les revetles populars:

Des del 2 de maig fins al 18 de juliol, les comissions de falla de la ciutat organitzaren 122 revetles. El mateix 18 de juliol, la premsa n'anuncia 8 més per al dia 19, ço que faria un total de 130 que podríem considerar prebèl·liques. Es concentren en les dates immediatament anteriors a Sant Joan i a la Fira de Juliol.

Hi ha dades de 21 comissions. Destaquen les falles de les places de Mestre Ripoll i de Sant Jaume, amb 16 revetles cada una, i la plaça de Santa Creu, amb 15.

En guerra, solament s'organitzen 6 revetles benèfiques: 4, Roberto Castrovido-Conca; una, Oriola-Visitació i Sagunt-Sant Guillem conjuntament, i una altra Carrera de Sant Lluís, trast 1.

3. El teatre:

En les fonts consten 15 representacions abans del 18 de juliol, entre el 24 de maig i el 16 de juliol, i 12 després, entre el 15 d'agost i el 12 de setembre; aquestes últimes amb finalitat benèfica. La comissió Conca-Alzira representarà 16 obres, 7 abans i 9 després de l'esclat de la guerra.

4. La sarsuela:

La comissió de falla Cadis-Patrici Huguet-Vivons-Sornells s'associarà amb la Federación Regional de la Industria de los Espectáculos Públicos per oferir, el 30 d'agost, al Teatre Apolo, "La rosa del azafrán".

5. Els balls populars:

Conca-Roberto Castrovido va organitzar balls populars en 3 ocasions, els dies 12, 13 i 14 d'abril

de 1936. Per la seua banda, Jesús-Adjacents ho feia en 2, el 16 de maig i, teòricament, el 19 de juliol, segons anunciava en *El Pueblo* el 17 de juliol.

Conca-Alzira celebrarà 3 balls benèfics, els dies 23 i 30 d'agost i 20 de setembre.

6. Les donacions per causa de la guerra:

Assentada a la nostra capital l'evidència que la guerra s'allargava, calia ajudar en l'esforç de guerra.

El 12 d'agost de 1936 les comissions de la ciutat de València comencen un corrent de donacions en favor de l'esforç de guerra republicà. Acabarà el mateix 20 de març de 1937 i correrà paral·lel al procés de dissolució de les entitats.

La comissió Comte d'Altea-Ciscar va fer donació per a les milícies del front de Terol.

Tot es publicitava en la premsa diària.

Les primeres donacions recollides per la premsa són de falles infantils. De les 52 falletes de què hi ha notícies, aquestes estan motivades per la intenció de comunicar una donació en 50 casos. Les donacions realitzades per comissions infantils estan clarament quantificades, amb la sola excepció de la del carrer de Pepita i una altra dubtosa. La donació total comunicada va ser de 6.794,10 pts.

A banda, un total de 98 comissions de falles grans fan alguna donació amb quantia expressa, per un global de 61.712,30 pts. Per tant, el balanç del procés és de 68.506,40 pts si atenem a totes les donacions amb una quantia coneguda, superior al pressupost dedicat a les Falles

en l'exercici de 1936 per l'Ajuntament de València: 68.067,26 pts.

Sabem que altres 20 comissions grans aporten la totalitat dels fons que tenien, però no se n'indica la quantia, i unes altres 5 combinen aquest mecanisme amb el de fer altres contribucions de quantitats que la premsa explicita.

Si sumem els donatius per les revetles, el teatre, la sarsuela i els balls populars, el muntant serà: $68.506,40 + 206,70 + 1.826,50 + 1.240,35 + 400 = 70.979,95$ pts.

7. Les dones en la festa:

Si atenem als censos publicats, podem constatar la presència de dones en 24 de les 64 falles de les quals tenim una informació aparentment completa. Cal destacar que dos comissions

de la ciutat de València estaven gerenciades per dones: Alt-Sant Tomàs i Socors-Lepant. A més, en altres quatre, notem l'existència d'una denominada "comissió femenina", encara que sense capacitat executiva: Cuba-Puerto Rico, Salvador-Adjacents, Serrano Flores-Camí d'Algirós i Cervantes-Pare Jofré.

Van ser huit les falles que tingueren temps de nomenar Fallera Major, tot i que només en cinc d'elles no comparteixen dignitat amb cap altra dona. En el cas particular de la falla Jesús Adjacents, per raons evidents, haurà de considerar-se com a representant femenina la Bellesa Fallera, no la Fallera Major. No obstant, en aquestes falles, amb l'excepció de Jesús-Adjacents, a més de les falleres majors, trobem fallers majors.

Almirall Cadarso-Comte d'Altea	Noguera, María Mercedes	FM
Castelló-Adjacents	Martí, Pilar	FM
Quart-Palomar	Bellot García, Rosalía	FM
Unió Ferroviària-Puerto Rico	Albelda, Humildad	FM
Benimàmet	Carrión, Amparo	FM
Joaquim Costa-Comte d'Altea	Martí [de Pierrá], Amparito	FM
Joaquim Costa-Comte d'Altea	Noguera Giménez, Adelina	FM
Plaça de Mirasol-Adjacents	García, Herminia	FM
Plaça de Mirasol-Adjacents	Poyo [de Rodríguez], Soledad	FM
Jesús-Adjacents	Orta Maestre, Maruja	BF
Jesús-Adjacents	Corella, Conchita	Bellesa
Jesús-Adjacents	Cooperativa 'La Colmena'	FM

En tres falles, hi ha falleres d'honor o honorífiques: Navellos-Samaniego-Adjacents, Sant Vicent (extramurs)-Marvà i Cuba-Buenos Aires. En quatre, tenim presidents honoràries o d'honor: Beneficència-Ripalda, Cadis-Dénia, Jordana-Adjacents i Socors-Lepant. Les falles Ciscar-Comte d'Altea i plaça de Rojas Clemente-Adjacents tenen dones dins de la comissió d'honor. També trobem dignitats honorífiques masculines en quasi totes les falles esmentades.

La falla Plaça de l'Àngel és l'única que aporta dades dels abonats, que són 109, dels quals 32 són dones. Les dones ja no desenvolupen cap altre paper en la comissió, que té dos presidents d'honor.

Finalment, com a fet anecdòtic, cal afegir que la falla Guillem de Castro-Jordana-Beneficència inclou, en els censos, 5 mantenidors de la xocolatada-homenatge com a úniques components femenins.

La particularitat de les falles infantils de 1937

Per una altra banda, respecte de les comissions infantils, cal destacar que, de les 52 de què tenim referències, només en 6 apareixen xiquetes com a components de la comissió.

Sols una falleta infantil va tindre temps de nomenar falleres majors. La falla infantil del carrer del Comte d'Altea, amb Almirall Cadarso i Joaquim Costa, va nomenar tres falleres majors i sis fallers majors l'abril de 1936:

Adelita Noguera, Marujín Prats i Carmencín Roig, i Pepito Garrigós, Antoñito Grau, Miguelín Grau, Enriquito Prats, Joaquinito Prats, Rafaelín Tena i Antoñito Verdú.

FINAL PROVISIONAL

El buidatge de premsa posterior al 20 de març de 1937 fins mesos després de l'acabament de la Guerra Civil, no m'ha proporcionat més dades, de moment.

Milicianes i falleres

**Aliança per a assolir els
objectius:
Patronat de les Falles.
Per Ferran Martínez**

No es tracta d'una idea original, ni si vulga actual, igual que tampoc ho son les reaccions enfront del seu plantejament. L'esquema es reproduceix fidel cada vegada que sorgeix amb força la idea, així com també les acusacions i argumentacions, de manera similar a un manual.

Hi ha un sentiment fonamental que es repeteix sempre en la recerca del fracàs (o la victòria segons com es mire): La por a perdre el *meu* poder en el *meu* propi regne de taifa. Hi ha constància d'uns primers intents de creació d'una Junta Autonòmica Fallera, si em permeteu la llicència del nom, allà pels anys 80, quan moltes de les actuals Juntres Locals Falleres ni existien o iniciaven la seua activitat. Per això, m'atrevisc a afirmar que la

idea ni és original, ni molt menys actual.

No espereu que aquest text es tracte d'un document que reculla la història dels intents de creació d'una entitat autonòmica fallera. En el cas que realment us interesse, us convida a consultar el llibret de la Falla Dos de Maig de Paterna de l'any 2022, concretament el seu article titulat *Fantasia humida o realitat necessària*, per a conèixer la història.

La unió fa la força

La unió fa la força és una frase que, des de ben xicotets, ens inculquen amb la idea de conjuminar esforços per a obtindre majors beneficis en pro dels interessos comuns; un concepte cada vegada més complex en una societat d'egos i

interessos personals. No obstant això, és normal voler com per exemple en l'esport es conformen federacions per a unificar normes i criteris en la recerca d'un bé general. Un altre exemple serien els empresaris, quins, en funció de la necessitat, poden aplegar a associar-se concorde als seus tipus d'empresa o, inclús, de manera genèrica, per a optimitzar recursos i aconseguir objectius que els beneficien. Penseu-lo bé... Inclús els municipis es mancomunen de manera supramunicipal amb eixos mateixos fins! Si és que fins i tot s'aconsegueix en un món tan competitiu com és el futbol, on són capaços d'aplegar a acords per a repartir els drets televisius!

En resum, és molt habitual en aquests temps, voler agrupar-se

entitats de la mateixa naturalesa amb l'objectiu d'unificar criteris, aconseguir els mateixos objectius i optimitzar recursos.

Per a apropar-nos un poc més al que ens ocupa, el nostre entorn de cultura festiva, són molts els col·lectius que van tindre clara aquesta necessitat de crear una entitat que els aglutinara a tots per a ser més forts. Heus ací alguns exemples:

- La Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana^[1]
- L'Associació Espanyola de Pirotècnia^[2], en l'àmbit estatal. O la pròpia Piroval^[3], en l'àmbit autonòmic.
- Els Artistes Fallers i de Fogueres, que també estan units en una entitat autonòmica com és la

Federació de Gremis d'Artistes Fallers i Fogueres de la Comunitat Valenciana^[4].

- Els fabricants de sedes, a través del Col·legi de l'Art Major de la Seda^[5]; així com els qui les confeccionen en el Gremi Artesà de Sastres i Modistes^[6] i en l'Associació de Comerços de d'Indumentària Valenciana^[7]

Com podem observar, tots els elements capitals de la nostra festa es troben organitzats a nivell autonòmic mentre, nosaltres, els actors principals, o millor dit, els productors de la mateixa; és a dir, els fallers/comissions, com a molt, ens organitzem en l'àmbit municipal.

Si no és molta molèstia, permeteu-me que no em quede només en

entitats que estan directament lligades amb la festa de les falles, doncs podem trobar gran quantitat de símls en moltes altres celebracions que, sense anar més lluny, s'ubiquen en la nostra població.

Un exemple molt significatiu és el de la Unió Nacional d'Entitats Festeres de Moros i Cristians (UNDEF)^[8], de la qual forma part la Federació de Moros i Cristians de Torrent de forma activa i que, a més, tracten disjuntives tan importants per a la festa com la música i els convenis amb la SGAE o la pólvora i la seua normativa. Un altre cas similar és el de la Federació Coordinadora de Muixerangues^[9], una federació autonòmica recent, sorgida després de l'eclosió de la creació

de *colles* al llarg de tot el nostre territori per tal d'unificar i coordinar una de les tradicions més antigues dels valencians. En la pròpia federació estan incloses les dues *colles* d'Algemesí.

En un altre àmbit, cal destacar que, els dos grups locals de folklore, *Grup de Ball de Torrent* i *L'u i Dos de Torrent*, formen també part de la Federació de Folklore de la Comunitat Valenciana^[10].

Així doncs, veiem que és una pràctica d'allò més habitual això d'unir-se en l'àmbit cultural i tradicional; pràctica de la qual, inexplicablement, seguim sent excepció les comissions falleres, immersos a no veure més enllà de les quatre parets dels nostres casals.

Un Patrimoni Cultural que salvaguardar

De vegades, massa, pense que no som conscients del que significa ser Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat. Més enllà de celebrar la seua designació com si haguérem guanyat el Mundial de Futbol o un títol més que nomenar en els discursos, ser Patrimoni no només és un reconeixement. Ser Patrimoni és una responsabilitat; la de salvaguardar l'herència cultural rebuda dels nostres avantpassats. Tanta és la importància que revesteix aquest assumpte que així està expressat per totes les parts implicades en la sol·licitud a la UNESCO que, per no entrar en detalls, us diré que principalment són dos els artífexs d'aquesta salvaguarda: els fallers (comissions, JJLLFF, JCF) i les administracions

públiques (ajuntaments, Generalitat, etc.)

Així mateix, a la Comunitat Valenciana, vinculats amb la cultura tradicional festiva comptem amb tres Patrimonis Culturals Immaterials de la Humanitat. Tres celebracions de les quals sentir-nos més que orgullosos els valencians: *El Misteri d'Elx*, la festa de *La Mare de Déu de la Salut d'Algemesí* i les nostres Falles.

Si ens fixem en aquests tres elements, els dos primers són de l'àmbit local d'una població (Elx i Algemesí), mentre que el tercer és l'únic que no sols vertebrava tot el nostre territori, des de Benicarló fins a Elda, sinó que assoleix tots els racons on se celebren falles de forma organitzada (Balears o Mar

de Plata a Argentina, per exemple). En el cas del *Misteri d'Elx* - celebració a la qual, històricament, s'havia dotat d'una importància majúscula declarant-la Monument Històric Nacional en 1931, el patronat del qual presidia el Ministre de Cultura, passant a ser, a posteriori, designat president el Conseller de Cultura; una vegada es van traslladar les competències en cultura a les autonomies per a la seua organització i coordinació - existeix el *Patronat del Misteri d'Elx*, regulat per una llei aprovada per les Corts Valencianes el desembre de 2005^[11].

D'altra banda, la festa de la *Mare de Déu de la Salut d'Algemesí* té també un Patronat a càrrec de la seua organització, encara que en aquest cas amb alguns

matisos. A diferència del cas exposat anteriorment, ací són els barris de la localitat els que estan representats i, al seu torn, els encarregats de coordinar la festa juntament amb el *Consell Assessor de la Festa*, el qual té dins d'ell representats a: les *colles* de tabal i dolçaina, les *colles* de *Muixerangues*, les *colles* de balls, l'església i l'Ajuntament (sent aquests dos darrers òrgans els responsables directes de l'organització i salvaguarda de la festa). De moment la festa no compta amb una llei autonòmica, el que sí que hi ha hagut són contactes estrets amb el *Consell Valencià de Cultura*, fins a tal punt que, l'any 2017, els representants del Partit Popular de la població van reclamar al *Consell de la Generalitat Valenciana* major

implicació amb la Festa per a la seua promoció i difusió, arribant fins i tot a demanar que fóra dotada d'una partida pressupostària ^[12].

El tercer i últim d'aquests patrimonis, com ja hem dit, són les Falles; l'únic dels tres que, geogràficament, no se centra en únic municipi, sinó que ha sigut exportat/importat des del barri del Carme del *Cap i Casal* a tot el territori, sent en 1865 quan es va plantar la primera falla fora de la ciutat de València, a la plaça de la Trinitat a Xàtiva.

Actualment són més de 100 poblacions les que celebren les falles de manera organitzada en prop de 1000 comissions falleres, amb un total de més de 250.000 fallers i falleres. Dubte que hi haja

el dia d'avui una celebració de la nostra cultura festiva que tinga aquestes xifres, i menys encara si ens parem a analitzar l'impacte socioeconòmic que les falles suposen.

Malgrat aquestes xifres, no es disposa el dia d'avui d'una entitat que coordine de forma clara els elements patrimonials de la celebració, malgrat que en el seu moment van ser molts els estaments i entitats que, en la sol·licitud, es van comprometre a la seua salvaguarda. Una vegada declarats com a patrimoni de la humanitat, després de les pertinents celebracions i colzes per sortir en les fotos al costat dels fallers^[13], va començar el *sálvese quien pueda*. Com a molt, es va fer algun acte multitudinari

a imatge i semblança d'aquells "besamans" que tant s'havien criticat anteriorment però que, un cop arribat al poder, sembla que procedeix aplicar el *fer com fan no és pecat*.

L'únic patrimoni cultural immaterial de la humanitat que vertebrava tot el nostre territori i més enllà i, vaja per Déu, no té qui el coordine.

Junta Central Fallera de València, de mare a germà major

No vaig negar que, emocionalment, per a molts de nosaltres, Junta Central Fallera (JCF) és el nostre referent en tots els sentits fallers. No només es tracta del mirall en el qual ens mirem, sinó que moltes de les seues decisions o actuacions les sentim com si del Tribunal Constitucional Faller es tractara.

No obstant això, la realitat jurídica actual, i des de fa ja unes quantes dècades, és que la JCF no és més que una Junta més en el mapa. Sí, la més gran, la que va donar origen a tot, però una més.

I ja que estem ficats en el toll i xipollegem en ell com un xiquet amb botes d'aigua noves, per què no fer el cronograma de la relació jeràrquica entre JCF i les JJLLFF? Les primeres Juntres Locals Falleres naixen als anys 50 del segle passat. Com és lògic, a causa del moment sociopolític en què es conceben, naixen sota la tutela dels ajuntaments de la població a la qual pertanyen i de JCF. Per tant, els reglaments fallers que regirien l'activitat fallera de cada població havien de ser revisats i autoritzats per la Junta Central Fallera en tots els aspectes.

En aquelles dècades es van celebrar a més diversos Congressos Generals Fallers a fi de revisar les normes de la Festa de les falles, comptant en aquests Congressos amb la participació de representants de les nouvingudes Junes Locals Falleres. Era condició *sine qua non* que, una vegada redactat el nou Reglament General Faller, les Junes Locals Falleres disposaven de 6 mesos per a adaptar els seus reglaments locals a la nova norma general.

En la dècada dels 70 i 80 va ser quan es va registrar un major creixement referent a la creació de comissions al llarg de les diferents comarques de la Comunitat Valenciana i, derivat d'això, va nàixer la necessitat de crear encara més Junes Locals adscrites al

mateix cànon de dependència fallera de la "mare" JCF i els ajuntaments.

En la dècada dels 80, en plena transició, es tenen els primers canvis en la normativa de l'administració local, i, per tant, en aquelles entitats que tenien una dependència administrativa dels ajuntaments com són les Junes Locals Falleres. És a finals d'aquesta dècada quan sorgeixen els primers moviments per parlar d'una Junta Central Autònoma i, també, quan es comença a parlar d'"independitzant-se" de JCF per part de les "grans" Junes.

Seria a principi de la dècada dels 90 quan sorgiria una de les intentones més serioses de creació d'una Junta Central paral·lela a JCF de València

que, finalment, va ser avortada amb els arguments de manual de sempre. Mentre les normatives de l'administració pública anaven ajustant-se als nous temps, per a la norma fallera era difícil desvincular-se dels estrets llaços entre JCF i la majoria de les JJLLFF i comissions de les poblacions.

Va ser també a la fi dels 90 quan, el mateix regidor de Falles de València, Alfonso Grau, anunciaria, en una assemblea de Junes Locals, la intenció de què JCF acollira en els seus concursos a comissions de les diferents Junes Locals. Aquest gest posava de manifest la idea contundent de mantindre la jerarquia de l'entitat del cap i Casal sobre la resta d'entitats locals. En eixe moment, ja van ser algunes Junes Locals de grans poblacions

les que van realitzar els seus propis reglaments fallers independents del de JCF.

En el 2001, se celebra l'últim Congrés "General" Faller, al qual ja no van assistir congressistes en representació de les Junes Locals, i, en finalitzar la redacció del reglament va deixar de posar-se l'afegit de què les Junes Locals disposaven de 6 mesos per a adaptar els seus reglaments fallers. Un dels temes estrella en aquell debat va ser la pertinença (o no) a JCF de les comissions de Mislata, Xirivella, Quart de Poblet i Burjassot; El principal argument? JCF era una entitat municipal dependent de l'Ajuntament de València, la qual cosa significava que el seu pressupost era 100% dependent d'aquest Ajuntament,

que no tenia cap raó per a suportar despeses d'entitats d'altres municipis.

La norma de l'administració local cada vegada anava deixant més clar el funcionament administratiu i pressupostari de les entitats municipals. JCF era una d'elles en tots els sentits.

Per molt que, als més romàntics, ens agradaria veure a JCF com el nexa d'unió de totes les entitats falleres, la realitat jurídica i normativa de les administracions locals ho fan cada vegada més complicat fora de l'àmbit merament emocional i protocol·lari.

Esdeveniments recentment creats com *Fallers de Vaqueta*, la *Mostra de*

Teatre Faller de la CV, la *Champions dels Playbacks*, la Gala dels 1, la històrica *Marató de Truc del Regne de València* o l'*Homenatge comiat de les Falleres Majors de la Comunitat Valenciana* són una mostra més de l'activitat comuna de les comissions falleres de tot el territori, del lideratge emocional de JCF i de l'evolució de la normativa administrativa.

Sense anar més lluny, fa a penes 10 anys, el cost d'organització de la *Marató de Truc del Regne de València* corria a càrrec de JCF, que assignava una subvenció a la Junta Local Fallera, qui acollia l'activitat (a més de pagar els banderins de participació i trofeus del campionat). Una cosa similar ocorria amb l'*Homenatge comiat de les Falleres Majors de la CV*, la

població amfitriona de la qual rebia una subvenció de JCF per l'organització d'aquest.

La normativa actual impedeix que aquestes subvencions es puguen realitzar per tractar-se d'entitats que no són del municipi, a més d'altres motius administratius, tals com la complexitat dels procediments o els filtres sobre el que es pot i el que no es pot contractar.

En l'actualitat, aquests esdeveniments són, per norma, a costa de la Junta Local Fallera, que els acull quant a organització. És un cas remarcable el dels menús de menjar/sopar, que són a càrrec de cada Junta Local Fallera assistent. El paper de JCF en aquests esdeveniments ha evolucionat a

ser el de mediador, presidència i principal protagonista de l'acte. Aquest rol de mare de totes les juntes, és realment difícil de traure, i, en molts dels casos, no volem els Fallers de les comarques que desaparega. Emocionalment, molts necessitem el referent a qui seguir, i qui millor que el *cap i Casal*. Només cal veure com es rep a les Falleres Majors de València cada vegada que assisteix als actes fallers de les diferents poblacions.

Una entitat municipal, que únicament es regula per les comissions de la població i aquelles de les quatre poblacions adscrites, la dotació econòmica de les quals és únicament de l'Ajuntament de València i que, per la normativa de l'administració local, només pot actuar en l'entorn municipal, no té

lògica que actue sobre la resta de poblacions.

Però a més de l'emocional, hi ha altres factors que mantenen el rol de mare de l'entitat del *cap i Casal*: les recompenses, el balcó de l'Ajuntament per a la *mascletà*, l'ofrena a la *Mare de Déu*, el besamans i els jurats.

Des de fa anys les recompenses de JCF són pagades per les Junes Locals i les comissions sense Junta Local. Com he dit anteriorment, una entitat municipal no pot destinar ajudes a entitats que no siguen del municipi i aquest, juntament amb altres arguments, va ser el motiu per començar a cobrar aquest "servei" amb preu públic a les comissions de fora de l'entorn de JCF. Malgrat això no

ha decaigut la sol·licitud de les recompenses en les poblacions encara que, moltes d'elles, com Torrent, tenen les seues pròpies recompenses.

En els casos del Balcó, l'ofrena o el Besamans, a veure qui és el *guapo* que li diu a les seues Falleres Majors que enguany no va a aquests actes. A més d'un/a president/a li entren suors fredes i tremolors de cames només de pensar en la possibilitat d'haver de dir-lo. És curiós com es mouen alguns/es presidents/es davant la possibilitat que no et toque balcó i, és realment increïble, conèixer els moviments que són capaços de fer perquè les seues Falleres Majors assistesquen (i si a més aconseguixen que Julio Tormo els pose el micròfon: triomf màxim).

Els jurats (principalment els de falla), per la seua banda, són el vincle més contundent entre JCF i la majoria de Juntres Locals. No és que el sistema i base de dades de JCF siga la millor de totes per acomplir la tasca de jurat de falla, sinó que, simplement, és una forma de traure's el marró de tan complexa responsabilitat. I si surt malament el veredict, el culpable sempre serà un altre, en aquest cas la Junta Central Fallera. Així de simple.

Per tant, l'evolució de les administracions locals ha portat al fet que les comissions falleres sí que tinguen un referent d'organització municipal, mentre que, més enllà, han quedat orfes jurídicament i administrativament, provocant que no hi haja un

referent que coordine els elements comuns que coincideixen amb els elements patrimonials.

Sí, és cert, en l'àmbit emocional, Junta Central Fallera continua sent la mare però, vist el vist, estarem d'acord que, racionalment, ha d'exercir com el germà gran.

La pandèmia va mostrar totes les mancances, però també tot el potencial

Com ho indique a l'inici del text, la idea de crear una entitat autonòmica fallera, no és actual i sempre ha estat present entre els directius i fallers de les Juntres Locals.

La primera dècada dels 2000, hi havia diversos casos de denúncies i tancaments de casals en algunes poblacions. Torrent, Gandia, Bétera

o Aldaia van ser algunes de les poblacions on comissions falleres van haver de lidiar amb denúncies i tancaments de casals fallers davant l'absència de llicència d'activitat o una normativa específica per a aquestes seus.

Aquesta situació va portar a forçar una assemblea de Junes locals extraordinària en el recent estrenat Museu Faller de Gandia en la qual JCF es va comprometre reunir-se amb el Consell per a buscar una solució comuna. Al cap de pocs mesos, va nàixer l'actual *Normativa de Seus Festes* i el *Consell de Festes Tradicional*^[14], aglutinant en ells a diferents entitats festives de tot el territori amb la funció de regular i mediar les possibles incidències dels col·lectius.

Com veiem, són molts els temes que les comissions falleres tenen en comú en matèria jurídica i administrativa, més enllà de la part patrimonial; el que fa que siga molt usual la inquietud d'unir esforços. D'aquesta manera, i després de diverses converses informals al respecte entre diferents directius de junes locals de les diferents comarques i G8 i, aprofitant que la, aleshores, acabada de nomenar Secretària Autònoma de Cultura, Raquel Tamarit, era fallera de Sueca i havia tingut contacte directe amb la gestió de la JLF de Sueca sent alcaldessa de la població, s'organitza una paella informal l'agost de 2019 en la qual, diversos fallers, li traslladen a Raquel la necessitat d'implicació de la Generalitat Valenciana en la coordinació de la part patrimonial

i cultural de les comissions Falleres de tot el territori.

També, al novembre conseqüent, la Junta Local Fallera de Xàtiva organitza una xarrada dins de la seua setmana cultural que portava per nom "*falles sense cognoms geogràfics, simplement falles*"^[15] en la qual es posava sobre la taula la necessitat de crear una entitat que coordine al col·lectiu faller a nivell autonòmic. Els participants de la xarrada moderada pel periodista i faller de la capital de la Costera, José Luis Lagardera, serien: Miguel Prim, de la interagrupació de falles de València; Majo Boluda, de la Junta Local Fallera d'Alzira; Jordi García Miragall, de la Federació de Falles de Gandia; Salvador Domenech, de la Federació de Falles de Burriana; Edgar Jorro, de

la Junta Local Fallera de Betera; Pascual Herreros, de la Junta Local Fallera de Picanya; i el president de la Junta Local Fallera de Xàtiva, Jesús González Sarión. Tots ells, encara sent de procedències disperss, coincidien en la necessitat de crear una entitat autonòmica, plantejant-se per a aquesta finalitat diverses opcions: des de la creació d'una Federació de Junes locals i comissions falleres, passant per la creació d'un Institut Valencià de Falles, fins a la posada en marxa d'una Direcció General de Falles sota el paraigua de la Conselleria de Cultura.

Amb aquest panorama enfront, va arribar el 10 de març de 2020, i amb ell ens vam adonar que no existia aquest telèfon roig que ens connectara a tots els fallers. Mentre

des de les poblacions observàvem com la ciutat de València, en a penes unes hores, havia posat la maquinària a treballar, a les comarques anàvem com pollastres sense cap, en un, de nou, *sálvese quien pueda*. En aquell moment molts vam ser conscients realment de la falta que feia aquesta entitat que posara en comú a tot el col·lectiu faller.

Estic convençut que quan Ximo Puig s'asseia a parlar amb Carlos Galiana, pensava que ho feia amb el representant de tots els fallers i falleres de la Comunitat Valenciana, però la realitat, tal com va contestar el mateix Galiana en una assemblea de Junes Locals Falleres davant la recriminació que només mirara per les Falles de la ciutat de València, és que ell no era sinó un mer

representant de l'administració local, en aquest cas la ciutat de València.

Davant aquesta realitat d'unes falles de València perfectament organitzades i unes Junes Locals Falleres en mode kamikaze, sorgeix un document signat per la majoria de les Junes Locals ^[16] mitjançant el qual sol·licitaven a la Secretaria Autonòmica de Cultura la creació d'una entitat autonòmica que coordinara al col·lectiu faller. Un treball de temps, realitzat per fallers i falleres de totes les comarques i que, per a alguns, va suposar la visió d'una ocasió idònia per a traure alguna "*tajada*" política sense haver de tacar-se les mans de fang, malgrat ser un moviment purament faller.

La pandèmia avançava i el que semblava qüestió de tres o quatre mesos es tornava més i més llarg, fent necessari provocar la unió. A proposta de la Interagrupació de Falles de València, es va convocar una reunió entre Sanitat Pública, encapçalada per Isaura Navarro i tots els representants de totes les poblacions on se celebren falles. Seria en aquesta reunió on es proposaria per part de Miguel Prim, vicepresident de la Interagrupació de Falles de València, amb el suport d'alguns presidents de Juntres Locals Falleres, la creació d'una taula de seguiment amb representants de tot el territori ^[17]. No detallaré tota la feina feta i tot l'aconseguit, ja que hi haurà multitud d'articles que n'hagen parlat, però destacaré algunes coses. Per primera vegada, es

parlava de més de mil comissions falleres, 250.000 fallers i falleres. Per primera vegada, es parlava també d'un impacte econòmic en l'àmbit autonòmic enfront de la Generalitat Valenciana i, de nou, per primera vegada, es va realitzar una conferència d'alcaldes de les poblacions on es planten falles en el Palau de Congressos.

Comissió Autonòmica de les Falles, “xiringuito” per a alguns, primers passos necessaris per a altres

El 3 d'abril de 2023, es presentaria *in extremis* la comissió autonòmica de les falles al Palau de les Arts per part de la llavors Consellera de Cultura, Raquel Tamarit^[18]. I dic *in extremis*, perquè era precisament aquell dia l'últim en què es podien anunciar aquest tipus d'iniciatives

a causa de la convocatòria d'eleccions autonòmiques realitzada en la mateixa data. Aquest fet, sumat a una posada en escena molt “política” i algunes absències i presències en l'esborrany del document, va fer que l'anunci fora acollit amb molt repare pel col·lectiu Faller, i es convertiria en un argument polític més per part d'uns i d'altres.

Però, arribats a aquest punt, permeteu-me que compte la meua experiència en primera persona d'aquesta part ja que la realitat és que, com deia JFK: “L'èxit té molts pares, el fracàs és orfe” i aquest seria un exemple idoni per aplicar aquesta cita, tot i que el dit “entre tots la van matar i ella sola es va morir” tampoc vindria malament. Com ja hem anat veient, de totes

aquestes reunions informals a “*Ca el Roig*”, altres menys informals com el debat Xàtiva (que va tindre la seua continuïtat anys més tardes a Picanya^[19]), cents de tertúlies, altres tantes videotrucades per Zoom en pandèmia, i infinites reunions de treball de la taula de seguiment; va sorgir el còctel culpable.

Una d’aquestes citades reunions seria provocada per la petició d’un faller de Dénia, Manolo Catalán. Manolo Catalán, és, sens dubte, un gran coneixedor de l’entramat del col·lectiu faller en tots els aspectes del territori faller, ja que només és necessari donar una ullada al seu *currículum* per a entendre-ho: directiu de la Junta Local Fallera de Dénia, col·laborador en multitud de *llibrets* de tota la Comunitat Valenciana i membre del Centre

d’Estudis Fallers de Dénia i La Marina Alta. Manolo, que aleshores treballava en el grup municipal de Ciutadans a l’Ajuntament de Dénia, a més de formar part del grup de Cultura del mateix partit a nivell autonòmic, va traslladar a la taula de Seguiment de Sanitat i Falles que, el representant a les Corts Valencianes de Patrimoni i Cultura, Carlos Gracia, estava interessat que s’organitzara una reunió per videoconferència, a fi de plantejar en les Corts Valencianes la creació d’una entitat autonòmica per a la coordinació del Patrimoni en les Falles.

La reunió es va celebrar dies previs al Nadal de 2020 i, en la videoconferència, els qui estàvem allí connectats donant la cara érem: Manolo Catalán, Carlos Gracia,

Miguel Prim i un servidor. En ella, es van comentar temes d’actualitat de la situació fallera en la pandèmia donat que tots érem fallers. Carlos Gracia, de la Falla Plaça de la Mercè, va comentar com anaven les gestions de la taula de seguiment i la proposta que estaven valorant en el grup parlamentari de Ciutadans de presentar un PNL, instant a la Conselleria de Cultura a la creació d’una entitat autonòmica que coordinara els elements patrimonials de la festa de les falles. I així va ser, en plenes “no falles” al març de 2021, Ciutadans redactaria una PNL^[20] per a la creació del Patronat del Patrimoni de les Falles, emparat sota el paraigua de la Conselleria de cultura, text que es convertiria en una transaccional signada i presentada en el registre de les Corts Valencianes pels grups

parlamentaris de Ciutadans, Partit Popular, PSPV, Compromís i Unides/ Podem l'11 de maig de 2021^[21], curiosament, el mateix dia que va ser designada Consellera la fins aleshores Secretària Autònoma de Cultura, Raquel Tamarit.

El document signat per Ruth Merino Peña (Cs), Luis Martínez Fuentes (PP), José Chulvi i Trini Castelló (PSPV), Papi Robles i Fran Ferri (Compromís) i Naiara Davó Bernabéu (UP) instava el Consell a:

1. *Impulsar, des de la Conselleria competent en matèria de Cultura, els mecanismes de coordinació i participació entre administracions i entitats representatives de les Falles, que són els pilars de la festa, com els col·lectius d'artistes falleres, de pirotècnia, música, lletres falleres, d'estudis fallers i els mateixos*

col·lectius fallers, per a la constitució dels organismes que es consideren necessaris, fruit d'aquest procés participatiu, per a la protecció, salvaguarda, manteniment, desenvolupament, estudi i difusió de les activitats i elements que participen en la celebració i que s'inclouen en la Declaració de Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat per la UNESCO.

2. *Coordinar accions amb les juntes locals falleres, respectant la independència de funcionament de cada una d'elles.*

3. *Exercir un paper vertebrador de la Festa Fallera en tota la Comunitat Valenciana.*

4. *Que del compliment d'aquesta resolució es done compte en Les Corts en el termini de 6 mesos.*

Dies més tard, la mateixa Raquel

Tamarit en el seu discurs de presa de possessió com a Consellera en les Corts Valencianes, va adquirir el compromís d'incloure una entitat similar després de la petició que li havien realitzat sent Secretària Autònoma de cultura més de 70 poblacions Falleres. A partir d'aquell moment, els passos es van alentir i els 6 mesos de termini, es van sobrepassar amb escreix. Els fallers anàvem massa immersos a celebrar les emotives falles de setembre de 2021 i, després d'aquestes, recuperar el teixit faller més que tocat per la pandèmia. No obstant això, els passos es van anar donant a poc a poc i, l'equip de la Consellera, no va cessar en el seu treball que, gradualment i de forma discreta, va seguir amb l'emprenyament de complir amb les paraules que Raquel Tamarit va

dir en el seu discurs de la presa de possessió.

A partir de maig de 2022, vaig ser consultat al respecte en unes tres ocasions, aportant la meua visió, que discrepava en moltes ocasions amb les idees que se'm traslladaven, ja que sempre vaig aconsellar *falleritzar* la visió de la futura entitat sense renunciar, per descomptat, a la part tècnica i jurídica que porta obligada una entitat de l'administració pública. A bou passat, tinc clar que el principal error d'aquest procés va ser limitar en excés la visió fallera, tal com recomanava evitar. Centrar-se exclusivament en la visió sectorial és el principal error que es poden cometre en les falles i, com per a mostra un botó, no hi ha més que veure l'ocorregut a partir de la

presentació de l'entitat a partir del 3 d'abril de 2023.

La meua és més llarga, perquè jo ho valc i què hi ha de lo meu, arguments per enfonsar-lo

Arribat aquest punt, que l'entitat anunciada s'haguera posat en marxa amb certes garanties, depenia d'una continuïtat en el govern d'aquells que es van incorporar a última hora, com hem repetit fins a l'avorriment, quan el treball en la sorra fallera estava pràcticament realitzat i sense ells tacar-se les mans de fang. L'esborrany, per la seua banda, pecava de ser excessivament sectorial, sense assumir una vegada més que estes formes xiuxiuejarien en excés al col·lectiu faller que *tira del carro*, tinguen la sensibilitat que tinguen, i que endarrereixen aquest

tipus d'actuacions. Si li sumem els arguments de manual de sempre, motivats pels egos *detotalavida*, la iniciativa frustrada està garantida. "Si no compten amb mi i compten amb aquell que vete tu a saber que idea té" és un dels principals motius, per no dir el principal, que vertebrava la campanya d'assetjament i enderroc a aquesta iniciativa fallera; i no dubteu que, quan tinguen ocasió, seran aquests mateixos subjectes que diuen això els qui aplicaran la seua "sectorial" de la mateixa manera que tant van criticar (recordeu que quan s'accedeix al poder s'aplica el "*fer com han fet no és pecat*"). I no oblidem l'altre clàssic: Volen traure'ns el poder a casa nostra, pretenen que siguem un més!!!! Què s'hauran cregut aquests dels "pobles"?

Què voleu que us diga? Aquests arguments només es poden dir des de l'absolut desconeixement de l'entramat faller de tot el territori ja que, si alguna cosa es pot destacar, és l'admiració, respecte i lleialtat dels fallers de les poblacions cap a les falles del *cap i Casal*, al costat del seu incansable treball realitzat de reagrupació sota el, més que necessari, lideratge de JCF. Estic més que segur que aquests arguments seran usats tant a favor com en contra, depenent dels interessos de cadascú en el moment puntual que toque, però el que sí que tinc molt clar és que és necessària una entitat autonòmica fallera. Desconec si el format adequat és una Federació d'Entitats Municipals Falleres, com proposava el PSPV en el seu programa electoral de la ciutat de

València en les eleccions de 2019, o una entitat sota el paraigua de l'administració pública. Si veus falleres de tan diferents sensibilitats com Elena Martínez, qui va ser alcaldessa del PP a Paterna; Majo Boluda i Kiko Cano, d'Alzira; Miquel Pérez Peiró, de Gandia; Salvador Domenech; Paloma Boix, actual regidora de Falles de Burriana; Albert Lluca, ex-regidor de Compromís; Cristina Plumed, actual presidenta de l'Institut Valencià de Finances, de Sagunt;; Manolo Catalán, assessor del grup municipal del PP de Dénia; Bernardo Garrigós, de Sueca; Jesús González i José Luis Lagardera, de Xàtiva; Pedro Manchón, ex-regidor de falles i cultura, de Benicarló, July Roselló, d'Alaquàs; Pascual Herreros, de Picanya; Guillermo Serrano, Miguel Prim i Sebas Marín,

de València; Aitor Sánchez, actual regidor de falles de Torrent; junts amb molts altres, s'han manifestat a favor de la necessitat d'una entitat que vertebre la nostra comunitat a través de les falles i el seu patrimoni, serà perquè tal vegada, sí que és necessària.

Per cert, si jo haguera de triar, aquesta seria la meua "sectorial".

*Nota:
Manuel Jorge. Mai serà temps perdut.*

Desfilant en l'Ofrena

Entrants per a l'exaltació

Besamanos

Raquel la tenia un somni,
venia a tots treballant en comú,
per a coordinar tot el Patrimoni,
i ser ella com un gurd.

Però ella no imaginava,
les traves que anava a trobar,
que el camí no era de glòria,
i acabaria abandonant.

Musical

Balcó Masclet

Recepció de la Di

Amb el temps tot s'oblida,
i pareix que quede pendent,
perquè com tot el món sap,
les paraules, se les emporta el vent.

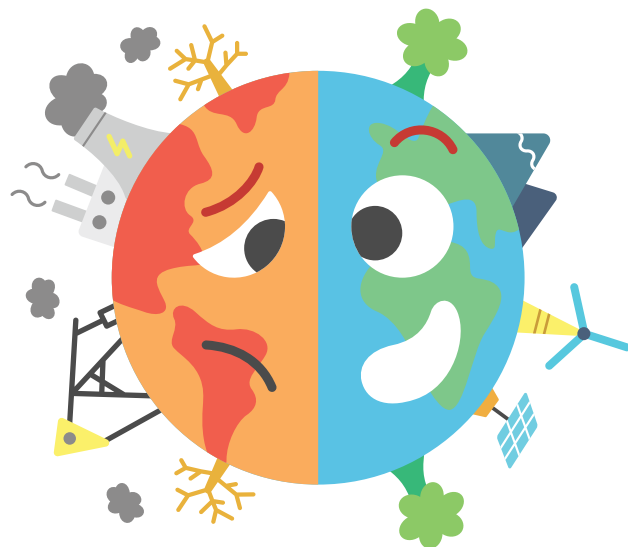
MULTIS DEL FORO

WEBGRAFÍA

1. www.fsmcv.org
2. www.aepiro.otg
3. www.pirovalpirotecnia.com
4. www.museodelasedavalencia.com
5. www.gremiosastresymodistasvalencia.com
6. www.asciva.com
7. www.undef.eu
8. www.fcmuixerangues.org
9. www.folklore cv.es
11. Llei Misteri d'Elx
<https://www.misteridelx.com/media/files/descargas/ley-misteri.pdf>
12. Levante-Emv. El PP de Algemesí reclama al Consell...
<https://www.levante-emv.com/ribera/2017/11/28/pp-algemesi-reclama-consell-implicacion-12143958.html>
13. GVA Comunicación. Puig. La voz de todo el pueblo valenciano...
<https://comunica.gva.es/es/detalle?id=360107790&site=174326079>
14. LEVANTE-EMV. Nace el Consell de festes tradicionals.
<https://www.levante-emv.com/valencia/2011/12/23/nace-consell-festes-tradicionals-13019020.html>
15. Locos por las fallas. Xarrada Falles sense cognoms geogràfics
<https://www.locosporlasfallas.com/xarrada-falles-sense-cognoms-geografics-simplement-falles/>
16. Actualidad fallera. Las juntas locales ponen a la Generalitat...
<https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2020/05/13/70-jlf-comisiones-reclaman-organo-11469108.html>
LEVANTE-EMV. Más de 70 Juntas locales y comisiones reclaman...
<https://www.actualidadfallera.es/es/fallasdevalencia/noticias/7014-las-juntas-locales-proponen-a-la-generalitat-la-creacion-de-un-ente-autonomico-que-coordine-las-fallas>
17. La Vanguardia. La intergrupación de fallas planteará varias...
<https://www.lavanguardia.com/vida/20201113/49423874427/la-intergrupacion-de-fallas-plantea-varias-opciones-a-sanidad.html>
18. La Vanguardia. La Generalitat creará una mesa de coordinación autonómica...
<https://www.lavanguardia.com/local/valencia/20220525/8293848/generalitat-crea-mesa-coordinacion-autonomica-fallas-patrimonio-inmaterial-humanidad.html>
Cultura Plaza. Tamarit presenta su propuesta de Comisión...
<https://valenciaplaza.com/tamarit-presenta-su-propuesta-de-comision-fallera-sobre-el-toque-de-bocina>
19. Univers Faller. Coloquio, Fallers per tot arreu...
<https://fb.watch/oL29vzRXig/>
20. Elperiodic. Ciudadanos propone crear un Patronato de Fallas...
https://www.elperiodic.com/ciudadanos-propone-crear-patronato-fallas-para-proteger-impulsar-fiesta-todos-elementos-artisticos-culturales_735642
21. Las Provincias. Cs logra el acuerdo de Les Corts para impulsar...
<https://www.lasprovincias.es/fallas-valencia/logra-acuerdo-corts-20210511221420-nt.html>

LLIBRET INFANTIL

CAMPI QUI PUGA!

ELVIRA PUERTA SÁNCHEZ

15.

Vida submarina.
Llibret infantil...
Per Elvira Puerta Sánchez

No podem oblidar l'espai per als nostres vigilants de la mar: els nostres peixets de la comissió. Ells participen en la vida de les nostres falles com el que més i fan dels nostres cassals un lloc ple de vida. Per això, els hem preparat una xicoteta càpsula d'informació i aprenentatge on, junt a *Odesito*, el nostre cercle d'objectius animat, *trepitjaran un camí ple d'aventures i diversió!*

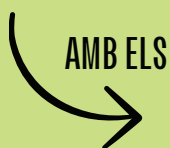

**HOLA! SOC LA TERRA, I AVUI
VINC A CONTAR-TE LA MEUA
HISTÒRIA**

**HE SIGUT LA TEUA CASA DURANT 4543 MIL MILIONS D'ANYS, DONAN-TE TOTS ELS RECURSOS
NECESSARIS PER A VIURE**

**PERÒ, COM HAURÀS NOTAT, ÚLTIMAMENT NO EM TROBE MOLT BÉ JA QUE AL MEU INTERIOR ESTAN
PASSANT COSES QUE NO EM FAN SENTIR EN FORMA**

**LA BONA NOTÍCIA ÉS QUE VOSALTRES, ELS HUMANS, TENIU A LES MANS LA SOLUCIÓ PER A POSAR
FI AL MEU MALESTAR... VOLS SABER COM?**

AMB ELS

**OBJECTIUS DE
DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE**

**VOLS
SABER
QUINS SÓN
AQUESTS OBJECTIUS
I COM ELS POTS
UTILIZAR PER A
AJUDAR-ME?**

**SÓN 17 OBJECTIUS, ADOPTATS PER LES
NACIONS UNIDES EN EL 2015, AMB LA
FINALITAT DE PODER CONSTRUIR UN MÓN
MILLOR, ON TOTS PUEM GAUDIR DE PAU I
PROSPERITAT**

ACOMPANYA'M!

T'IMAGINES NO PODER ANAR A L'ESCOLA O NO TINDRE AIGUA NETA NOMÉS OBRINT L'AIXETA?

1 FI DE LA POBRESA

MÉS DE 700 MILIONS DE PERSONES AL MÓN VIU EN LA POBRESA EXTREMA, AMB DIFICULTATS PER A PODER ACCEDIR A L'EDUCACIÓ O A L'AIGUA POTABLE

SABIES QUE...

METES A ACONSEGUIR...

PER AL 2030, ACABAR AMB LA POBRESA EXTREMA DE TOTES LES PERSONES DEL MÓN

SABIES QUE...

APROXIMADAMENT 135 MILIONS DE PERSONES PATEIXEN FAM SEVERA A CAUSA, PRINCIPALMENT, DE CONFLICTES BÈL·LICS I DEL CANVI CLIMÀTIC

2 FAM ZERO

METES A ACONSEGUIR...

PER AL 2030, POSAR FI A LA FAM SEVERA I GARANTIR L'ACCÉS A TOTES LES PERSONES D'UNA NUTRICIÓ SANA I NUTRITIVA

3 SALUT I BENESTAR

METES A ACONSEGUIR...

LOGRAR QUE TOT EL MÓN
PUGA ACCEDIR A SERVICIS
SANITÀRIS DE CALITAT

AMB MÉS SUPORT ECONÒMIC AL
SISTEMA SANITARI, UN MAJOR
SANEJAMENT I HIGIENE, I UN MAJOR
ACCÉS AL PERSONAL MÈDIC, TINDREM
TOTS ELS ELEMENTS CLAU A L'HORA DE
SALVAR LA VIDA DE MILIONS DE
PERSONES

SABIES QUE...

SABIES QUE...

APROXIMADAMENT, 1600 XIQUETS I
XIQUETES ES TROBEN FORA DE L'ESCOLA

4 EDUCACIÓ DE QUALITAT

METES A ACONSEGUIR...

PER AL 2030, ASSEGURAR QUE TOTS ELS
XIQUETS I TOTES LES XIQUETES TERMINEN
L'ESCOLA I L'INSTITUT, SEGUINT UNA
EDUCACIÓ GRATUÏTA, EQUITATIVA I DE
QUALITAT

LA IGUALTAT DE GÈNERE ÉS UN DRET HUMÀ FONAMENTAL
PER A CONSTRUIR UN MÓN PACÍFIC I SOSTENIBLE

5 IGUALTAT DE GÈNERE

SABIES QUE...

APROXIMADAMENT 2400 DONES, EN EDAT
DE TREBALLAR, NO TENEN LES MATEIXES
OPORTUNITATS ECONÓMIQUES QUE ELS
HOMES

ELIMINAR QUALSEVOL FORMA DE
DISCRIMINACIÓ I VIOLÈNCIA CONTRA LES
DONES EN TOT EL MÓN

METES A ACONSEGUIR...

SABIES QUE...

MILERS DE MILIONS DE PERSONES
EN EL MÓN NO TENEN ACCÉS A
AIGUA POTABLE, NI PER A BEURE NI
PER A DUTXAR-SE

6 AIGUA NETA I SANEJAMENT

METES A ACONSEGUIR...

- PER AL 2030, LOGRAR
- L'ACCÉS UNIVERSAL
- D'AIGUA POTABLE,
- MILLORANT LA SEUA
- QUALITAT

7 ENERGIA NETA I ASSEQUIBLE

PER AL 2030, GARANTIR
L'ACCÉS UNIVERSAL DE
L'ELECTRICITAT I AUMENTAR
L'ÚS D'ENERGIES RENOVABLES

METES A ACONSEGUIR

SABIES QUE...

APROXIMADAMENT, 733
MILIONS DE PERSONES NO
TENEN ACCÉS A
L'ELECTRICITAT

8 TREBALL Digne I CREIXEMENT ECONÒMIC

SABIES QUE...

EXISTEIXEN DIFICULTATS
PER A GARANTIR
OPORTUNITATS LABORALS
ALS JOVES

PER AL 2030, ACONSEGUIR
L'OCUPACIÓ PRODUCTIVA
PER A TOT EL MÓN I LA
IGUALTAT EN ELS SALARIS
DELS TREBALLS AMB EL
MATEIX VALOR

METES A ACONSEGUIR...

9 INDÚSTRIA, INNOVACIÓ I INFRAESTRUCTURES

SABIES QUE...

LA INDUSTRIALITZACIÓ INCLUSIVA I SOSTENIBLE ÉS CLAU PER A PROMOURE NOVES TECNOLOGIES, FACILITAR EL COMERÇ INTERNACIONAL I L'ÚS EFICIENT DELS RECURSOS

PER AL 2030, MODERNITZAR LA INFRAESTRUCTURA I RECONVERTIR LES INDÚSTRIES PERQUÈ SIGUEN SOSTENIBLES, UTILITZANT ELS RECURSOS AMB MÉS EFICÀCIA I PROMOVENT LES NOVES TECNOLOGIES

METES A ACONSEGUIR...

SABIES QUE...

PER A REDUIR LA DESIGUALTAT, TANT ALS PAÏSOS COM ENTRE ELLS, ÉS NECESSARI DISTRIBUIR EQUITATIVAMENT ELS RECURSOS, INVERTIR EN EDUCACIÓ, APLICAR MESURES DE PROTECCIÓ SOCIAL, ENTRE ALTRES MÉS COSES

10 REDUCCIÓ DE LES DESIGUALTATS

METES A ACONSEGUIR...

PER AL 2030, POTENCIAR I PROMOURE LA INCLUSIÓ SOCIAL, ECONÒMICA I POLÍTICA DE TOTES LES PERSONES, INDEPENDENTMENT DE LA SEUA EDAT, SEXE, ÈTNIA O RELIGIÓ

11 CIUTATS I COMUNITATS SOSTENIBLES

METES A ACONSEGUIR...

PER AL 2030, ASSEGURAR L'ACCÉS DE TOTES LES PERSONANES A VIVendes I SERVICIS BÀSICS.

REDUIR L'IMPACTE AMBIENTAL NEGATIU DE LES CIUTATS

SABIES QUE...

MÉS DE LA MEITAT DE LA POBLACIÓ MUNDIAL VIU A LES CIUTATS; AIXÒ SUPOSA EL 70% DE LES EMISSIONS DE CARBONI MUNDIAL I MÉS DEL 60% DE L'ÚS DELS RECURSOS

SABIES QUE...

EL CONSUM I LA PRODUCCIÓ SOSTENIBLES CONSISTEIXEN EN FER MÉS I MILLOR AMB MENYS. PER A AIXÒ, S'HA DE PROCURAR INNOVAR SENSE FER MAL AL MEDI AMBIENT, PROMOVENT ESTILS DE VIDA SOSTENIBLES

12 CONSUM I PRODUCCIÓ RESPONSABLES

METES A ACONSEGUIR

PER AL 2030, ACONSEGUIR LA GESTIÓ SOSTENIBLE I L'ÚS EFICIENT DELS RECURSOS NATURALS.

REDUIR LA PRODUCCIÓ DE FEM MITJANÇANT ACTIVITATS DE PREVENCIÓ, REDUCCIÓ, RECICLATGE I REUTILITZACIÓ

13 ACCIÓ CLIMÀTICA

METES A ACONSEGUIR...

MILLORAR L'EDUCACIÓ I LA SENSIBILITZACIÓ RESPECTE AL CANVI CLIMÀTIC, SENT MÉS CONSCIENTS DE LES SEUES CONSEQÜÈNCIES I ACTUANT A FAVOR DE MINIMITZAR ELS SEUS EFECTES

SABIES QUE...

EL CANVI CLIMÀTIC ESTÀ AFECTANT AL NOSTRE PLANETA, PROVOcant TEMPERATURES CADA VEGADA MÉS EXTREMES I PUJANT EL NIVELL DEL MAR

EL 2019 VA SER EL SEGON ANY MÉS CALURÓS DE LA HISTÒRIA

SABIES QUE...

L'OCEÀ ES TROBA EN ESTAT D'EMERGÈNCIA DEGUT, ENTRE ALTRES COSES, AL CALFAMENT DELS OCEANS, A LA CONTAMINACIÓ PER PLÀSTICS I LA SOBREPESCA

LA BIODIVERSITAT MARINA ÉS VITAL PER A LA SALUT DE LES PERSONES I DEL PLANETA

14 VIDA SUBMARINA

METES A ACONSEGUIR...

PER AL 2025, PREVENIR I REDUIR SIGNIFICATIVAMENT LA CONTAMINACIÓ MARINA DE TOT TIPUS

15 VIDA D'ECOSISTEMES TERRESTRES

SABIES QUE...

ELS ECOSISTEMES TERRESTRES SÓN VITALS PER AL SOSTENIMENT DE LA VIDA HUMANA. PER A COMPLIR AMB AQUEST OBJECTIU, ÉS ESSENCIAL UN CANVI FONAMENTAL EN LA RELACIÓ DE LA HUMANITAT AMB LA NATURA

METES A ACONSEGUIR...

PER AL 2030, REHABILITAR LES TERRES AFECTADES PER LA SEQUIA I LES INUNDACIONS. VETLAR PER LA CONSERVACIÓ DELS ECOSISTEMES MUNTANYOSOS

SABIES QUE...

ELS CONFLICTES VIOLENTS ACTUALS, L'INSEGURETAT, LES INSTITUCIONS DÉBILS I L'ACCÉS LIMITAT A LA JUSTÍCIA SUPOSEN UNA GREU AMENÇA PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

EL NOMBRE DE PERSONES QUE FUGIREN DE LA GUERRA VA SUPERAR ELS 70 MILIONS AL 2018

16 PAU, JUSTÍCIA I INSTITUCIONS SÒLIDES

METES A ACONSEGUIR...

REDUIR SIGNIFICATIVAMENT TOTES LES FORMES DE VIOLÈNCIA

GARANTIR LA IGUALTAT EN L'ACCÉS A LA JUSTÍCIA PER A TOTS I TOTES

17 ALIANÇA PELS OBJECTIUS

AIXÍ DONCS, L'ÚLTIM OBJECTIU PRETÉN
ENFORTIR L'ALIANÇA MUNDIAL PER AL
DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE,
MOBILITZANT I INTERCANVIANT
CONEIXEMENTS, CAPACITAT TECNOLÒGICA,
TÈCNICA I RECURSOS FINANCERS

ARA QUE JA CONEIXES ELS 17 OBJECTIUS DE
DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE, ENTENDRÀS
PER QUÈ SÓN TAN NECESSARIS

I TAL VEGADA PENSES QUE EL COMPLIMENT D'AQUESTS OBJECTIUS ÉS COSA DE MAJORS,
PERÒ T'EQUIVOQUES!

A LES MANS DELS MÉS MENUTS I MENUES, COM VOSALTRES, ESTÀ EL PODER DE
REVOLUCIONAR EL MÓN

TINGUEU CURA DE MI. SOC LA VOSTRA PRIMERA CASA I L'ESPAI PERFECTE PER A
DESENVOLUPAR UNA VIDA PLENA I NO UN....

CAMPI QUI PUGA!

US ATREVIU?

“JO SOC
DE LA
TERRETA”

DE LA TERRETA
sostenible

Nom:

Falla:

Quadern d'activitats

16.

**Vida d'ecosistemes terrestres i
fallers... Sostenibles.**

Per Elvira Puerta Sánchez

Els peixets tenen la capacitat de transformar-se en superherois capaços de cuidar el medi ambient! Per aquest motiu, per mitjà d'aquest quadern d'activitats, els hem preparat un manual de primers passos per construir una terreta sostenible. I la millor part és que es pot fer un munt de coses des dels nostres cassals! I, per a aquells peixets que no poden eixir de les seues llars... que no es preocupen, doncs també tenim treball!

què comence el viatge! ✈️

EN AQUEST APARTAT TROBAREU ALGUNES IDEES PER A PROPOSAR A LA VOSTRA FALLA L'ORGANITZACIÓ D'UNES FESTES I D'UN ANY FALLER MÉS RESPECTUÓS AMB EL PLANETA, A LA VEGADA QUE US DIVERTIU

ELS FULLS VERDS ENS DEIXEN IDEES PER A ORGANITZAR, DES DEL NOSTRE CASSAL, INICIATIVES PER A COMPLIR ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

ELS FULLS TARONGES SÓN MANUALITATS PER A DUR A TERME AMB ELS TEUS AMICS FALLERS

ELS FULLS VIOLETES ENS ANIMEN A CONÉIXER LA HISTÒRIA DE L'ELABORACIÓ DELS MONUMENTS FALLERS DES D'UNA ALTRA PERSPECTIVA

FINALMENT, TINDREU ACCÉS A ALGUNES IDEES QUE ENS PROPOSEN LES NACIONS UNIDES I D'UN MAPA PER A COLOREJAR ELS OBJECTIUS ACONSEGUITS AQUEST ANY

idees sostenibles

REPARTIM DIVERSIÓ!

QUANTS JOGUETS TENS QUE JA NO
UTILITZES? DONEM-LI'S UNA NOVA VIDA!

PARLA AMB LA TEUA COMISSIÓ I
ORGANITZEU UNA *RECOLLIDA DE JOGUETS*
FALLERA

AJUDEM A AQUELLS XIQUETS I XIQUETES
QUE NO PODEN COMPRAR-LOS!

PARLA AMB ELS TEUS AMICS FALLERS I
PARTICIPA EN EL BANC D'ALIMENTS QUE
S'ORGANITZA TOTS ELS ANYS ALS
PLAYBACKS DE LA FALLA SANT VALERIÀ!

ALIMENTS EN CONSERVA, COM ELS
CIGRONS, I CEREALS, COM L'ARRÒS, SÓN
IDEALS!

idees sostenibles

HAS ESCOLTAT ALLÒ DE QUÈ EL
CONEIXEMENT ÉS PODER?

APROFITEM ELS DIVENDRES DE SOPAR
A LA FALLA PER A FER UNA
COL·LECTA DE LLIBRES I DONAR-LOS A
LA BIBLIOTECA MUNICIPAL DE
TORRENT

SALUT PER AL
NOSTRE
CERVELL!

SAPS D'UNA FERRAMENTA MOLT
ÚTIL PER A PODER CALMAR LA
NOSTRA MENT D'ALLÒ QUE PUGA
FER-NOS MAL? LES

MANUALITATS

APROFIT A UNA VESPRADA FALLERA I
JUNTA ALS TEUS AMICS EN EL CASAL
PER A FER LES MANUALITATS QUE ET
PROPOSE EN LES PÀGINES SEGÜENTS

CREACIÓ DE NINOTS SOSTENIBLES

SABIES QUE UNS DELS CRITERIS A TINDRE EN COMPTE A L'HORA D'AVALUAR ELS NINOTS ÉS L'ÚS DE MATERIALS QUE AJUDEN A DUR A TERME UNA CREMÀ NETA?

I A XICOTETA ESCALA, SAPS QUINS MATERIALS PODEM UTILITZAR PER A FER ELS NOSTRES PROPIS NINOTS SOSTENIBLES?

PAPER FARINA AIGUA

MATERIAL: GOTS, TASSA, BOL, FARINA,
AIGUA, TISORES, PAPER DE PERIÒDIC, CARTÓ,
GLOBUS, PINZELLS, TÉMPERES

EN UN BOL AFIG UNA TASSA DE FARINA I
DUES TASSES D'AIGUA

MESCLA ELS INGREDIENTS FINS QUE TINGA
UNA CONSISTÈNCIA SIMILAR AL PEGAMENT
(SENSE QUE QUEDEN GRUMETS)

RETALLA TROSSETS DE PAPER DE PERIÒDIC
QUE UTILITZARÀS PER A CREAR L'ESCULTURA

EVITA L'APARICIÓ DE MOHO AFEGINT
MITJA CULLERADA DE SAL PER CADA
TASSA DE FARINA

alguns exemples

PER A FER ELS MOLTES REDONS, UNFLA UN GLOBUS,
FICA-LI LA MESCLA I, QUAN ESTIGA SEC, PUNXA-LO

TAMBÉ POTS FER MOLTES AMB CARTÓ I ENFORTIR-LOS
AMB LA TEUA MESCLA

CREACIÓ DE PAPERERES DE RECICLATGE

FABRICAREM ELS NOSTRES
PROPIS CONTENIDORS PER A LA
FALLA I AIXÍ FOMENTAR EL
RECICLATGE

MATERIAL: BOL, TASSA, GOTS, AIGUA, FARINA, PAPER DE PERIÒDIC,
PINZELLS, CARTÓ, TÉMPERES

UTILITZEM LA MESCLA
D'AIGUA I FARINA PER A
ENFORTIR ELS
CONTENIDORS, QUE SERAN
CAIXES GRANS DE CARTÓ

UNA VEGADA ENFORTITS,
DECOREM-LOS! RECORDA:
GROC: PLÀSTIC
VERD: VIDRE
BLAU: PAPER

l'altra part de la història

INVESTIGUEM UN POC!

AQUEST ANY, QUAN VEGEU TOTS ELS
MONUMENTS FALLERS, PREGUNTEU A
LES FALLES QUI ÉS L'ARTISTA FALLER.
DESPRÉS, ANOTEU-LO EN LA GRAELLA
DE LA SEGÜENT PÀGINA I COMPAREU
QUANTS SÓN DONES I QUANTS SÓN
HOMES

SAPS QUE TAN
SOLS UN 8% DE
TOTS ELS
ARTISTES FALLERS
SÓN DONES?

CONEIXEM TOTES LES PARTS
DE LA HISTÒRIA!

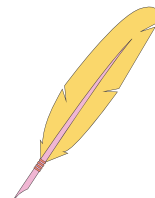
APROFITEM UN BERENAR
FALLER PER A JUGAR AL JOC
QUE VOS PROPOSE EN LES
SEGÜENTS PÀGINES

FALLA

COMISSIÓ

ARTISTA

SEGUR QUE CONEIXES EL FAMÓS JOC ANOMENAT
MEMORY. PER A APRENDRE MÉS SOBRE ALGUNES
ARTISTES FALLERES, RETALLEU AQUESTES CARTES I
JUGUEU AL *MEMORY*!

QUI TINDRÀ MÉS MEMÒRIA FALLERA?

**MIRIAM
GARCÍA**

LEMA: TÚ, ESTÀS APARDALAT?
2023

SEGUR QUE CONEIXES EL FAMÓS JOC ANOMENAT
MEMORY. PER A APRENDRE MÉS SOBRE ALGUNES
ARTISTES FALLERES, RET ALLEU AQUESTES CARTES I
JUGUEU AL *MEMORY*!

QUI TINDRÀ MÉS MEMÒRIA FALLERA?

**MIRIAM
GARCÍA**

LEMA: TÚ, ESTÀS APARDALAT?
2023

MARISA FALCÓ

JUNT A PACO PELLICER
(FET D'ENCÀRREC)

LEMA: L'ESTORETA ANIVERSARI
2023

INMACULADA IBÁÑEZ

LEMA: IN-COMUNICACIÓ
2018

MARISA FALCÓ

JUNT A PACO PELLICER
(FET D'ENCÀRREC)

LEMA: L'ESTORETA ANIVERSARI
2023

INMACULADA IBÁÑEZ

LEMA: IN-COMUNICACIÓ
2018

M^aTERESA MELIÀ

LEMA: NIT MÀGICA
2023

GEORGINA TORRES (GIO)

LEMA: PUNCHA
2022

M^aTERESA MELIÀ

LEMA: NIT MÀGICA
2023

GEORGINA TORRES (GIO)

LEMA: PUNCHA
2022

LOLA CLIMENT

LEMA: EL CALORET
2022

NIEVES FERNÁNDEZ

LEMA: DE PEDRA
2004

LOLA CLIMENT

LEMA: EL CALORET
2022

NIEVES FERNÁNDEZ

LEMA: DE PEDRA
2004

TEODORA CHICHANOVA

LEMA: VOLA
2023

ÁNGELA GRAU

LEMA: LADIES & GENTLEMEN
2023

TEODORA CHICHANOVA

LEMA: VOLA
2023

ÁNGELA GRAU

LEMA: LADIES & GENTLEMEN
2023

Mª JOSÉ Y PILAR LUNA

LEMA: UN NEPTÚ DEL SEGLE XXI
2009

INMACULADA LÓPEZ

LEMA: LA FLORISTERIA D'AMPAR I GUILLEN
2023

Mª JOSÉ Y PILAR LUNA

LEMA: UN NEPTÚ DEL SEGLE XXI
2009

INMACULADA LÓPEZ

LEMA: LA FLORISTERIA D'AMPAR I GUILLEN
2023

DERROCAN FRONTERES

MARINA PUCHE

“

AHORA SI QUE VEO QUE ESTÁN FIRMANDO FALLAS
MUCHAS MUJERES Y ESTO VA A DAR UN GRAN CAMBIO

”

PER PRIMERA VEGADA EN LA HISTÒRIA, LA
FALLA MUNICIPAL DE VALÈNCIA SERÀ
DISSENYADA PER L'ARTISTA FALLERA
MARINA PUCHE, JUNT AMB L'ARTISTA
FALLER MANOLO GARGÍA

font:

Levante
EL MERCANTIL VALENCIANO

DERROCANTE FRONTERES

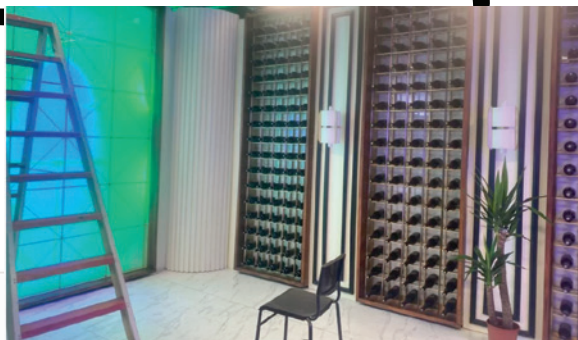
MARTA PÓVEZ

“

LA DECORACIÓN DE *MASTERCHEF CELEBRITY* A CARGO
DE UNA ARTISTA FALLERA

”

L'ARTISTA FALLERA, MARTA PÓVEZ, HA
RECREAT LA SALA DE LA BODEGA DE VI
DEL PROGRAMA, AMB MATERIALS
REUTILITZATS D'ALTES ESCENOGRAFIES
DEL PROGRAMA

font:

ARTISTAS
FALLEROS

VOLS AJUDAR PERÒ EL TEU ESPERIT ANIMAL ÉS
EL D'UN ÓS PELLÓS?

LA PÀGINA WEB DE LES NACIONS UNIDES HA CREAT *LA GUIA DELS GANDULS PER A SALVAR EL MÓN*. PER NIVELLS, ENS PROPOSEN IDEES PER A FER DES DEL SOFÀ, DES DE LA NOSTRA LLAR, EL CARRER O AL TREBALL-ESCOLA

NIVELLS

ESTRELA
DEL
SOFÀ

HEROI
DE
L'HOGAR

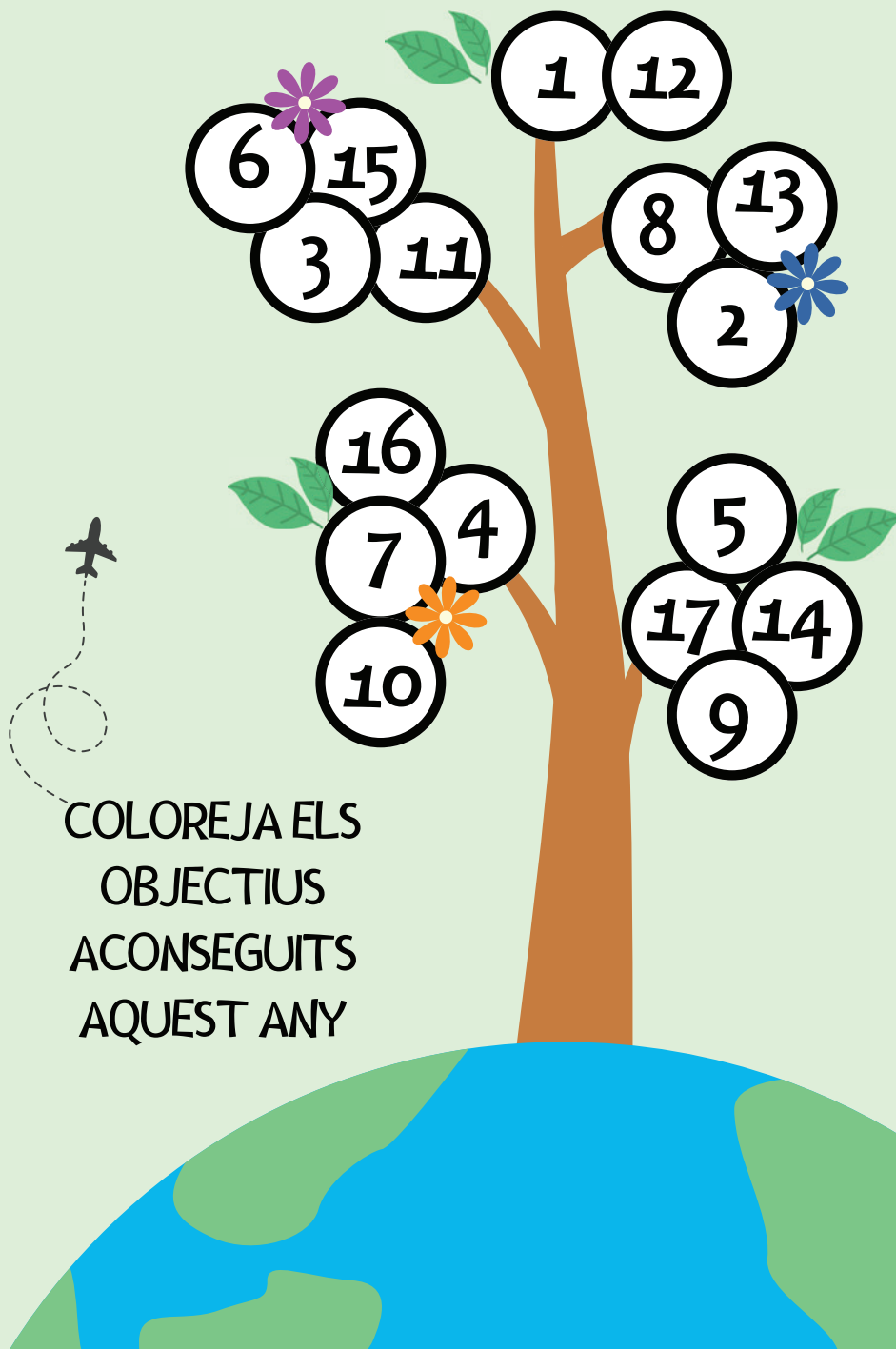
EL VEÍ
SIMPÀTIC

EXCEPCIONAL
AL TREBALL

ESCANEJA EL CODI QR I
ACCEDEIX A TOTS ELS
NIVELLS

COLOREJA ELS
OBJECTIUS
ACONSEGUITS
AQUEST ANY

Lema:
SOS tenible

Artista:
Fet d'encàrrec

UN MÓN DEVASTAT

Els xiquets de la Falla Sant Valerià hem d'acudir a la crida que el nostre món ens fa buscant auxili i ajuda.

Diuen que els adults ens han deixat un planeta mig devastat, i si hem de parlar amb sinceritat, que estem a temps d'aturar-lo és la veritat.

Digueu-me que vos pareix aquesta idea: construirem un monument respectuós en materials i concepció per donar una lliçó de com fer la feina;

Després, amb l'ajuda de la comissió i els nostres artistes, farem aplegar a cada racó les nostres idees sostenibles.

I si algú no està convençut l'invitarem a donar una volta pels nostres carrers, on amb molt simpatia exercirem els més petits de guia.

ACTUEM EN CADA RACÓ

Segurs estem que com ho farem es pregunteu, i com no fan falta paraules per a ensenyar, doncs amb una imatge ens basta per a que tots en penseu.

Uns de nosaltres vigilem els boscos, cuidant i netejant-los, mentre altres vigilen el mar evitant que ningú més llance fem al voltant.

I no soles farem de vigilants, sinó també de professors i d'estudiants, ja que el coneixement és poder i conèixer nostra casa és també connectar amb la gent.

Ací pots trobar l'explicació de la falla narrada per a garantir l'accessibilitat de persones amb diversitat funcional

Res connecta més amb la gent que qui sap respectar,
i ninguna altra cosa és tan important,
per aquest motiu voreu amb claredat que és la igualtat
d'idees, d'oportunitats i de gènere, part de la nostra
identitat.

No existeixen gestos petits ni grans
quan es tracta de la societat millorar,
així que mirem-nos tots al nostre espill
i pensem com podem col·laborar.

PEL NOSTRE FUTUR

Per tindre un lloc on poder viure
els pròxims cinc-cents anys si és possible,
convertint la nostra ciutat de Torrent
en un dels baluards sostenibles.

Per no trobar-nos a soles
davant un planeta que crida,
mentre tots ens mantenim egoistes
sense pensar en el futur de la nostra natura.

Per cada monument que es fa cendra
i es fusiona amb el vent que bufa,
guardant els desitjos de cada faller i fallera
en una caixeta d'esperança i bellesa.

Per estes i tantes altres coses,
no abandonem la nostra llar,
i agafem nostres mans
per ballar al voltant d'un futur brillant.

Aitor Ferrer i Pages President Infantil 2024

Hola xiquets i xiquetes de la falla Sant Valerià, us parla el vostre president infantil.

Com tots sabeu, tenia moltes ganes de ser president d'aquesta, la nostra comissió. Encara recorde l'elecció dels representants, quan la meua mare i la meua germana em deien que anàvem a la falla a veure els qui eixien representants i jo no volia anar perquè em deien que no anava a ser president... Jo estava ansiós per complir el meu somni però, per desgràcia per a mi, la meua mare sempre em deia que no es podia.

Quan per última vegada van preguntar si hi havia algun candidat per a president infantil per a l'exercici 2023/2024 i jo pensava que ja no anava a poder ser finalment, la meua germana i la meua àvia, per a la meua sorpresa,

em van fer alçar la mà. Em queien les llàgrimes de l'emoció de poder representar a la nostra comissió i la meua mare i la meua germana es van posar a plorar de sentir que jo anava a poder complir el meu somni de ser president infantil d'aquesta, la nostra gran comissió.

Els que em coneixen bé sabran que soc un faller dels peus al capdavant, que m'encanta la pólvora, m'encanta tot el que té a veure amb les falles i que no falte ni a una sola despertà. Vaja, que podria dir-se que soc un amant de les falles i d'aquesta, la nostra comissió.

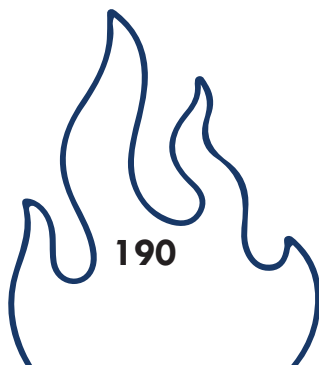
Espere estar a l'altura, com se que també ho estaran els nostres altres dos representants: Bea, la nostra Fallera Major, i Juan Carlos, el nostre President; uns companys de somni amb el que estic segur

que compartirem moments inoblidables.

D'altra banda, he de dir que m'encanta pensar en que els nostres dos monuments estan en Secció Especial, i, per això, vull agrair també als nostres artistes fallers, qui, estic segur, faran dels nostres monuments els millors i més especials de Torrent. Al menys per a mi.

Qui l'anava a dir al Aitor de fa 8 anys, quan li portava la seua banda a la meua germana, que hui seria el que representaria a tota una comissió com la nostra. Per a mi és tot un orgull poder representar a tots els xiquets i xiquetes de la Falla Sant Valerià.

Us desitge unes fantàstiques falles 2024. Amunt Sant Valerià!
Aitor Ferrer i Pages

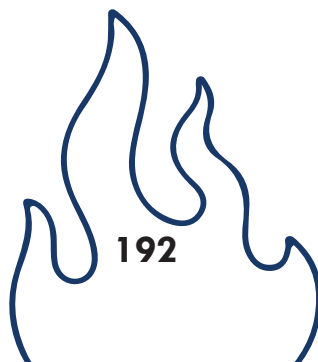
Els fallers i les falleres

Falles 2024

Aleix Gómez Hernández
Asier Martínez Belmonte
Carlos Hernández Casino
Daniel García Álvarez
Daniel López Cabañero
Daniel Nieto Mataix
David Garrido Hernández
David Martínez Carrasco
Dylan de los Ríos Moreno
Elian Miquel Carratalá
Eric Rodríguez Lahiguera
Guillermo Visier Guimerà
Héctor Soler Soriano
Ian Peinado Beltrán
Iker Osma Gil
Joan Gómez Hernández
José Vicente Paulino González
Julen Ortí Espinosa
Kike Adrover Pallares
Leo García Sánchez
Leo Rodenas Picazo
Leo Tarancón Vilanova
Marc Bernal Belloso
Marc Rodenas Rivelles

Marcos López Cabañero
Mateo Llaosa Molinero
Mateo Visier Gimerà
Miguel Ángel Torremocha Latorre
Noah de Diós Alfaro
Pablo Adrover Pallares
Pau Rodenas Picazo
Sergio Navarro Moreno
Adriana Martínez Carrasco
Ainhua Arenas Esteso
Ainhora Tarín Mora
Aitana Torres Peinado
Alma Vilanova Mora
Amelia Lara Zurita
Andrea Hernández Arance
Angela Ortí Fernández
Aroa Sánchez Soriano
Aroa Vicente Ripoll
Carla García Hernández
Carmen Paulino González
Celia Pérez Bruno
Coral Pérez Castellanos
Daniela Ballester Mora
Daniela Monferrer López

Delia Reyes García
Diana García Álvarez
Edurne Fanega López
Enma de Mora Ortí
Enya Tarazón Sanchis
Erika Contreras García
Gabriela Lara Miquel
Iraia Miquel Carratalá
Irene Muñoz Moreno
Laia Osma Gil
Lucia Belmonte Pérez
Lucia López San Juan
Marta Tortajada Velert
Martina Nieto Mataix
Mia Rodenas Rivelles
Naomi Cintero Sandia
Natalia Pérez Bruno
Nazaret Blanco Peña
Noa Mico Naranjo
Sarabi Montiano Ortiz
Selena Rasit Sánchez
Valentina Carratalá Benítez
Valentina Lara Miquel
Valeria Torremocha Latorre

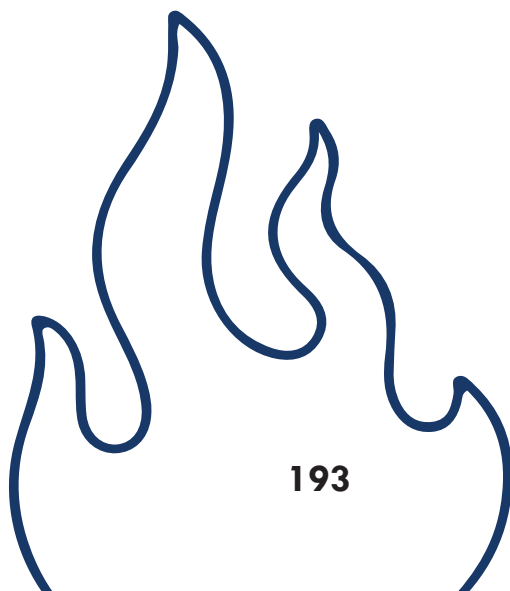

Recompenses

Falles 2024

Aitor Ferrer Pages	Emblema i Distintiu d'Or
María González Jareño	Emblema i Distintiu d'Or
AitanaTorres Peinado	Emblema d'Or
Daniela Ballester Mora	Emblema i Distintiu d'Argent
Enma De Mora Orti	Emblema i Distintiu d'Argent
Leo García Sánchez	Emblema i Distintiu d'Argent
Mia Rodenas Rivelles	Emblema i Distintiu d'Argent

17.

Acció climàtica...
És temps de falles.

Programa de festes

24 de febrer

8.00 h. Macrodespertà, organitzada per JLFT.

25 de febrer

8.00 h. macrodespertà, organitzada per JLFT.

18.00 h. Crida. Eixida des del casal fins a la torre per a escoltar la tradicional crida de la nostra Fallera Major de Torrent.

25 de febrer

11.10 h. Cavalcada del Ninot Infantil des de la Font de les Granotes. Tots els xiquets disfressats en el casal. Eixirem a les

10.15 h. del casal.

Primera setmana de març:

Exposició del ninot.

2 de març

20.05 h. Cavalcada del Ninot Major. Eixirem del casal a las 19.00 h.

8 de març

Muntatge de l'envelat.

9 març

21.00 h. Sopar Fallera Major, Beatriz Perales Montoya

10 març

17:30 h. Berenar infantil ofertit per el president infantil, Aitor Ferrer i Pages

11,12 i 13 març

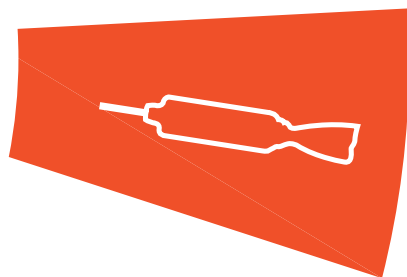
Quint i tapa al casal.

14 de març

Repleguem els monuments pel matí i per la vesprada comencem amb la plantà

15 de març: la Plantà.

8.00 h. Començament de la decoració del monument major.
18.00 h. Plantà de la falleta infantil.
20.00. h. Berenar infantil i sopar de la plantà infantil.
22.00 h. Soparem al parador per a continuar amb la plantà major.

16 de març

8.00 h. Despertà per la barriada i a les 9 h. desdejuni.
10.00 h. Esmorzar.
19.30 h Tots al casal per a anar al trasllat de la Mare de Déu dels Desamparats. Eixida: 20.35 h.
22.00 h. Sopar i festa Discomòbil.

17 de març

8.00 h. Despertà per la barriada, a les 9 h. desdejuni.
10.00 h. Esmorzar.
(Hora per determinar) entrega de premis.
20.58 h. Ofrena de flors a la Mare de Déu, eixida des de la font de les Granotes. A les 20.00 h. eixirem des del casal.
22.00 h. Sopar i festa Discomòbil.

18 de març

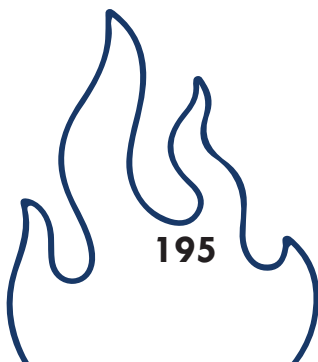
8.00 h. Despertà per la barriada, a les 9 h. desdejuni.
10.00 h. Esmorzar.
12.30 h. Concurs de paelles.
17.30 h. Passacarrers germanor.
22.00 h. Sopar i festa Discomòbil.

19 de març

8.00 h. Ultima despertà.
9.00 h. Desdejuni.
10.00 h. Esmorzar.
11.45 h. Operació quilo i missa de Sant Josep a la parròquia de la Sagrada Família.
14.00 h. Dinar en el parador ofert per la falla, prèvia inscripció.
18.00 h. Xocolata amb xurros ofert per la falla, prèvia inscripció.
Berenar i vesprada infantil.
20:00 h. Mini castell i cremà de la falla infantil.

21.00 h. Sopar.

22.00 h. Gran espectacle pirotècnic Nit del Foc, mascletà nocturna oferida per la Pirotècnia Europlà, de Bèlgida.
Segons indique JLF i Ajuntament: Cremà de la falla Major.
Posteriorment acabarem d'arreglar.
Brindis de benvinguda a les falles 2024.

Himne a la Falla Sant Valerià

Música: José Llopis

Lletra: Santiago Llopis

Ací en Torrent hi ha una falla; plena
d'amor de color i festa.

Que ressorgix de la seua cendra,
contribuint a la nostra festa. Davall
de l'ombra de les palmeres, nostra
Patrona, nostra senyera; nostres
fallers prenen la metxa, d'acollir (a)
tots amb il·lusió.

Tornada.

Sant Valerià porta en les venes,

el seu sentir de festa fallera.

La devoció i treball dels fallers,
Porten (en) orgull la nostra senyera.
Cridem units tots a una veu;

vixca Torrent, València i les falles.
En humilitat, orgull i alegria, Sant
Valerià és la nostra falla.

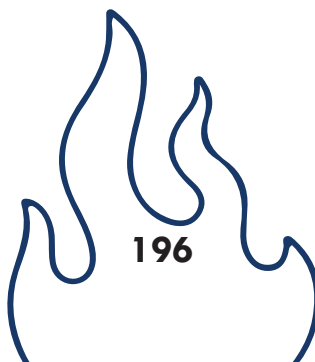
Vixca el sentir de tots els fallers,

que treballem per fer gran la festa.
El nostre barri amb il·lusió esperen
la gran festa fallera.

Quan treballem i plantem la falla,
tots admirem el nostre orige(n),
després dels focs ja ve la flama;
d'esta cendra renaix la falla.

Tornada.

Final: Som Sant Valerià.

Himne a la Comunitat Valenciana

***José Serrano Simeón, música.
Maximilià Thous Orts, lletra.***

Per ofrenar noves glòries a Espanya
tots a una veu, germans vingau.
Ja en el taller i en el camp
remoregen
càntics d'amor, himnes de pau!

Pas a la Regió
que avança en marxa triomfal!

Per a Tu la vega envia
la riquesa que atresora
i és la veu de l'aigua càntic d'alegria
acordat al ritme de guitarra mora.

Paladins de l'Art t'ofrenen
ses victòries gegantines;
i als teus peus, Sultana, tons jardins
estenen
un tapís de murta i de roses fines.

Brinden fruites daurades
els paradisos de les riberes,
pengen les arracades
baix les arcades de les palmeres.

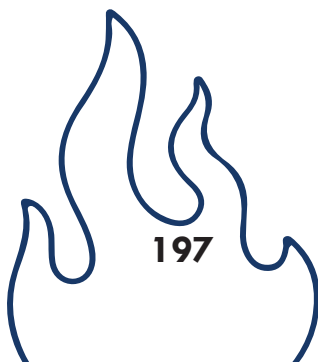
Sona la veu amada
i en potentíssim, vibrant ressò,
notes de nostra albada
canten les glòries de la Regió.

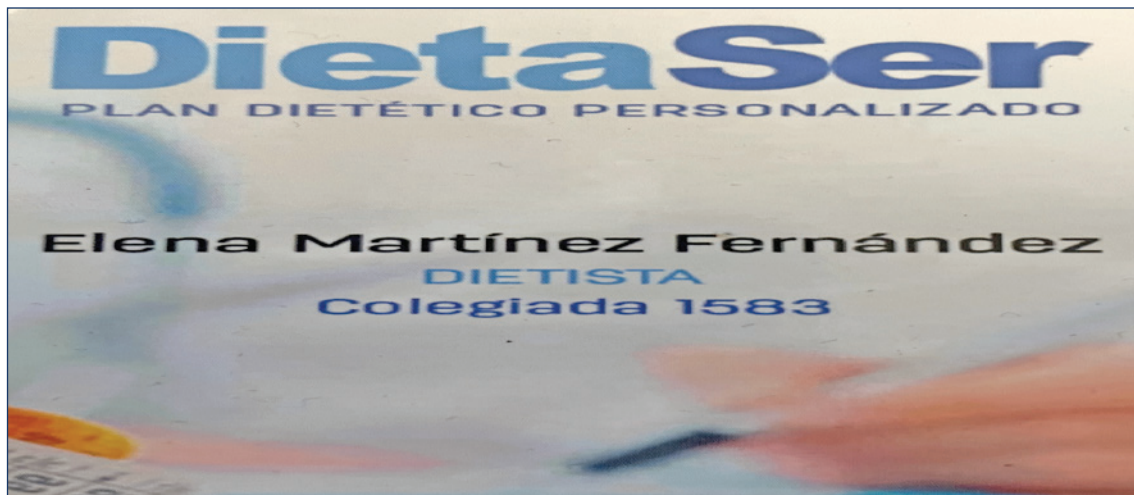
Valencians: en peu alcem-se.
que nostra veu
la llum salude
d'un sol novell.

Per a ofrenar noves glòries a
Espanya
tots a una veu, germans vingau.
Ja en el taller i en el camp
remoregen
càntics d'amor, himnes de pau!

Flamege en l'aire
nostra Senyera!
Glòria a la Pàtria!
Visca València!

VISCA! VISCA! VISCA!

ComTorrent
Telecomunicaciones
C/ Constitución 40
46900 Torrent (Valencia)
Telf. 96 026 12 01
Telf. 96 156 12 96

INTERNET
22
MEGAS
20,50€

SERVICIO TÉCNICO GRATUITO
SIN PERMANENCIA
TODOS NUESTROS PRECIOS INCLUYEN IVA

ADEMAS, CON LOS MEJORES CANALES DE TELEVISION DEL MOMENTO:

FOX **amc**

...Y MUCHOS MAS!!!!

CENTRE DE TERAPIES
Stik
Fenomenal

C/ Pintor Renau 42 bajo Tels: 96.129.05.22
 46900 Torrent (Valencia) 657.876.717
 e-mail: osteofran@gmail.com

OSTEOPATÍA - OZONOTERAPIA - HIDROTERAPIA DE COLON
 ACUTOMO - ACUPUNTURA - VENDAJE FUNCIONAL
 FLORES DE BACH - MASAJE TERAPÉUTICO
 ENTRENAMIENTO PERSONAL - PILATES TERAPÉUTICO

LORENA

academia de repàs

657 32 17 18

info@academialorena.es

Avenida al Vedat, 90B Entresuelo 2

Somos patrocinadores de tu nuevo hogar

Redpiso Torrent amb les falles de Torrent

REDPISO TORRENT
C/ San Valeriano, 2 - Torrent (Valencia)
Telf. 960 486 596
torrent@redpiso.es - www.redpiso.es

MANTENIMIENTO INDUSTRIAL - BOBINADOS - MONTAJES ELECTRICOS

SERVICIO OFICIAL:

casals

Herramientas eléctricas
Ventilación Industrial

LA GARANTÍA DEL PODER EUROPEO

96 158 82 77

FAX 96 158 82 78 - C/ Rajolers, nº10 - Pol. Ind. Masía del Juez
46900 TORRENT - e-mail: electroandreu@electroandreu.com
WWW.ELECTROANDREU.COM

Premio Empresa Comercial 2010

Alucris

Carpintería de aluminio
Puertas de garaje
Techos móviles
Mallorquinas
Barandillas
Acristalamientos

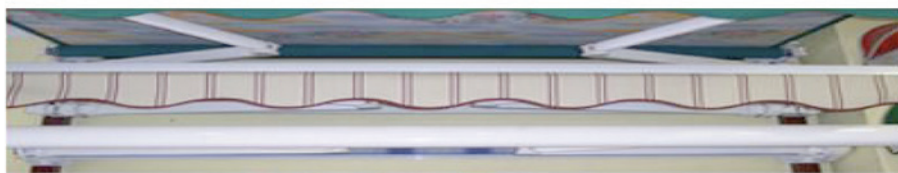

PERSIANAS

ORTIZ

Persianas
Toldos
Estores y Verticales
Mamparas de baño
Motorización
Automatismos

Calle Germanias, 73
46900 - Torrent (Valencia)
Telf: 96 157 49 82 - 96 155 23 65
info@alucris.com - www.alucris.com

GRUAS ORTÍ

Camí Mas del Jutge, 59 Torrent Tel 961552975

The image shows the storefront of a 'consum' store. The name 'consum' is written in large white letters on an orange background above the entrance. The window display features a collection of fresh oranges with green leaves. To the right of the window, an orange sign with a blue arrow pointing up and to the left reads 'ENTRADA' and 'Por C/ San Valeriano'. Below the window, a grey banner contains the text 'En Torrent', the address 'C/ San Valeriano, 9', and the phone number 'tel. 96 156 00 20'. At the bottom, the website 'www.consum.es' and 'consum.es/mundoconsum' are listed, followed by social media icons for Facebook, Twitter, YouTube, Flickr, and Pinterest.

consum

ENTRADA
Por C/ San Valeriano

En Torrent consum C/ San Valeriano, 9
tel. 96 156 00 20

www.consum.es
consum.es/mundoconsum

Síguenos también en:

ALDIESPORT

Articulos para fallas

*trofeos, bandas y pergaminos
banderas y estandartes
cubrebalcones, pañuelos y polares*

Maestro Sanchis almiñano, 8
Telf. 96 155 65 11

 622.131.786
aldiesport@aldiesport.com

46900 TORRENT
(Valencia)

Déjà vu

Restaurante Cafeteria

c/ montgó, 10

c/ Montgó, 10 - Torrent

Informació i reserves

961 080 950 - 655 634 349

Restaurante-Cafeteria Deja Vu

Déjà vu Restaurante

@dejavutorrent

Sant Valerià, 18
Torrent

PATERNA

Pol. Fuente del Jarro C/ Ciudad de Liria, 106
46988 Paterna (Valencia)
Tel. 96 364 58 59

TORRENTE

Ctra. Picaña-Torrente, 6Z - 46900 Torrente (Valencia)
Tel. 96 158 87 26

www.unionstulep.com - union@unionstulep.com

Navarro Administra

Administrador
Fincas
Colegiado

Calle Constitución n.53 bajo dcha
46900, TORRENT, Valencia
www.navarroadministra.com

Av. Al Vedat, 9
961 556 011

Av. Al Vedat, 70
961 551 073

Av. Al Vedat, 117
961 080 130

Tus ópticas en Torrent

Síguenos en

**L' AUTÈNTIC ARRÒS DE
VALÈNCIA AMB
DENOMINACIÓ D' ORIGEN**

www.arrozdacsa.com

Blanca
FLORISTAS

Arte floral
Flores, plantas y decoración

• Pirineos

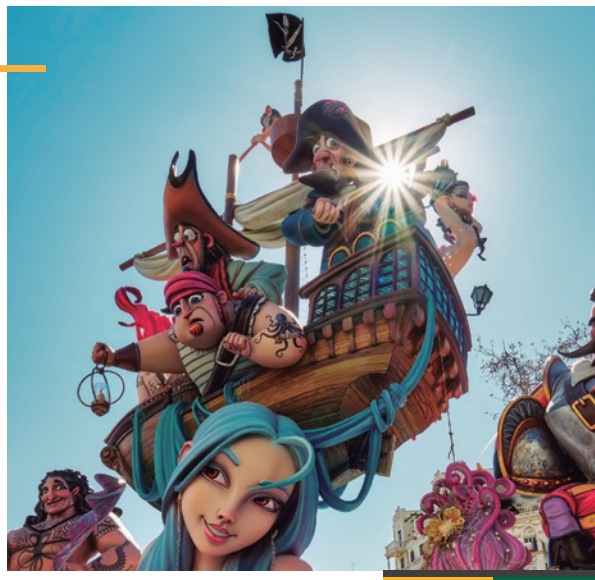
Compras online y te la enviamos a domicilio.

Blancafloristas.es

☎ 960 64 27 08

📍 Avinguda al Vedat, 129

Estem amb les Falles!

On toca estar.

caixapopular.es

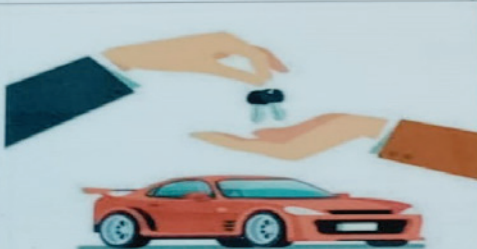
INFORMACIÓN DE:

**LICENCIAS DE
PESCA**

**LICENCIAS DE
CAZA**

**TRÁMITES
TRANSFERENCIA
TRÁFICO**

**DECLARACIONES
DE RENTA**

**JUAN MARTÍN GÓMEZ RODRÍGUEZ
AGENTE DE SEGUROS EXCLUSIVO
MUTUA LEVANTE M014052631351Z
CALLE L HORTA 11 B TORRENT
MÓVIL Y WHATSAPP 678 660 584**

Pescados y mariscos frescos

C/ Constitución, 5
Tel.: 96 156 40 77
Torrent (Valencia)

RESTAURANTE AVIOPARC

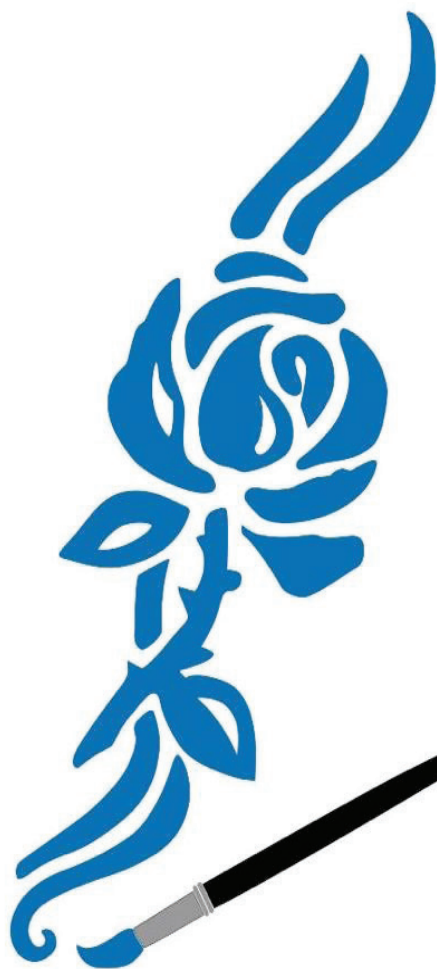
COMIDA TÍPICA VENEZOLANA/PARQUE INFANTIL.

C/ CONSTITUCIÓN 41. TORRENT 46900

TELÉFONOS: 676 77 09 84 / 684 19 02 04

www.avioparc.com

Atienza
pintura y decoración

Tfno.: 661 428 863

AROMATICAS REYES

JARDINERIA

José Manuel Reyes

685 279 284

aromaticasreyes@gmail.com

Atendemos en Redes Sociales
Presupuestamos personalmente

Trabajo profesional en Jardinería

- Puesta a punto**
- Mantenimiento mensual**
- Instalación de césped artificial y natural**
- Sistemas de riego**
- Podas en altura y palmeras**
- Desbroces**
- Paisajismo**
- Tratamientos fitosanitarios**
- Limpieza y mantenimiento de piscinas**
- Trabajo Rural**
- Huertos urbanos**
- Venta de leña**

Panadería - Pastelería la Tahona

**Azorín, 7 bajo
TI. 642 328 186**

www.hermanosjimenezsl.com

HERMANOS
Jimenez, s.l.

PINTURA MURAL EN GENERAL
RESTAURACIÓN DE FACHADAS

C/. Constitución, 37-Baixos • 46900 TORRENT (Valencia)
Tel. 96 155 54 76 (2 líneas) • Fax 96 155 60 60
hermanosjimenez@gmail.com

La Unión
MECÁNICA Y ELECTRICIDAD

La Unión
Mecánica y Electricidad

C/ San Fernando, nº 8.
Tel. 96 155 41 50 / 601 251 046
launionmecanicayelectricidad@gmail.com

 FERRETERIA
SAN VALERIANO

Manuel Martos Martínez

VENDA DE ELECTRODOMESTICS

C/. San Valeriano,26
46900 TORRENT (Valencia)

Tel. 961 950 352

Bar Restaurant

Olimpica 2008

C/. Azorín, nº 10 - 46900 Torrent

Desdejunis - Esmorzars - Menjades - Sopars

Celebracions:

aniversari, comiats, empreses, etc...

RESERVES AL TELF.: 625410708

Plaça de la Llibertat, n 10.
(Plaça dels jutjats)
Especialitat en productes de LLeó.

El Rincón de León
cafeteria ♦ bocateria

Tel. 96 108 98 81
Mòbil 630 95 93 90
Mòbil. 649 56 16 25

LLIBRERIA QUATRE FULLES
Carrer Azorín, 9
Torrent
Tel: 961 58 02 28

Pinturas
Juan Carlos Jiménez

DECORACIÓN

INDUSTRIA

AUTOMÓVIL

C/ Constitución, 37 - Bajos
46900 - Torrent (Valencia)
Tel.: 96 155 54 76 (2 líneas)
Fax.: 96 155 60 60

VENTA ONLINE: www.pinturasjcjimenez.com
Correo dirección: juancarlos@pinturasjcjimenez.com
Correo admón: administracion@pinturasjcjimenez.com

GRUPO
ZENKO
ESPECIALISTAS EN PINTURA

Parking Clientes: C/ Azorín, 24

ME
EL TOCADOR DE
MIREIA CARRASCO

Beauty salon

Carrer Sant Valerià, 30
Torrent (València)

Telèfon: 633692870

Instagram: @eltocadordemireia

HERMOSILLA
auto escuela

FORMAMOS PROFESIONALES
FORMACIÓN RÁPIDA, SENCILLA Y ECONÓMICA

ADR conductor de mercancías peligrosas
Cursos de operador de CARRETILLA
MOTO todos los permisos
Renovación de tarjeta de TACÓGRAFO

Fitflamc, fitness & flamenco
Sevillanas de todos los niveles

Iniciación al flamenco

Actividades dirigidas

Campamentos

Zario Espacio Artístico

610 97 33 27

Magic prendas By

C/ Vicente Blasco Ibañez, 3-bajo
Tlf: 673 188 166 (Olga)
46900 Torrent (Valencia)

Confección a medida
Renovación de prendas
Prendas exclusivas
de lana
Bordados
Prendas estampadas
personalizadas
Merchandising

más de 20 años de experiencia

Casa Marcelo

Desayunos
 Almuerzos
 Comidas
 Cenas

C/ La Plana, 3
 Torrent (Valencia)
 Tel. 96 129 50 78

CENTRO BI-MAIO
Estética integral avanzada

Quiérete,
mímate,
cuídate

 Bi-Maio.Estética y piercing
C/ Caixa d'estalvis 9 Bajo

 @bi_maio
 96 156 61 41

discema
JA ESTEM EN FALLES!

#SEMPREAMBLATRADICIÓ   #SEMPREALTEUCOSTAT

Econaranja

Cítrics directes
del productor
Comandes només

C/ Azorín, 24
46900 Torrent (Valencia)
Elena (encàrrecs)

695 952 004

Perruqueria L'estil de Vane

*DE DIMARTS A DIVENDRES DE 10:00H A 19:00H
DISSABTES DE 09:00H A 15:00H*

C/ Mare de Déu de la Pau, 9 b.
46900 Torrent (València)

☎ **962 147 117**
📱 **647 246 186**

FARMACIA SAN VALERIANO C.B.
ORTOPEDIA, CONTROLES CLINICOS, NUTRICION Y DIETETICA, HOMEOPATIA

C/ Pintor Renau, 23 - 46900 Torrent (Valencia)

Tel.: 96 108 14 30 - Whatsapp: 663 289 413

farmaciasanvaleriano@yahoo.es

www.farmaciasanvaleriano.es

FERRETERIA JOVE ELECTRODOMESTICOS

TORRENTE

C/ Cami Reial 102

SABADOS TARDE ABIERTO

CERRAJERÍA - MANDOS DE GARAJE - ARTICULOS DE HOGAR - FONTANERIA
ELECTRICIDAD - COPIAS DE LLAVES - PEQUEÑO Y GRAN
ELECTRODOMESTICO - ARTICULOS DE JARDINERIA Y PISCINA
PINTURA - MENAJE - AFILAMOS TIJERAS, CUCHILLOS, UTENSILIOS
DE JARDÍN - AFILAMOS Y HACEMOS CADENAS DE MOTOSIERRA
VENTA E INSTALACION DE AIRES ACONDICIONADOS

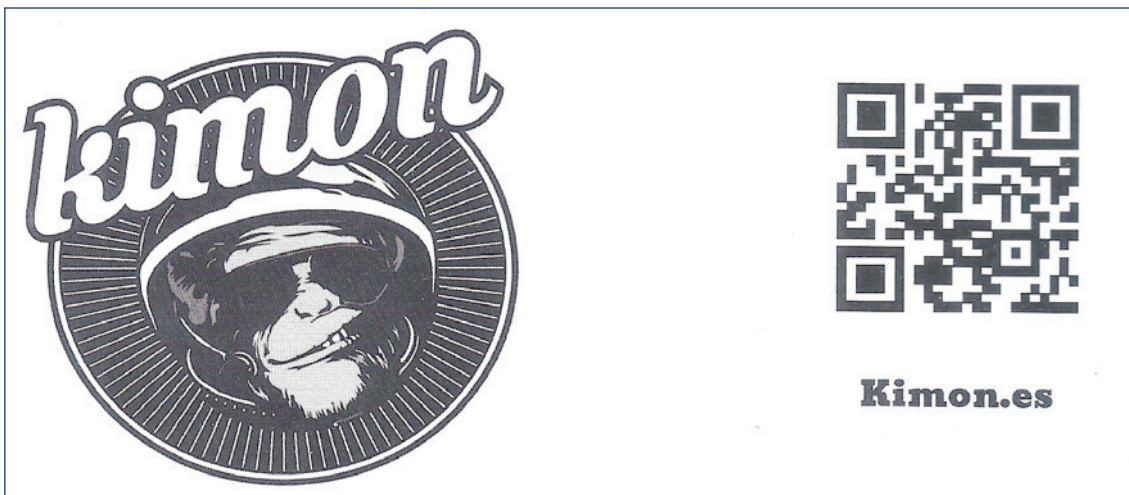
ferelec_jove

<https://facebook.com/ferreteriasjove/>

e_f_jove@hotmail.com

961 080 277

601 205 367

Juan Pagán Valero

Administrador Fincas Col. 1495

API Col. 1353

Perito Judicial

960628878

TORRENT: C/ Cronista Vicente Beguer Esteve 8

(Frente Policía Nacional) 46900

ALMUSSAFES: C/ Pontet 27, bajo 46440

juan.pagan@paganadministra.com

www.paganadministra.com

Administrador
Fincas
Colegiado

Bolleria Pastisseria MARTIN

**Carrer Constitució, 17
Telèfon: 96 155 84 48
46900 Torrent (València)**

EL MANCHEGO
MENJARS PER EMPORTAR

ESPECIALIDADES
EN
PAELLAS

TELÉFONO: 96.004.44.86
DIRECCIÓN: C/ CONSTITUCIÓN Nº 8
TORRENT

MALAIKA

CLASES DE DANZA PARA TODAS LAS EDADES

PRIMERA CLASE GRATUITA

DANZA

10 € DE DESCUENTO CON ESTA PUBLICACIÓN. *Consulta condiciones.

INFANTIL	ADULTOS
VIDEO CLIP // ZUMBA // MULTIDANZA	BAILES DE SALÓN // ENTRENAMIENTO P.
BAILES URBANOS // BALLET	DANZA DEL VIENTRE // PILATES
CONTEMPORÁNEO // FUNKY	YOGA // ZUMBA // BAILES LATINOS
DANZA DEL VIENTRE // BABY DANCE	BAILE NUPCIAL/BALLET// CONTEMPORÁNEO

PRECIOS: 20€/Mes (1 Clase Semanal) // 30€/Mes (2 clases Semanales)
 C/L'Horta 38, Torrent (Valencia)
 Calle Lope de Rueda n.3

Tlf. 617-34-68-96

HORARIOS: Todos los días de 17:00 h a 20:30 h.

 MalaikaDance

malaikadance@gmail.com

 Malaika Dance

**Perruqueria
Els Cabells de Rakel**

C/ Músico José Ortí Soriano 17 bajo Tels: 96 113 17 56
 46900 TORRENT 640 16 99 09

LA CHURRERÍA
DEL BARRIO
desde 1981

by *Juanjo y Desi*

ESTAMOS EN TORRENTE EN ESTAS UBICACIONES:

- 📍 **Viernes:** Mercado Zona Centro
- 📍 **Sábados:** Mercado de Sant Gregori
- 📍 **Domingos y festivos:** Camí Real cruce con San Valeriano

📞 *Desi* **692 22 88 44** 📱

📷 [la_churreria_del_barrio](#) 📺 [La Churrería del Barrio](#)

*Primeres marques en
Rellotgeria
I els millors preus
en joieria
Disposem de taller
de reparacions*

Avenida al Vedat 96
96 158 01 36
96 155 12 73

Avenida al Vedat 98
46900 Torrent
96 158 02 69

CERVIGLAS
Simplemente, lo hacemos posible

35 ANIVERSARIO

 SentryGlas®
IONOPLAST INTERLAYER

 SAINT-GOBAIN

 CLIMALIT PLUS

#WeGiveVisibility #DamosVisibilidad

Orta, Turís-Silla, Km2 46389 Turís - Valencia t. 962 526 721 info@[cerviglas.com](mailto:info@cerviglas.com)

www.cerviglas.com

 EUROPEAN GLASS 2022

COMERÇOS

DIETASER

Pla Dietètic Personalitzat
Elena Martínez Fernández
Dietista Col·legiada 1583
Av. Al Vedat 113 Baix
Telèfon 699940818

Acadèmia Lorena

Acadèmia de Repàs
info@academialorena.es
Av. Al Vedat 90 Baix entresol
Telèfon 657321718

El Tocador de Mireia Carrasco

Instagram @eltocadordemireia
Carrer Sant Valerià 30
Telèfon 633692870

Malaika

Classe de Dansa per a Totes les edats
Carrer L'horta 38
Carrer Lope de Rueda 3
Telèfon 617346896

Redpiso Torrent

Immobil·lària
Carrer Sant Valerià 2
Telèfon 960486596

Perruqueria Els Cabells de Rakel

Carrer Músic José Ortí Soriano 17
Baix
Telèfons 961131756/640169909

Casa Marcelo

Desdejunis, Esmorzars, Menjars i Sopars
Carrer La Plana 3
Telèfon 961295078

Forn Les Delícies

Pastisseria
Carrer La Ribera 3
Telèfon 963214941

Persianes Ortiz

Carpinteria metàl·lica
Carrer Germanies 73
Telèfon 961574982

Grues Ortí

Mas del Jutge 59
Telèfon 961552976

Supermercat Consum

Carrer Sant Valerià 9
Telèfon 961560020

Aldiesport

Artesania Fallera
Carrer M. Sanchis Almiñana 8
Telèfon 961556511

Blanca Floristes

Floristeria
Av. Al Vedat 129
Telèfon 961561558

Restaurant Dejavu

Cafeteria
Carrer Montgó 10
Telèfon 961080950

Pavicoín

Paviments
Carrer Sant Lluís Bertran 75-1
Telèfon 615457079

Bar La Senda

Cafeteria
Carrer Sant Valerià 18
Torrent

Forn La Tahona

Pastisseria
Carrer Azorín 7 Baix
Telèfon 642328186

Navarro Administra

Administrador de Finques
Carrer Constitució 53
www.navarroadministra.com

Lloguer Union Stulep

Lloguer i venda de maquinària
Ctra. Picanya-Torrent 6
Telèfon 961588726

Econaranja

Cítrics Directes del Productor
Carrer Azorín 24
Telèfon 695952004

L'Estil de Vane

Perruqueria
Carrer Mare de Déu de la Pau 9 Baix
Telèfon 962147117

Nova Òptica

Av al Vedat 9
Telèfon 961556011

Electro Andreu

Muntatges Elèctrics
Carrer Rajolers 10
Telèfon 961588277

Caixa Popular

Caixa d'Estalvis
Av al Vedat 123
Telèfon 961560812

Rellotgeria Antoni Cordon

Joieria
Av al Vedat 96
Telèfon 961580136

Com Torrent

Telecomunicacions
Carrer Constitució 40
Telèfon 960261201

Stik Fenomenal

Centre de Teràpies
Carrer Pintor Renau 42
Telèfon 961290522

Centre BI-MAIO

Estètica Integral Avançada
Carrer Caixa d'Estalvis 9 Baix
Telèfon 961566141

Ferreteria JOVE

Electrodomèstics
Camí Reial 102
Telèfon 961080277

Germans Jimenez

Pintura Mural en General
Carrer Constitució 37 Baixos
Telèfon 961555476

Tallers La Unió

Mecànica i Electricitat
Carrer Sant Ferrán 8
Telèfon 961554150

Autoescola Hermosilla

Formem Professionals
Carrer Sant Valerià 14
Telèfon 961558996

Basar Torrent

Carrer Constitució 56
Telèfon 605088560

Ferreteria Sant Valerià

Venda d'Electrodomèstics
Carrer Sant Valerià 26
Telèfon 961950352

Farmàcia Sant Valerià

Controls Clínics
Carrer Pintor Renau 23
Telèfon 961081430

Bar Restaurant Olímpica 2008

Desdejunis, Esmorzars, Menjars,
Sopars
Carrer Azorín 10
Telèfon 625410708

Restaurant Avioparc

Menjar Típic Veneçolà
Carrer Constitució 41
Telèfon 676770984

Entrepans El Racó de Lleó

Cafeteria
Plaça de la Llibertat 10
Telèfon 961089881

Llibreria Quatre Fulles

Papereria
Carrer Azorín 9
Telèfon 961580228

Pintures Juan Carlos Jimenez

Tot en Pintura
Carrer Constitució 37
Telèfon 961555476

Llenceria Hidalgo

Merceria
Carrer Germanies 51 Baix
Telèfon 961551715

La Xurreria

Amb les Falles de Torrent
Divendres i Dissabtes al
Mercat Municipal ambulant

DISCEMA

Distribució de begudes

Confeccions BY LOI

Màgic Prendes
Carrer Vicent Blasco Ibàñez 3 Baix
Telèfon 673188166

Decoracions Atienza

Pintura en General
Telèfon 661428863

Arròs Dacsa

L'autèntic arròs de València

Espai Artístic Zario

Acadèmia de Ball
Carrer Pintor Renau
Telèfon 610973327

Cerviglass

www.cerviglass.com

Perruqueria Kimon

www.kimon.es

Assegurances Juan Martin Gómez

Agent exclusiu Mutua Levante
Carrer l'horta 11 Baix
Telèfon 678660584

Menjars El Manxec

Menjars per portar
Carrer Constitució 8
Telèfon 960416424

Manetes Paco Silla

Fontaneria
Carrer Sant Valerià 16
Telèfon 961562155

Motoché

Venda i Reparació de Motocicletes
Carrer Francesc Tàrraga 8 Baix
Telèfon 961099968

Pagan Administra

Administrador de Finques
Carrer Cronista Vicent Beguer 8
Telèfon 960628878

Pâtisserie Martin

Bolleria
Carrer Constitució 17
Telèfon 961558448

Pescateria Pescabona

Peixos i Mariscos
Carrer Constitució 5
Telèfon 961564077

Aromàtiques Reyes

Treballs en jardineria
Telèfon 685279284

